



RMK. I.

546

Bekecz  
Templom  
Dedicálása.



17546:

RMK I. 546 / 3. péld.

Hidányx.:  $L_8$ ,  $M_{1-8}$  (ex ax iv  
kivirással pótolva), a  $Q_8$  után  
köv. pótló. és a két függelék.

H. 988

Lásd még H. 997. m.  
Sz. Horváth Róbert, erim.

Horváth Róbert könyve



TEMPLI NOVI, KÖNYVT

Az az,

Dedicalása es megöntelése  
 akkor, loc fő népeknek, Netnes V  
 raknac, Tanitoknac es köz rendeknek  
 gyűlekezetiben, ez 1625. Eftendőnek  
 első napján, tételött Prædikatióc; az  
 Templum falaira es az Szék-ekre tel-  
 lerott Szent Irásbéli Könyörgés  
 es Pép mondasoc;

Ezec mellé adattac az ott tött Prædikatiockal egynihány egyenlő értelmű Prædikatióc.

Mellyeknek Registroma ez level-  
nek tüllyan vagyon.

Az Nemzetes es Vitezlő  
MONAKI MIKLOS URNAC.  
es ő Kegyelme Istentfelő házastar-  
tanac az Nemes es Tisztetes CZIR-  
NEKI ANNA ABŰBONNAC akarat-  
tyokból nyomtatásban kibo-  
czattattanac.

CASSAN,

Schulz, Daniel által, 1625.  
Eszendőbe.

ORSZ. SZÁMELVÉNLŐRSÉG

B. Hővédéknapló

195 1 é

4983

SZ.



# EZEC VADNAC

ez Könyben.

- I. Az Dedicálaskori első Prædikatio. fol. 1.
- II. Rövid Tanítás az WR Vaczorájáról. 33.
- III. Dellyesti Prædikatio az Dedicálaskor. 57.
- III. Oratio De ædificat. Templi Bekeczienf. 93.
- V. Keresztyen Atyai es Anyai Aldás. 109.
- VI. Az Templom falaira iratott Könyörgesec. 115.
- VII. Az Cimerec körül irott Mondásoc. 130.
- VIII. Az Isten Anyaß. Egyhazanac Diczósgeröl. Abr. Scult. 136.
- IX. Sz. Irásbéli Tanítás az Képekről. 161.
- X. Az Könyörgésről öldözésnec idején. 203.

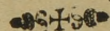
Es egynihány Appendicec, kiket külön költethetni.



AZ NEMZETES ES VITEZLŐ

**MONAKI MIKLÓS**

VRNAC, es ő Kegyelme Istenfélő hazastársanac, az Nemes es Tiszteletes CZITNEKI ANNA Asszonnac, az Isten Anyaß. Egyházánac hiw seges Patronusánac es kegyes Daykajanac, nékem bizodalmas jó tévő Vramnac es tistelendő Asszonyomnac:



Az Atya Istentől Kegyelmet, békéseget, egészséges hosszú életet, es minden félc áldásokat kívánoc sive m. herint.



EMZETES es Vitezlő MONAKI URAM, Nemes es Tiszteletes CZITNEKI ANNA Asszonyom, minekutásna az WR Istennec atyai gondviselése az Német Országi veszedelmekből kiszabadított; es Keresztyén GABRIEL Fejedelműnc ő Fellege kegyelmesen ez helyben állatott az mellyben vagyoc, gyakran igyekeztem azon, mint mutathassam halá ado Bolgálatomat Kegyelmeteknekis, mind az idegen országba nékem küldött segedelemért, s mind az Monaki es Somosi Házoknál nyuytott, es onnan küldött kedves jótétemenyekért: de ihon ez arántis, az Kegyelmetec serény gondviselése megelőzte az én lassu szerenczemert: ez Bolgálatot kívánván töllem, hogy az melly



## DEDICATIO.

Melly Prædikáció az Kegyelmetektől építetett B  
K E C Z I Uy Templumnac dedicáláskor tétettenc,  
es az mellyec ott az falakra felirattanac, rendbe in-  
tézém es az Kegyelmetec költlegével egy Köny-  
veczkében kibocztatánám. Melly munkat ugymint  
Isten tisztességére valót, örömet felvöttem, es mi-  
vel hogy az Könywnec nyomtatása, noha későre, de  
immár elvégeztet, az kívántat, hogy annac az kö-  
zönséges sokas szerint valami dedicatio es előjáró  
beszédet írja elejébe. Mellyben nem alitom illet-  
lennec lenni, ha rövid szöve az Templumról, es  
annac megízentelelése emlékeztet tized.

Az Templumnac nevezeti egynéhány jegyzésben  
vétet, az Iratokban. Az Izent Pal Apallai minket  
mond Isten templománac 1. Cor: 3. §. 16 Szent Iero-  
nymus azt mondgya, hogy az hívő embernek Lelke  
az Christusnac igaz temploma. *Epist. ad Paulin* Chri-  
stus Urunkis templumnac nevezte az ő testét *Iohan. 2.*  
§. 19. Rontsátoc el, ugymond, ez Templumot, &c.  
Szól vala pedig az ő testének templomáról, §. 21. Az  
mi az kézzel épített templomát illeti, azt tartja,  
hogy az vólt legyen az első templum, az mellyről  
Iacob Patriarcha szólt, az helyen az mellyen Isten,  
ő néki megjelent, es az mellyet *Bethel* nec, az az, Erős  
Isten hazának nevezet: az hol fogadást írt, ezt mód-  
ván: Ha Isten én velem leend, es ha megőriz engemet  
ez upon, az mellyen én most megyec, &c. Tehát ez  
rakás kö, mellyet őzlop gyanánt felemltem, Isten  
háza leszén, *Gen. 28* Melly után közel nyoltz száz  
esztendővel építetett az Salomon Temploma Ieru-  
salembe. De ezen kivülis, minden nevezetes he-  
lyekben, vólt az Isten népének bizonyos szent házoc,  
mind Christus Urunk ideje előtt, es mind az ő Apo-  
stolinac ideje után, holott az Moyses es az Profetac  
Írásnac olvasát es magyarázatát halgattac. Szent  
Lukacz írja *cap. 4. §. 15. 15.* hogy Christus egy  
Szombat napon bement az Nazarethi Synagoga-  
ba.

Es az

## DEDICATIO.

Es az Esaias 61. caputjánac eleit ön magáról bölcsen  
magyarázta. Pal Apallai Barnabással bement az  
Antiochiai Synagogában, holott az Moyses es Profetac  
olvasása után kénec őket az Synagoganac Præfectusi  
hogy valami intett tennének. *Act: 13. §. 15.* Innen  
mondgya Izent Pal 2. Cor: 3. §. 15. hogy vádnac Mo-  
ysesnac izolgai, kik az ő Írást minden Szombaton izok-  
tác olvasni. Effele gyülekezemec helyéről szól Izent  
Iacob Apostolis *cap: 2. §. 2.* Ha valaki, ugymond,  
az ti gyülekezetekbe bemegeyen, kinec ujjában  
arany gyűrű vagyon, &c. azzal ott ne pompaskod-  
gyanac, felzemelt ne valogassanac. De ez Sado Syna-  
gogakból, az mint Hospinianus írja *de Origine Tem-  
plorum*, mayd közel száz esztendővel Christus izületése  
után építetett Egyházakat az Hivéc.

Desiderius *Heral. Animadvers. ad Arnobium lib. 6.* soc  
autorokból bizonyítja, ugymint Tertullianusból,  
Minutius Felixből, Origenesből, Eusebiusból, Ve-  
ronai Zenoból &c. hogy az régi Keresztényec izo-  
nyodtanac legyen az templumnac nevezetéről, mint-  
ha az balványozástól izármazott volna, es attul megis  
ferteztetett volna. Az ő gyülekezeteczkéjeket pedig  
*Domas, Dominicas, domos Dei*, Uri házaknac, Isten  
házainac, Ecclesiáknac Basilikáknac neveztec, es az  
Templum néwnec ellene vétet, Az mint mostan  
hogy némelly tartományokban az Pap nevet utállja,  
az Egyhazi Tanitot Prædikatornac hívja, es az Papon  
czac misemondót értenec. Nem tagadhatni mindaz-  
által, hogy az Keresztényec Ecclesiáját is hittác legyen  
Templumnac: Az mint Salvianusból *lib. 6. de Gubern.*  
*Dei*, es egyebünneis megtetizic.

Az Keresztényec Templominac pedig miczodac  
legyenec ő ékességi, nagy részent megmutatatic az  
Könyveczkében való prædicatiókból. Bizonyára az  
mit az Isten gyűlöl, tilt, átkoz, káhoztat, megéget  
ni, elrontani paranczol, soha az nem lehet ékességi  
re az ő házánc, Hiaba valoc tehát történetmaloc, es



## DEDICATIO.

az Keresztyen Religionac gyalazattyára szolgálta:  
az foc ezüsttel, arannyal, gyöngyvel drága kövekkel  
megfűzött, rakott oltároc es külömb formajo apro-  
s-őreg balvány képec Beatus Rhenanus írja *in Tertul.*  
*lib. de corona milit.* hogy az Moguntiai Templumnac  
ékeiségei közt ezüstdől czinalt két darvac voltanak,  
kiknek az halokba tüzet törtet, es arra fűlzenizamot  
töltöttet, melly mihelyt meggyulladt az darvac az  
feltatott torkokból fűstöt boczattacki. Voltac ugyan  
ott ezüst sipokis, avagy czivők, az mellyel az W<sup>r</sup>  
Yaczorajaban az köznéppel az poharbol izütseltet-  
ték ki az Vérré valt Bort. Melly szokást még mostanis  
megtartanak némelly ubiquetariusok Marchia tarto-  
mányban es egyebütt. Voltak az Argentinai nagy bo-  
dog aszfizony Templomabanis effele gazdag ékeisé-  
gec. Mariánac drága kövekkel tűndöklő ezüstdől őn-  
tött nagy Képe, Szent Lőrincz mind rostélyostól me-  
rő ezüst, egy nagy ezüst Unicornis, kinek homlokán  
egy szarva természet szerint valo vólt: es fok egyéb  
aranyos ezüst edények: Mellyeket az Argentinai Ma-  
gistratus az Reformatio után erős segettyekbe raka-  
tott. De az Miles Papok, (kiknek az tanác az Tem-  
plum mellet valo *Curia fratrum* nevű házban rendelt  
vólt éltekig valo táplálást) beasarván az Segestyeket  
fok szépséget loptak ki, es egy Pintzebe raktak be.  
Melly dolog az Gondviselőnek egy togly madara  
által nyilatkozott ki az Papoknak nagy gyalazattyoka-  
ra. Melly Pintzének az aytaja felibe szépen kiiratta  
az Magistratus az lopott marhák Képeit, es felűttek  
imez veret:

*Hic à Sacrificis sacra clam surrepta latebant,  
Indicio Perdix prodidit illa suo.*

Innéti megtettzik hogy effele Egyházi ékeiségek-  
nek semmi haszna ninczen, hanem botrányozásra  
adnac okot az gyarlo embereknek: Mint az Pogany  
Isteneknek kezekből az tolvajok kiűzedgetvén az a-  
rany

## DEDICATIO.

rany álmakat es ezüst czélzékét, azifelelték hogy a-  
zoc nyugtatták ő nékiek, kiktől el nem venni ember-  
telenleg lótt volna.

Ha hol azért az W<sup>r</sup> Isten, az Keresztyen Fejede-  
lemleg es Urság által az Ecclesiát effele balvanyi gaz-  
ságot megüztitya, avagy tüzta uy Egyháznak épí-  
telére enged alkotmatságot, az mint im nagy jövole-  
tából Kegyelmetekkel czelekedett, azt hálá adással  
kell venni ő Izent Felelőitől.

Az mi az uyjonnan építetett Templumnak dedi-  
calát, es megizentelelési illati, azis diczéretes dolog,  
csak hogy semmi babonosság beéje ne egyelődgyék.  
Mert nem csak az Salomon Templomának dedicalá-  
sat olvassuk az Írásban, hanem láttuk hogy annake-  
lőtte Szent David az ő magának építetett házatis  
megizentelette, mellynec dedicalátára írta az 30.  
Psalmust, az mint annak titulussa mutattya. Az Ne-  
hemias Könyvében *cap: 12. v. 27.* vagyon emleke-  
zet az Város keitőseinek dedicalátáról: az melly sem-  
mi egyéb nem volt, hanem hogy az Város kőfalainak  
elvégezékor az Nép az Levitakkal, Papokkal es az  
Fejedelmekkel eggyütt oda gyűltek es hálát adtak I-  
stennek, annak elvégezésén, es könyörgöttek az Vá-  
rosnak azzal bódogul éléséért. Az mint hogy az ele-  
deleketis, minkelette azokkal élnénk megaldgyuk,  
es megszenteljük: nem hogy annékiül gonoszok  
vólnának, hanem hogy azokkal az Istennek tüztesse-  
gére az ő engedelmeiből hasznoson élhesünk egész-  
günknek megtartására. Az uy Testamentumban,  
midőn az Nagy Constantinus Czaesar Bizantium Vá-  
rosát felépítette vólna, es az ő maga nevéből Constan-  
tinopolisnak nevezette volna, es olstan Ierusalem-  
benis szép Keresztyéni Templomot építetett volna,  
azoknac dedicalátára s-megaldására, fok Püspökeket  
es egyéb rendeket hivatott. Es az mint Eusebius írja,  
az a Dedicalas szép Predikatiokból, Istennek dicze-  
retiből, hálá adásokból es könyörgésekből állott. Az  
Kegyelmetekről építetett



## DEDICATIO.

### BEKECZI TEMPLUM

Dedicalásának ceremoniája sem volt egyéb, Isteni ágejének Prædikálásának, Isteni diczérétnél, hála adásnál és könyörgésnél. Mert (hogy az jelen nem voltakért ez is feljegyezzem) minden ceremonianak ez volt kezdeti, rendi és vége. Minekutánna az Templumnak épületi elvégzetetett volna, az elmúlt Kis Karatson előtt való napokon, hivatta Kegyelmetek BEKECZE az Kegyelmetek környékén való Prædikátorokat, és Kegyelmeteknek nemes rokonfágit, és szomszédságbeli egyéb rendeket, hogy Kis Karatson estin jelen lennének vaczorára. Holott minden rendeknek, az mellyek elérkeztenek, Isteni áldatából bővleges vaczorája és tisztességes szállása rendelkezett. Reggel az Uy Esztendőnek Innepe napján 1. Januarij 1625 az öreg hazban, (az hol az Templum eppitése előtt prædikáltak) jó idején össze gyűlvén, szép Könyörgéseket tősttenek; olzitan az Harangszó után, az Templum szűklegyes ékeségére és az Sacramentumok szolgaltatására kélzített elköszöket felvévén az jelen levő 12. Prædikátorok, az Hazból az Deakok és Mesterek után el indulván, az Templum felé, ez Eneket mondtak az Innepnek mivólta szerint:

*Nékiink Süledek Mennyei Király, &c.*

Béjutván az Uy Templumban az *Te Deum laudamus*; Téged Isten diczérünk, &c. és egyéb szép diczéréteket és Psalmusokat éneklettenek. Annakutánna Tartzali Esperest Uram allot fel az Uy Prædikálószékebe, Ki szép Könyörgését, dedicalo prædikatiojat, hála adását elvégezvén az Egyhazi szolgálatra rendelt elköszöket áldotta meg: az után Karolyi Uram, az Szantai Prædikátor, az Wk Asztala előtt az Szent Vaczoráról tőstt szép rövid tanítást, és azt úgy szolgálta ki. Az Szent Vaczorával való élés után, és hála-

ado

## DEDICATIO.

ado diczérét mondás után, minden rendek mentenek az szépen elkélziretetett ebédre, mellyet jozan mehetnek, letességgel és hálaadással elvégezvén, ilmege bemennek az Dellesti Prædicatora, Oratio halgatálla, és ez Egyhazi dedicationnak és áldásnak szép hála adáson és Isteni diczéreteken való elvégezésére. Ezenközben az estve el közelgetvén, az Uri modra gazdagon elkélzitetett vaczorára hivattattak minden rendek, holott szép Isteni felelemmel és vig örömmel lakozván mindenek, és Istennek áldatából bővlegeslen megelégedvén, az hálaadás után kiki mind nyugalomra olzoltanak. És így végezték el Bekeczen ez Uy Esztendőnek első napját. Másod napon minden rendek, Urak, Tanitok, köznépek, szegények bodogok, nagy vigan és hálaado beszélgetéssel mentenek kiki házaikhoz. Enis ezen végezem el dedicalo irasomat, Kérvén az Mindenhato Irgalmas Atya Wk Istent, hogy Kegyelmeteket mind az Kegyelmetec szerelmes Uri magzattal egyetemben tartsa meg fok ideig jó egészségben bekeségben és bodog állapotban. Engedgye ő szent Felsége, hogy ez Kegyelmetek kegyes czelekedetit országunkban sokan kövessék az Kegyelmetek rendin való. Velemis tegyen olly jól szent Fiaért az Wk Iesus Christuért, hogy ennekutánna ennélis örvendetesb dolgokban szolgálhassak Kegyelmeteknek az ő áldott nagy nevének diczérétre, Amen. Istam Cassan. XX. Augusti, Anno 1625.

*Kegyelmeteknek mindenkor hiven  
szolgálni kész*

*Szenci MOLNAR ALBERT.*







**Az Nemzetes es Vitezségne-  
tűkőri vel ékeien tündöklő s-fénlő  
MONAKI MIKLOS URUNC  
es kegyes Patronusunc által uyjetat-  
tatott BEKECZI Szent-Egyháznac  
dedicatiojára rendeltetett keves  
verses Chertvelyesi IANOS mostan  
Zambori Prædicatoruk.**

**G**azdag az Ur kinec háza nagyul s jófága napon-  
Ételital, nyugalom, melybe van es hatalom; (ként  
Gazdagb mégis az Ur, kinczet leikénec akarva  
Gyűjtem, bentfereget ki garapim siet,  
Oltalmával azon pártortágávalis őzi  
E tében, hogy ilyen bűne fedezve legyen:  
Mert mennel felebb lelkünk állattya taginknal,  
Gongyais illendő mint nevedgen előb  
Változik az testnec gyorsan formája tekencz meg,  
Lelkünk nec bizonyos lásd maradása vagyon.  
Gazdag már ezarant Monakinc, oltalma Bekecznec  
Kit Templummal imént meg nemesíté kemént,  
Kincze le tött Menyben bentfeg mert állakebelben  
Altalapuztánál, sem kire nézve tudál  
Diczeretre tehát méltóc bizodalmas Urunknac  
Dolgai kezdéiben; időszóris erre legyen  
Gongya, miként uyjezza megént jóvólta korosként  
Meg romlott falait, s-űc Magyaroc tagait  
Ald meg Uram, benteld meg Uram pándékit azon-  
Erteke mindenben tisztelitedre legyen; (ban,  
Többekis ezt látván mingvart jószágoc ajánlván,  
Mennyet felségnece dolgosi mind legyenec:  
Es mikor ez pályan kikimind futtába folyafált  
Végbe viendi, végben bért kire tudva megyen.  
Apostropho

## V E R S E C.

### Apostrophe ad populum Bekecziensem.

<b>E</b> őrvengy már Bekecz	<b>E</b> rtékett néki
Mert drága Rekecz,	Agy mint rendeli,
Fel készítettett,	Más jószágbanis
s-Meg benteltetett,	Eppisen ottis
Lelkednec bépen,	Tisztességre
Istenesképpen.	Szent hazat végre.

<b>V</b> allyad nyelveddel	<b>I</b> ámbor boldgákkat
s-Fogd meg hiteddel	Hiw Tanitókatt
Idvőséggednec	Az vigya áfra
Dolgát, Istenec	Allafon abba
Tettzése berint	Bűnös lelkünk nec
Isten naponként:	Kic jött nyerjenc.

<b>K</b> éryis Uradnac	<b>N</b> ékünkis belől
Patronusodnac	Szivet kedvedből
Aldást fejére	Háladoságra
Háza-népére,	Olc es munkára,
Kinek ed illy jött	Teliyes éltünkbe
Kegyessen nyuitott.	Legyűnc kedvébe.

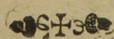
<b>M</b> ondván: benteld meg	<b>A</b> dd meg bent Isten
Szent Isten tarcz meg	Szép békeféggben
Földes Urunknac	Lehessen lelkünk
Eltett s-házánac,	Isten miig éljunc,
Hafznát láthassa	s-Az más életben
Fárat munkája	Böldogbbul Amen.
<b>E</b> rtéket	<b>A</b> z





## VERSE C.

AZ Szent helynec  
megeppitesere Istentől bolgáltatott  
erőjért mondanó haláadás, es hasonló jók-  
nac végbe viteleért való könyörgés jo-  
intással egverembe. *Melodia*: Az  
én életemnec minden idejében.



**M**indenkor az Isten kegyes hiveinac,  
Megtzokta halgatni miként öveinac  
Szép könyörgéseket az Keresztyéneknec,  
Mert fogadása az ő bent Fellegetnec.  
**O**talmát ajánlya, hogy tessék jóvólta,  
Kic ezt értic s-láttyc siemec hozzája,  
É fedezéseckel nem rohannac mátra,  
Hanem czac Istenre néznec mint attyoktra.  
**N**Agy jótéte ennac terjed mindenekre,  
Kiváltképpen nevét berető népekre,  
Kiket őis megtart s-vízen diczőségre,  
Naponkint emberectikinesenec erre.  
**A**Hhoz folyamodgyál te is hát én lelkem,  
Kit gyakran kostolal benne bizó hivem,  
s-Elvőtt jóvaierit hálát adgy kedvesse,  
Ennekutánnais hogy bentül éltessen.  
**K**Erlec tis velem jertec fel az Wkhoz,  
Kic probakban lévén kívánczotoc ahoz,  
Noha kélic néha, de lát fiahoz,  
Mellyec biznac hozza mint édes attyokhoz.  
**I**Mkit fogadtam volt egy bentajándékot,  
Uy eiztendő gyanant honorariumot,  
Be mutatom néki mint áldozatomot  
Ezzel megasztalván őtet mint atyámat.

Meg-

## VERSE C.

**M**Egemlitvén velem, keferűségemben,  
Mennyi jót tótt legyen, bé vévén kedvében,  
Vigasztalásokkal ébreztvén hivemben,  
Szent lelket uyitván gyakran bus hivemben.  
**I**Olletr hát haylékat hogy megépítettem,  
Hála adó vóltom azzal jelentettem,  
Töbreis fellegetc hogy tegélyen kérem,  
Mert tisztelegére kívánom életem.  
**K**Esz vagyoc töbzföris az ő javaiból,  
Részit tisztelegére forditanom abból,  
Szűkölködőknek is élétt tarházamból,  
Nyuytoc, miglen Isten élter irgalmából.  
**L**Eszec árvaidnac daykálkodó attyoc,  
Szűkült özvegyeknec s-véneknec istapjoc,  
Udvaromból begént örömeit tápláloc,  
Az jó sáfárságra mafokatis hivoc.  
**O**Nnan fellyül várom annac én jutalmat,  
Hogy bent Istenemnec vigan áldomását  
Ő bent országának drága bódogtágát  
Nyerhessem el végre dicző coronáját.  
**S**Erkennyetec fel hát Istennek bentei,  
Ti is kívánnjátoc ez dolgot követni,  
Tanulljátoc néki házát éppiteni,  
Pállya futástokért kéiz jutalmat adni.

Thuri Istvan,  
Bekeczi Prædikator.



Bün



# V E R S E C.

Bűn bocsánatért es Isten előtt,  
kedves életért.

*Notája:* Szent David Propheta é-  
neklő könyvenec huon, &c.

*Avagy:* Végtelen irgalmu, ohte  
nagy hatalmu, &c.

C Hristus, kérlec, bavat,  
Z okogó sirlalmát  
E rts meg húból gálódnac:  
T E néked ki mostan  
N agy buzgoságossan,  
E fdelic mint Vránac:  
K önyörülly már raytam,  
I lly régen kit vártam,  
A dd jelét irgalmadnac.  
N e nézzed vétkeid,  
N yuytsd s-kedveld életit  
A lázatos Annádnac.



C A R.



# C A R M E N V O T I V U M

In dedicationem Templi Bekecz-  
ensis, à Generoso Dñ. Dñ. Nicolao  
Monaki, & Generosa Dña Dñ.

Anna Czitneki conjugibus re-  
staurati Año Dñi. 1625.

A N D R E A P R A G A J,  
Pastoris Ecclesie Szerencziensis.

E Leana conjunx praestans virtutibus Anna  
Dicitur egregium peperisse senilibus annis  
Samuelem puerum, magnoq; dicasse Iehova.  
Scilicet Hebrais sine prole senescere quondam  
Grande nefas fuit, & sterilem traducere vitam.  
Sic quoq; Czitnekiam generosi Stemmatis Annam,  
Nicolai Monaki sociam vitamq; toriq;  
Orbabat binis Helenâ pueroq; Iohanne  
Pignoribus Deus: & sobolem dum tristis utramq;  
Fleret uterq; parens votis precibusq; rogantes,  
Vidit & audivit, fecundos fecit amores  
Conjugij: & Thalamos generosa prole beavit  
Famineâ, ut gratas mentes praestaret uterq;  
Et Pater & Mater Templum hoc voluere Iehova  
Esse sacrum veteri restauratumq; ruina,  
Vt Deus hanc gentem felicem prole virili  
Monakiam faciat, grata hoc auditaq; templo  
Vota precesq; polum penetrent perniciousis aliis.

(A L E



## VERSEC.

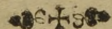
### ALIVD ejusdem.

*Elcana conjunx sobolem petit Anna: putatur  
Ebria, cum tamen est sobria corde precans.  
At mox optatam lacrymans à Numine proles  
Consequitur: Nostis audiat atq; preces.*

### EPIGRAMMA VOTIVVM.

*Pro dedicatione Templi Bekeczien-  
sis ex Psal: 27. conscriptum à Cl. V. Dñ.*

*STEPHANO KISTALLYAI Re-  
ctore Scholæ Tartzaliensis.*



*I*ssaus vates caelesti flamine plenus,  
sic quondam Domino prodit sua vota canendo:  
Unum est à Domino precibus quod posulo veris  
Hoc ego si teneam nihil est, quod cetera curem.  
Scilicet ut maneam, dum Spiritus hos regit artus  
Æ de sacra Domini, liceat cultusq; decentes  
Spectare atq; decus Sanctum Templumq; videre,  
Sapius exornari aras Verbumq; doceri.  
Illic enim Deus est, si forte adversa fatigent,  
Protegit, & tutum me condit tegmine sacro.  
Tu quoq; Mæcenas studiorum magne meorum,  
Sapius affatus caelestem voce Tonantem  
Dixisti: Sancte Deus, sine furo Templum, domumq;  
Atq; tuum catum, qui Christi sanguine natus,  
Amplector, Pater, & cunctis hoc prafero rebus.  
Charius est quicquam mihi, nil est suavius unquam  
Dicere

## VERSEC.

*Dicere, quam Domino memori praconia versa  
Neclareiq; audire salubria dogmata verbi.  
Quae in Templo catuq; tuo sine labe docentur.  
Hoc motus zelo magni ò regnator Olympi  
Hocce sacrum pura Templum tibi dedico mentē.  
Adibus his adsis, nec despicere vota rogantis,  
Dum te sollicitans palmas ad sydera tollo  
Esto mihi in durus Deus optime, dulce levamen,*

### ALIUD EIUSDEM.

*T*ecta domus fabricans regali splendida luxu  
Illustri clarum nomen honore tenet.  
Qui locat, at majus sacri fundamina templi,  
Nomen habet, cujus lausq; perennis erit.  
Est bene Mæcenas studiorum, nobile nomen  
Et genus à prisca nobilitate trahens.  
Non tibi tecta locas, non alta palatia fundas,  
Sed validam turrem celsaq; templa Deo.  
Non curas Arabum gazas, non gaudia mundi,  
Sed cultum Domini, gaudia lata poli.  
Non te sollicitat querendi nominis ardor.  
Tollere sed satagis Nomen ad astra, Dei.  
Quod tibi salvificum est curas, quae grata Tonanti,  
Præter amare Deum, nil tibi dulce putat.  
Quare summe Deus, fido te corde precamur.  
Tales Hungariae protegitur procures.  
Protege qui sacris rebus sacra sana locarunt,  
Quiq; Dei semper res meditantur, amant.  
Sic tibi crescet honos, tua sic Ecclesia laudes  
Concinet aeternas, ò Deus alme, tibi!

):( 1

Index,





# INDEX, VAGY Mutatója némelly neveknek es em- lekezetes dolgoknak.

## A.

Aaronnak s-Mosésnek Könyörgése,	fol. 212.
<i>Abba Pater</i> , Szerelmes Atyánk,	38.—146.
Abelnek vagyon Caina,	26.
Abelit ki tanította aldozni,	12.
Ablakai az Bekeczi Templumnak,	67.
70. 73. 75.	
Abraham, mint szolgált Istennek,	13.
Abraham angyalokat vendéglett,	85.
Abrahamnak hiti,	69.—246.
Achan mire intetik Iosuéval,	245.
Adam fiaira mondott sententia,	9.
Adrianus Császár,	63.
<i>Æmulator</i> , zelotes,	183.
<i>Æsculapius</i> Temploma,	60.
Agamédes es Trophonius,	82.
<i>Agonothetes Deus</i> ,	256.
Agoston mondása az szent Vaczoráról,	44. 47.
Agostonnak mondása az alazatos imadlagról,	79.
Agostonnak szép mondái,	87.—88.—91.
Ahitatosságunk az könyörgésben mint bantatik meg.	229.—230.—231.
Mint tartatik meg,	233.
Alamfalkodásra tanit az könyörgés,	221.
Alazatoság, melly balgarag,	216.
Alazatoságnak megírása,	79.
Aldásnak elnyeréjére való intes,	14.
Aldozatok Istennek mellyek kedvesek,	39.—90.
Alexander Macedo reménlege,	74.
Alexander Severus Császár,	53.—64.
Alom-	

## Index Mutató.

Alomnak három neve,	80.
Amethistus jozanlagnak köve,	78.
Angyalok titulusi az Papiatalagban,	232.
Annanak Elkana feleségének reménlege,	75.
Anyai buzgo aldas,	109.
Anyai szent Egyháznak diczősége ez földön,	136.
Anyai szent Egyháza Chrístulnak meg all,	149.
Apollo oraculum, templuma,	82.
Apostolok képei hasznosoké,	175.
Aristidelinek buzgosága menyí,	148.
Aristipus türelme,	76.
Aristoteles az Amethistus körül,	78.
<i>Armelinus mus ex Plinio</i> ,	85.
Athenasban mint prædika szent Pal,	67.
Athenasi babonasságon keferget szent Pal,	247.
Atkot kérhetnié hogy Isten tisztessége meg tartassék,	242.
Atyai es Anyai buzgo aldas,	109.
Aurelius Császár hadanak könyörgéje,	212.
B.	
Babonas imadlagok az Papiistaknak,	232.
Babylas Püspök,	447.
Babyloniai foglag végeződik,	17.
Balvány képek tiltatnak,	164.
Balvány képek bizonylagok ellenünk,	192.
Balvány kép előtt nem jó imadkozni,	178.
Wk Vaczorajatem kell képek előtt szolgaltatni,	ibid.
Balvány képeket el kell rontani, meg kell égetni,	180.
Balvány képeket miért gyűlöl Isten,	182.
Balványoknak nem adgya Isten diczőségét,	240.
Balványokkal nincs egyessége az Isten temploma-	182.
nac,	
Balványozók fundamentumi meghamisíttatnak,	184. & seqq.
Barminknak szaporodása Istentől vagyon,	154.
Bekeczi Templum adatai,	27.—60.—66.
);( 2	annak



## Index.

annak négy ablakai ,	67.
Békefeges türesnek megírása ,	75.
Belgiumban az Ecclesiák virágoznak ,	152.
Betegeknek orvosa az Isten ,	162.
Bitonnak és Cleobisnak bodogsága ,	82.
Bdogok kik ,	82. — 83.
Bölcszetégre Istennek bir mindent	255.
Bor az szent Vaczorában ,	38.
Botrankoztatástól mint kell félni ,	195.
Büntetésre méltók mind cselekedők , s-mind jóval- lók ,	247.

## C.

Cain házanépe szapora ,	12.
Capernaumbéli százados ,	26.
Caroli Andras praedikatioja az sz. Vaczoráról ,	33.
Carolus Magnus éppitélése diczértetik ,	24.
Cassan kezdetett öldözésnek vége mint lőtt ,	152.
Christus képének fok formája , szine ,	173.
Christus menyvedése türelé ,	77.
Chrysoprassus kő ,	88.
Chrysostomus locusa ,	19.
Ciceroból citált historia ,	82.
Cimerek felőtti való írárok ,	130 — 131.
Claudius Elpencaus ,	172.
Cleobisnak és Bitonnak bodogsága ,	82.
Concordia Temploma ,	60.
Constantinus Magnus diczértetik ,	24.
Cranmerus Tamas ,	148.
Croesusnak Solonnal beszéde ,	82.
Cyrus a Babyloni fogagnak végét veti ,	17. — 72.
Czimeki Anna könyörgése ,	119.
diczereti ,	25. — 60 — 65.
Czudálatos megszabadítások az hiveknek ,	145.
Czudatételei az Ecclesiának ,	149.

## D.

Danielnek könyörgése ,	212.
Darius ellen kelzúleti Nagy Sandornak ,	74.

David

## Mutato.

David mint szokot könyörgeni ,	225. — 235.
David templomot akar éppíteni ,	17.
Diczekedések az hiveknek ,	154.
Diczőíteni kell az Istent ,	236. — 239. — 241.
Diczőítélynknélkül nélkül az Isten ,	240.
Diczőlége az Ecclesiának ez földön ,	136.
Dromichetes Olah Kiraly ,	76.

## E.

Egyházi dedicalasnak papista ceremoniája ,	4.
Egyházi eszközknek megáldata ,	31.
Eletünknek örökösége ,	153.
Ellenséginket Isten bírja , v kirtya ,	217 — 218.
Enos idét hivatik segítségül az Isten ,	12.
Eppíteni Istennek tartoznak az Urak Fejedelmek ,	20. — 24.

Esaiafnál sepigéret az meghalgtatásról ,	213.
Eldras Pap ,	72.
Evangelistákra költött tisztek ,	232.
Evangeliumnak folyása az öldözésben ,	217. — 218.

## F.

Faragottképeket el kell törni , égetni ,	180.
Fejérlege az Templomnak mire tanít ,	84.
Felebarátunkkal való eggyesség ,	223.
Felzúletek alá írott szokott verlek ,	175.
Földünket Isten teszi gyümölcszesse meddökké ,	254.
Furius Camillus diczértetik ,	60.

## G.

Gabriel Vasquez Papista igazánról az képek ellen ,	172.
Gazdálkodásnak jutalma ,	86.
Gondvitelése az Istennek ,	251.

## H.

Haggæus jóvendősége ,	1.
Hajókon jároknak veszedelmes állapattok ,	252.
Hála adással tartoznak az megszabadultak ,	252. — 253.
Halálnak czendes vólta ,	82.
Szent Háromságnak képe tiltatik ,	173.
Hasonlatosság által nem akar Isten kiabráztatni ,	166.

167. — 169.

)( 1

Ha-



## Index

Hazaféltárol hiw tanác ez könyw végében,	
Hazat magoknak foka, Istennek kevesen éppitte-	
nek,	106.
Herodorusbol Cræsus dolga,	82.
Híveknek kertőre legyen figyelmetességek,	242.
Hítnek fényes világa,	68.
Hölgy szabáló Evetkének tisztasága,	35.
Hyacinthus álm hozó kő,	80.
I.	
Iacob fiat Iudát téfzi fővé,	14.
Iacobnac jóvendőléle <i>ibid</i>	
Januariusban mik Istene,	58.
Ianus templománál lőtt pompa,	59.
Ideje minden dolognak,	10.
legynek mi mondatik az szent Vaczorában,	40.
Ieremias tiltatik könyörgeni az népért,	212.
Ieronymus citáltatik,	62.
Iesus Christushnak tűrése,	77.
Ilyéinek könyörgése,	211. 212.
Imádkozáshoz mint kell kezdeni,	235.
Imádkozni képek előtt nem jó,	178.
Imádlagok neme az Papistáfágban,	232.
Iobnak tűrése,	147.
Jóvendő mondások az Ecclesiában,	149.
Ionásnak Könyörgése,	211.
Iosephnek szereti,	73.
tisztasága,	85.
Iosephusbol citált historia,	78.
Iosue hiti,	69.
Iosue Könyörgése,	211.
Iosue mire inti Achant,	245.
Isaac megtartotta az Isteni tiszteletet,	14.
Isis balvany az Tyberisbe hányatnak,	78.
Ihopnak példája,	84.
Isteni szolgálat nem köttetik bizonyos helyhez,	18.
Isteni tiszteletnek eredeti,	15.
Istent mint kell szolgálni,	11.

Isten-

## Mutató.

Istentelent mint szerez Isten az gonosz napra,	240.
Iudas Apastal intése,	22.
Iulius Czaesar mint kívánta halálát,	81.
Iustinianus Czaesar,	60.
K.	
Kakas miért tétetik az Egyház tornyára,	84.
Kannab, Sido ige,	183.
Kárhozatot kérhetnie Istentől,	242.
Kárhoztak örökké gyűlölik az Istent,	243.
Kenyer az szent Vaczorában,	48.
Képe Christushnak ki nem irathatik,	173.
Képek ékesítik az Egyházat,	191.
Képei az Apastaloknak hasznosoké,	175.
Képeket az Lutheristák templumibanis nehéz imádá-	
stul őrizni az budosi Papisták miatt,	177.
Képeket az izemekből kellé vagy az szivekből előlizer-	
kivetni,	194. 195.
Képeknek tilalma az Isteni tiszteletben,	164.
Képmutatás megmoczkolja az Könyörgést,	215.
	220.
Képmutatást gyűlöltet az Könyörgés,	220.
Kérétek mellyek nem halgattatnak meg,	213. 214.
Kercizivel Christushnak diczekednünk kell,	219.
Királyokat székekből miért vét le az Isten,	219.
Könyhullatása az megtérő bűnösnek bora az Angya-	
lokna,	84.
Könyörgeni kikért tilt Isten,	212.
Könyörgenünk kell jó állapotunkbanis,	226. 227.
Könyörgés hasonlo az kézhöz,	205.
Postához, követhöz,	207.
Könyörgés es az imádlag Istennel beszélgetés,	204.
Könyörgés mikre tanitsa minket,	219.
	220. 221. 222. 223.
Könyörgésnek helye, ideje,	65. 66.
Könyörgésünk miért nem halgattatnak néha meg,	214.
Könyvből az életnek kitörölthetnünk,	243. 80.
Kurvaságnak nevezetik az bálvány képek tisztelet.	

181.

)(4

La-



# Index

L.

Laertius Aristippusrol,	76.
Livia Augustus Czaſzar felesége,	60.
Loth lelke mint győtrődött az Sodomabéliek miatt,	247.
Lutheristák értelme az ſzent Vaczoráról,	42.
Lyſimachus Rátz Kiraly,	76.

M.

Macedoniai Philep Király mint küzdik ſzolgájával,	69.
Malachias jóvendőleſe az templumról,	3.
Maria mennyei Kiralyné az Papiftalágban,	232.
Matyas Kiraly templuma az Duna parton,	78.
Michaelis Taſnadi oratio de Templo Bekeczſenſi,	93.
Mihály Angyalra költött tisztelet,	232.
Militia DEI ex Tertulliano,	256.
Monaki Miklos éppitése,	24. 60.
Könyörgése,	115.
Monaki Anna Könyörgése,	124.
Monaki Erſebeth Könyörgése,	125.
Monaki Suſanna Könyörgése,	126.
Monlucius Piſpök,	173.
Mofes Iſtennek hitű ſzolgája,	14.
Satort éppit Iſtennek,	16.
Könyörgéſſel ſzállította Iſten haragját,	211.
Mint kíván ki töröltetni az Iſten Könyvéből,	243. 244.
Mundus nevű ſaytalan iffiu,	78.
Mus armelinus, Harmalinus,	85.

N.

Nabogodonozor kevélsége,	80.
Naphoz haſonlitatik az hit,	68.
Nehemias diczértetik,	24.
Nicolaus Monaki és Annaeius conjux Parochiam Bekeczſenſem ſineis dotarunt,	107.
Noé Patriarcha az Iſtennel járt,	13.
Nyomorufágok miért boczáttatnak ránk,	227.

Nyo-

# Mutato.

Nyomorufágok hitünket őregbitik,	219.
----------------------------------	------

O.

Oltárokat el kell rontani,	180.
Öldöztetélünk Iſten jora fordította,	217.
Oratio Latina Bekeczſenſi dicta,	93.
Oltya az Mifében Papa találmánya,	40.
Olzlopai az Egyháznak,	77. 78. 79. 80.

P.

Pál háromszor könyörögven miért nem halgattatott meg,	214.
---	------

Mint kívánt átokká lenni az Izraélért,

Mint keſergett az Athenásbéli babonaſſágon,

Papifták Transſubſtantioja,	40. 42.
Paraznaſág az Képek tiszteleti,	181.
Paraznaſággal megferteztetik az Iſten temploma,	77.

Pardutznak terméſzeti,	76.
Patientia,	ibid.
Paula nevű aſtſzony,	62.
Paulina aſtſzony eſeti,	78.
Petrus Molinæus Tanacza az Hazaſſágról,	217.
Philep Macedonak küzdése,	69.
Szép ízokála,	80.

Pharaót miért támalztotta fel Iſten,	239.
Picherellus,	173.
Piſiſtratus Athenási Fejedelem,	72.
Plato mondása az reménſégről,	74.
Plato mi formán könyörgött,	214.
Plinius citálatik,	85.
Plutarchusbol historia,	82.
Polydorus Virg.	64.
Pragai Andras Prædikatioja,	57.

R.

Religio dolgatſokak megvetik,	26.
Reménſégnek megírása,	73.
Remeték áhítoſſága,	231.

); ( 5

Réſzega



## Index

Részegség kirekeszt menyekből, ————— 79.  
 Romai Czázarak szokása Janus Templomná, — 59.

### S.

*Salignacrus*, ————— 173.  
 Salomon Templomot éppit, ————— 17.  
 Salomon templomában miczoda képek voltak, — 185.  
 Samuel könyörgeni tiltatik Saulért, ————— 212.  
 Saphir szüzességnek köve, ————— 77.  
 Sárának hiti, ————— 68.  
     Reménsege, ————— 86.  
 Sardonix álaatoságnak köve, ————— 79.  
 Satora az Istennek közünk vagyon, ————— 89.  
 Satort éppit Moles, ————— 16. — 20.  
 Scultetus Abraham Prædicatioja az Egyháznak di-  
     czőségéről, ————— 136.  
     az Bálvány Képekről, ————— 61.  
 Segítségül hívása az Istennek, ————— 203. — 204.  
 Servius Tullius, ————— 72. — 73.  
 Sidok Synagogájok, ————— 18.  
 Socrates bátorsága minemű, ————— 18.  
 Solonnak Cræluszal beszéde, ————— 82.  
 Sophia Temploma Constancinapolyban, ————— 66.  
 Sorbonisták értelme az Bálvány Képekről, — 72.  
*Stephanus kës Tallyai in Acad. promotus a Gen. Dno.*  
     *Nicolao Monaki*, ————— 107.  
 Sufannának szemérmertessége, ————— 86.  
 Synagogájok az Sidoknak, ————— 18.

### Sz.

Szabadításra Istennek nem kell modot szabni, — 217.  
 Szállás adásnak jutalma, ————— 86.  
 Szegént Isten emel Uráigra, ————— 255.  
 Szentelen szemérmertesség az könyörgésben, — 216.  
 Szenyvedésnek megírása, ————— 75.  
 Szepsi Mihály dedicalo prædicatioja, ————— 1.  
 Szerencze és történet Isten ellen nem állhat, — 255.  
 Szólgálni mint kell az Isten, ————— 11.

Tem-

## Mutato.

### T.

Temploma Salomonnak, ————— 17.  
 Temploma az Régi Keresztényeknek reyték helyek, — 64.  
 Temploma Istennek az ki őtet szereti és az ő igejét  
     halgattya, ————— 87.  
 Templumnak dedicalása megáldása ————— 4. — 5.  
 Templumnak igaz ékessége, ————— 66.  
 Templomról jóvendősége Malachialnak és Haggau-  
     nak, ————— 3.  
 Tengeren buzgósgosb az könyörgés, hogynem az  
     földön, ————— 228. — 253.  
 Térdek mind Istennek hajolnak meg, ————— 238.  
 Teremtett dolgok haylandók magoknak megtartá-  
     sára, ————— 242.  
 Tertullianus citaltatik, ————— 19.  
 Tertulliani Parænesis, ————— 256.  
 Themistocles törvénye az Kakafok felől, ————— 84.  
 Tiberius Czászár az Isis Papjait megölette, — 78.  
 Tornya az Templumnak Chrysoprasus kőhöz hason-  
     litatik, ————— 83.  
 Trophonius és Agamedes, ————— 82.  
 Türelmek megírása, ————— 75.

### V.

Vaczorája az W-nak megíratik kiszolgáltatik, — 33.  
     — 53.  
 Választottak éjel nappal kiáltnak Istenhöz, — 213.  
 Vallástétel az Izent Vaczora előtt, ————— 48.  
*Vbi Abel, ibi Cain, &c.* ————— 26.  
 Villongással megbántatik az házasok imádsága, — 223.  
 Virtusi loszagi az Ecclesiának, ————— 146. — 147.  
*Virtus omnis in actione consistit*, ————— 98.  
 Viszsa véle élélért, az jó dolgot nem kell megvetni,  
     Ura.



## Index Mutato.

Uraſágot, Fejedelemſéget Iſten változtat, —255.  
 Utónjáróknak bayiódafokban ſegíteget honnan kell  
 várniok, —————256.

X.

Xyzarches, Spiritus S. —————256.

Z.

Zacharias Pap remenſége, —————75.

Zelotes Górgige, —————183.

Zorobabel, —————24.—74.



Ne pagellæ aliquot vocarent,  
 coniecimus in eas ſubſequentia  
 Patrum dicta, quæ piis le-  
 ctoribus grata fore  
 cenſuimus.

*Auguſtinus libro I. De Trinit. cap. 3.*

Utile eſt de iſdem quæſtionibus plures à pluribus  
 fieri libros, diverſo ſtylo, non diverſâ fide.

Tanto fortiùs convincuntur hæretici, quantò plures  
 exitus patent ad eorum laqueos evitandos.

Hieron.

*Hieronymus ad Paulinum de vita Eremiticâ.*  
 Verum Chriſti templum anima credentis eſt: illam  
 exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illam Chri-  
 ſtum ſuſcipe.

*Boniſacius in Concil. Tiburt. Can. 8.*

Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus uteban-  
 tur: nunc contra lignei ſacerdotes aureis utuntur  
 calicibus.

*Fulgent. ad Thraſim. Regem. lib. 2.*

Quando in unum cum ſtratibus convenimus & ſacri-  
 ficia divina cum Dei ſacerdote celebramus, verecun-  
 diæ & diſciplinæ memores eſſe debemus: Non paſſim  
 ventilare preces noſtras inconditis vocibus, nec peti-  
 tionem commendandam Deo, cum vultuoſa loqua-  
 citate jaſtare, quia Deus non vocis, ſed cordis audi-  
 tor eſt. Nec admonendus eſt clamoribus, qui cogita-  
 tiones videt, probante Domino & dicente: quid co-  
 gitatis nequam in cordibus veſtris.

*Cyprianus.*

Non ſic nomen militiæ dedimus, ut pacem tantum  
 modò cogitare & detrectare ac recuſare militiam de-  
 beamus: cum in ipſa militiâ primus ambulaverit Do-  
 minus; humilitatis & tolerantia & paſſionis magi-  
 ſter, ut quod fieri docuit, prior faceret, & quod pati  
 hortatur prior pro nobis ipſe pateretur.

*Auguſtin. ſupr. Johân. tract. 124. cap. 21.*

Non à Petro petra, ſed Petrus à Petra: Sicut non  
 Chriſtus à Chriſtiano, ſed Chriſtianus à Chriſto voca-  
 tur. Ideo quippe ait Dominus, Super hanc Petram  
 ædificabo Eccleſiam meam: quia dixerat Petrus, Tu  
 es Chriſtus filius Dei vivi. Super hanc inquit, Petram,  
 quam confeſſus es, ædificabo Eccleſiam meam. Petra  
 autem erat Chriſtus, ſuper quod fundamentum etiam  
 ipſe ædificatus eſt Petrus. Fundamentum quippe  
 aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum  
 eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus, &c.

Idem



*Idem de Verbis Domini Secund. Matth.  
serm. 13.*

Tu es ergo inquit, Petrus, & super hanc Petram, quam confessus es, super hanc Petram quam cognovisti dicens: Tu es Christus filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te.

*Fulgentius de Incarnat. & Grat. Cap. ult.*

Si quis detrectat doctrinam de Prædestinatione gratuita, manifestum est eum (nisi respiscat) non pertinere ad eorum numerum, quos Deus in Christo ante mundi constitutionem prædestinavit ad regnum.

*Cassianus de incar. lib. 1.*

Non minoris erroris est, Domino nostro Iesu Christo impropria addere, quam propria derogare: Quod enim non ita dicitur ut est, etiam si honor videatur, injuria est.

*Chrysost. in Johan. homil. 16. in fine.*

Verum attendite quæso: Etenim absurdum est, quod medicus, Coriarius, textor & omnes generatim opifices, quisque pro artis suæ professione pugnet: Christianus autem non possit ullam religionis suæ afferre rationem. Atqui illæ artes neglectæ ad pecuniam damnum referunt: hujus autem contemptus animæ detrimentum adfert: Et tamen tanta miseria, tanta infamia laboramus, ut in illas omnem curam cogitationemque adhibeamus: necessaria autem salutis nostræ munimenta firmissima pro nihilo ducimus. Hoc non finit gentiles recognoscere errorem suum, atque deridere. Nam cum ipsi mendacio nixi omnia faciant, ut dogmatum suorum ignominiam defendant, nos autem veritatis cultores, ne hiscere quidem ad nostram tutanda possimus. Quæ causa est, quin doctrinæ nostræ nimiam damnent imbecillitatem, quin fraudem & stulticiam in nobis suspicentur.

*Paulo*

*Paulo post.*

Hoc nobis Petrus præcipit. 1. Ep. 3. c. inquit enim, Parati semper ad satisfactionem de ea quæ in vobis est fide & spe. Et paulus ad Colos. 3. Verbum Christi inhabitet in vobis abundanter. Sed quid ad hæc respondent fucis stultiores? *Benedicta omnis anima simplex* Proverb. 10. *qui simpliciter ambulat in fiducia ambulat.* Hoc namque omnium malorum causa est, quod non multis scripturarum testimonia in opportunis rebus sciunt adducere. Non enim in eo loco, simplex pro stulto, aut pro eo, qui nihil novit intelligendum est; sed pro non malo, non vertuto. Nam si ita intelligeretur supervacaneum fuisset dicere: *Estote prudentes, sicut serpentes, & simplices sicut columba.* Matt. 10.

*Hieronym. ad Occanum Tom. 3.*

Innocens & absque sermone conversatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Nam & latratu canum, baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est.

*Terribilis illa Chrysostomi sententia nunquam recedat ab auribus nostris, dicentis:*

Non solum ille proditor est veritatis, qui palam mendacium pro veritate loquitur; sed etiam ille, qui non liberè pronunciat veritatem.

*Augustinus Epist. ad Casulan.*

Quisquis metu cujuslibet potestatis veritatem occultat, talis iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quam Deum.

*Hieronymus in Jerem. Tom. 5. cap. 26.*

Si quando propter mandata Domini & fidei veritatem, vel sacerdotes nobis, vel pseudoprophetae, vel deceptus populus irascitur, non magnopere curemus: sed exsequamur sententiam Dei, nequaquam presentia mala, sed futura bona animo cogitantes.

*Idem*



*Idem in Psal. 146. Tom. 8.*

Si nos opprimat mendacium, non contristemur, custodit Dominus veritatem in seculum. Nescio quis contra nos mentitus est, & magis illi creditur menti-  
enti, quàm nobis verum dicentibus. Non debemus desperare. Custodit Dominus veritatem in seculum. Christus est veritas. Veritatem loquamur; & Veritas nobis servat veritatem.

*Idem Hieronym. in Michaam Cap. 6.  
Tom. 6.*

Congregationem divitiarum sequitur mendacium, & manus assueta thesauros condere fraudulentem linguam possidet. Veritas paupertatem, mendacium divitias parit.

*Chrysost. in Psegrimatib.*

Nulla subsidio opus habet veritatis robur, etiam si in-  
numeri sint qui eam conentur extinguere, quin per  
eos, qui vim illi facere nituntur, tam nihil obscura-  
tur, ut etiam multò clarior & subtilior evadat: ridens  
insanientes illos & frustra sese torquentes.

*Lira in Psal. 7.*

Non est opus humilitatis de pravo bene loqui: quia  
justum est pravorum mala commemorare.  
*Idem ibid.* Dicens veritatem, non loquitur irreve-  
renter.

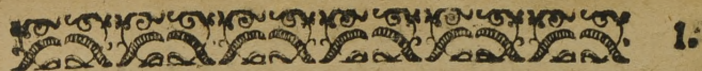
*Hieronym. in Ezechielem.*

Non meretur audire veritatem qui fraudulentur in-  
terrogat.

*Haymo.*

Non est arrogantia cavenda, ut veritas negligatur.

ELSÖ



1.

ELSÖ

## PRÆDICATIO.

Mellyet. tött Szepsi Mihály,

TARTZALI fő Prædikator,

es Abauy Vár s Torna Vár megyék-  
ben levő Tanitoknac Seniora.

AZ BEKECZI Templum-  
nak Dedikálásakor, 1. Janu-  
arij, Anno Christi, 1625.

ELKEZDES.

**L**Egyen minekunc segedel-  
munc az öröckè való IE-  
HOVA Istentől, ki az men-  
nyet es az földet teremtetete.

Szent, Szent, Szent az Sere-  
geknek WRA Istene; kinéc di-  
czőségével tellyes menyország  
es az széles föld!

A

Ióy



Iőy mi hozzánk mi Idvőzítő  
Iesus Christusunc, az te szent,  
Attyáddal es szent Lelkessel, la-  
kozzál mi bennünk élő templo-  
midban, es legyen tellyes ez  
kezzel eppitetett Templomis az  
te diczőségeddel, ez orától fog-  
va mind öröckè, Amen.

**E**Z mi reánk felvirradott Vy Eſten-  
dőnek (melly Vrunck ſületéſetől fogva Ezer  
hat ſáz huſon ötödiknek ſámláltatic) első nap-  
ján, melyet az mi kegyelmes Iſtenünk, kincc  
1102 eſtendei ſoha el nem fogynac, tegyen áldottá,  
25. békeſſégeſſe, es idvőſſégeſſe minden helybéli hi-  
veinek s' minekünkis, kic moſt ite jelen va-  
gyunc. Ez reánk felvirradott Vy Eſtendőnek,  
mondom, első napián, ez meguyitattott, ſőt  
nagyob réſből fundamentomából felállatot, es  
Iſten tiſteſſégére elkeſitetet Templomnac, lá-  
togatására, ſőt Iſtennec dedicálására, ſenteleſé-  
re, ajánlására egybe gyülekezet Iſtentſelő Ke-  
rehtyéne, Nemzetes vitézſő Ferſiac, Nemze-  
tes tiſteletes nemes Aſſonyoc, Iſtentſelő Pol-  
gári rendek, es kőſſégbeliek: Tűdos es becſül-  
letes

Ietes Egyházi Személyek: En ennec, az mi  
Iſtenünknek tiſteſſégére feléppittetet Tem-  
plumnac dedicálását, az Haggæus es Malachias  
Proſetáknac jővendőleſeken kezdem el. Melly  
proſetiac bétőltenec az Chriſtusban, es bétel-  
lyeſitetnec naponkint az ő tagjaiba, es az ő tiſ-  
teſſégére éppitetett Templumban. Az Haggæ-  
us Proſeta Cap: 2. 7. így jővendőlt vala: Eljő  
az minden pogany népeknek kívánsága, es bé-  
tőltem ez Templomat diczőſſéggel. Az Mala-  
chias halonloképpen ſólott vala Cap: 3. 1. El-  
jő az WR az ő Templomába, &c. Ackor tel-  
lyeſledtec bé ez Proſetiac betű ſerint, mikor az  
Mofes Törvénye ſerint az gyermek Iesus az  
Ieruſalemi Templumba felvitetet, az Vrnac bé-  
mútattatot: mikor az vén Simeon őtet őlébe  
vőtte, megáldotta: mikor az ſent Anna aſ-  
ſonyis valláltott róla; mikor tizenkét eſten-  
dős korában, à Templomban az Doſtorokat  
kérdetzte: végezetre mikor az ő tiſtinec elke-  
dése vtán à Templomat gyakorlotta, Luca 2.  
Matth: 26. 7. 55. Minden nap tinálatoc  
vlttem tanitván à Templomban.

Ez előhozott ſep igéreteket mais bétellyeſiti  
az mi Vrunck Iesus Chriſtus mindazonkon, va-  
lakik őtet keresic, kívánnýac, es nagy kíván-  
ſággal várjác, imez ő igéreti ſerint, Matth: 18.  
7. 19. Iobann: 14. 7. 13. Bizony mondom



néktec ha kettő tiközületec egy a-  
karaton lésen ez földön, valamit kér-  
nec megadatic nékiec az én men-  
nyei Atyamtól: Mert valahól ket-  
ten vagy hárman egybegyülne az  
az én nevembe ott vagyok ő közöt-  
tök: Valamit kérendetec az én ne-  
vemben, azt megczelekesem hogy  
diczõitessék az Atya az Fiuban.

### Etiam veni Domine IESU!

Iővel mi hozzánkis Vram Iesus, Szállj be  
az te élő Templumidban, es ez te kézzel éppi-  
tetett házadban, mert mi téged keresünk, téged  
várunk. Jelen vagy on az vén Simeon, köztűnc  
vagy on az sent Anna asszony. Ihon vannac az  
te élő Templumid, kic te rólad óh Pogány né-  
peknek kívánsága, óh Isten fõvetsegénec köve-  
te, mint Izraelnek megh váltojáról vallást tes-  
nec.

*Huc ades, hic succurre tuis suavissime Iesu!*

Legy jelen itt, legy segítséggel itt az tieidnek,  
mi édeslges Iesulunc, kic nem Pogányoktól  
võtt rendtartásokkal, sem Papistakhoz illendõ  
ceremoniakkal, küllõ pepeczelésekkel, vízzel,  
olajjal, égõ gyertyákkal, kereszthányásokkal.

Sido

Sido Alphabetum le írásával, &c. akarjuc ez  
Templommat fellegednec consecralni, sentelni:  
hanem az sent Pal tanitása terint 1. Tim: 4. 7. 4.  
Ittennec minden teremtet állattyt jonac val-  
lyuc, mert megh senteltetic az Istennek igeje  
által es az Kõnyörges által. *Uy effendõn vöke*

Illy értelemben es illy jó fánkekban levén  
egy fiúval leleckel mondgyuc: Oh imádandó  
bodog sent Haromság, es öröcké aldandó egy  
Istenseg, kiaz te véghetetlen hozzánk való irgal-  
masságodból minékűnc azt paranczoltad, hogy  
bűkségűnkben téged segítségül hijunc, azt igér-  
ven hogy megh halgatz bennűnc. Ez te igaz i-  
géretedbe bizván hined előtt állunk, siveinket  
kezeinket felemelvén az WR Iesus Christus-  
nac nevében, aláztatossan kérűnc halgas megh  
minket. Es noha loc bűkségeinc vadnac, te tu-  
dod Wram, es jól látod: mind az által, kő-  
nyörgűnc mostan sent Fellegednek, bűneink-  
nec boczánattyaért, ez Uy Ektendõnec békefe-  
ges es bodogfagos állapattyaért, es ez vy Tem-  
plomnac, az te sent igéd, es az mi kőnyörge-  
fűnc által való megh senteltetéseért. *Boczárd*  
megh <sup>nagy irgalmassággal</sup> azért minékűnc sent Fiadért kérűnc, az  
mi sámlálhatatlan bűneinket, mellyeckel ele-  
tűnk nec minden idejében, es ez el. múlt Ekten-  
dõnec minden napjaiban megh bántottuc te  
sent Fellegedet. Mert háláadatlanok völtünk,  
az joban restelkedtűnc, az tetisteletedben gya-  
korta hátra maradtunk, es áldásiddal sokszor

A3

mer-



mértékletlenül éltünk; ezeckel es többekkel is vadolván magunkat, könyörgünk hogy ennek vtánna sent Lelkednek annyi ajándékot nyuujtsad, mellyec által az bűnöktől magunkat megh otalmazhaslúc, es sent életnek követésére megh uyjúlhaslunc. Hálákatis adunk te sent Felsegednek az mi fiveinknek buzgoságából, hogy az el múlt Estendőnek minden részeiben minket megh otalmaztál, megh tartottál, es testi lelki jókkal megh áldottál. Megh áldottad W R Isten, es megh otalmaztad az te Anya sent Egyházadat minden élő tagjaival egyetemben. Megh áldottad es megh tartottad az Keresztyen Polgari társalágot minden hozzátartozókkal egyetemben. Aldással es magasztaltással te is W R Isten, az te áldot népeidtől es hiveidtól. Ekesítsed W R Isten, ez jelen való Esztendőnkis lelki testi áldásával. Otalmazad Ecclesiánkat, Fejedelmünket, keresztyén Patronusinkat, Patronainkat, minden rendbeli hiveiddel, es az szegény kösleggel egyetemben, mind külső s' mind belső ellenfeginktől W R Isten! Az te nehéz ostoridat, az éhséget, drágaságot, dög-halált, es az pusztito fegyvert veddki é mi szegény hazánkból szent W R Isten. Továbbá czendeszd békeséget adván mind lelki s' mind testi életünkre yitelly gondot kegyelmes W R Isten. Vegézetre ezt a te kegyelmes áldasodból, az te szent Nevednek tisztelégére, az te hiveidtól, az Nemzetes Monaki Miklof-

tól, es az Nemzetes Czirneki Annától éppitetett Templomot, te néked szentellyűc, ajánlyuc, es Atyai otalmad alá bizzuc, mi kegyelmes Istenünk. Legyen te néked ez a ház, melly az te tőled vőtt jókból éppitetett, kedves haylakod. Es mint hogy az te tisztelégedre éppitetett, es egyedül neked szenteltetic, nevezteslek es hivattaslek, ez órától fogva az te szent áldott nevedről, es nem valamelly szentnek nevéről. Kérünk W R Isten, az te Neved szentelteslek megh ez Templomban; az te hiveid lélekben, igazságban szolgállyanac tegedet e Templumban. Az Evangeliumnac tudománya tisztán hirdetteslek, es az Sacramentomoc szolgaltassanac ki igazán ez te szent Házadban. Távoztas el W R Isten, minden idegen Isteni tiszteletet, tevelygő vallást es bálványozást ettől az te Házadtól. Otalmazdad tűztől, romlástól, es minden pusztito ellenfegtől ezt a te házadat. Legyenec erőslec fundamentomi, legyenec állandóc falai, legyen könyörgesnek es imátság-nac háza, es legyen tellyes mind öröcké a te diczőséggeddel, A M E N.

Mi Attyánc, ki vagy Menyekben, &c.





## T E X T V S.

Az Sidokhoz irott le-  
velnek 3. Caputtyából, az  
első verstől fogva, az  
hatodikig.

1. **A** Nnakokáért atyámfiak, bentec,  
az mennyei hivatalnac részei,  
gondollyatok meg az mi vallásunk-  
nac Apaſtalát es Papját az Chriſtus
2. **I** E S U S T. Ki hiw annac az ki őtet  
rendelte: miképpen az Moſes-is  
*hiw volt* mind az ő egész házában.
3. Mert annyival nagyob diczőſſégre  
itiltetett méltónac lenni Moſesnél;  
mennyivel nagyob tiſteſſége va-  
gyon annac, az ki az házat éppitette,
4. az háznál. Mert minden ház éppit-  
tetic valakitől: az ki pedigh mind
5. ezeket rendelte, Iſten az. Es jólle-  
het

het az Moſes hiw volt mind az ő e-  
gész házában mint ſolga, azoknac  
bizonyſágtételére, a mellyeket az v-  
tán kellene ſóllani: De az Chriſtus 6.  
mint Fiú *előjáró* az ő házában, ki-  
nec háza mi vagyunc, ha amaz bi-  
zodalmat es az mi diczekedéſünk-  
nec reménſégét mind végig erőſſen  
megh tartyuc.

*Ki-Magyarazáſa az Textusnac:*



AGY nyomorúság rendel- Syr 40  
tetett minden embernek, es ne-  
hez iga vettetett az Adam ſaira,  
imez ſententia által; Az te  
ortzádnac veritékével e-  
gyed az te kenyeredet, *Gen: 3. v. 19.*  
Imé nem czac munkával, ſockal inkább nem-  
fáratſágnélkül való munkával, hanem nehez fá-  
ratſágos munka által rendelte megh Iſten az mi  
kenyerünket, az az, ételünket italunkat, es  
mind azokat mellyeknélkül ez életben ſzüksöl-  
ködünk. Imé láttyuc azt is, hogy ez közönſé-  
ges terhet minden rendbéli embernek házi gaz-  
dác, avagy czelédes embernek, az polgári társá-  
ságnac



fágnac vezéri, es az Ecclesianac ōr álló, az megh mondott sententia szerint viselic à mint az vőd mutattyá, amaz mondásként *Cap: 3. Ecclesiasta. Minden dolognac ideje vagyon.* es az több dologc között az éppítésnekis ideje vagyon. Melly nagy igyekezettel es szorgalmatossággal építsenec az emberek magoknac házakat, hályekokat, várakat, városokat naponkint láttyúc. De keveleket látunc ollyakat, kic az Isten tisztelegére építenénec es Daviddal így szollanának, 2. *Samuel Cap: 7. 7. 2. Imè lássad, en Cedrus fából csinált Palotába lakom, az Istennek ládája pedig az Sátor közepett vagyon.* Panaszolkodott erről ōnnón maga az élő Isten Haggæus által *Cap: 1. Az ti ssep házaikban lakoztoc, ez pedig az ház pusztán áll.* Helye vagyon mostis az Istennek előhozott panaszszánac; mert sokan azoc között, kic kő házakban, várakban, városokban laknec, az Isten Házaire semmi gondot nem viselnec. Ez gondviséletlenségért, nem építi Isten az ō házokat, hijában munkalkodnec. *Psal: 127. Sőt el-rontya az mit építettec, Malach: 1. 7. 4. es sokféle ostorival bünteti őket, Hagg: 1.* Ez illyen embereknek, kic czac magoknac éppít-nec felferkentésekre, sőt mindeneknek tanúságokra megh mutatom ez órában.

Először, Hogy az Isteni tiszteletre es szolgálatra bizonyos es alkotmányos helyet kell rendelni es éppíteni:

Másodszor, megh jelentem, kiknek kellyen ezt czelekedni. Az

## AZ ELSŐRŐL.

**V** Alakic az emberek között az teremtettsé-  
latoknac alkotmányából, avagy az szent I-  
rásból megh esmertéc, **Hog Isten vagyon,**  
egyszer- s mind aztis megh vallottrák, hogy az  
Isten az embereknel fellyeb való, méltóságosb,  
es azt kívánnyá, hogy az emberek ōtet tiszte-  
lyéc, szolgállyác. Haki erről kételkednéc, kel-  
lyenè az Istent szolgálni, bottal s' páltzával kell  
azt tanítani. De mint- hogy az kinec esze va-  
gyon, ebben nem kételkedic, azt kell felkeres-  
nunc, mikeppen es holott kellellec az Istent  
kedve szerint tisztelni es szolgálni. Nem ki-  
cziny munka ez; mert minden nemzetlegéc,  
Sidoc, Görögöc, sőt meg az pogányok is azt  
alittyác, hogy az Istent ōk szolgálják igazán;  
noha az mint szent Pal szól; Istennélkül vadnec,  
es az Ecclesián kívül nagy letétségben járnac.

De mi Keresztyenec az egy Sido nemzetnek  
példájából, melly Istennek tulaydon népe vala,  
es az szent Írásból, elégge megh tanulhattyúc,  
mikeppen es holott kellyen az Istent szolgál-  
nunc es tisztelnunc. Mőgyáról azt taníttyc  
az Catechismusban hogy az mint ōnnón  
maga paranczolta es kívánnyá. *He-  
lyéről,* ahól paranczolta es kívánnyá.  
Világ teremtetetül fogva tündöklött ez az i-  
gazság, meg- is marad mind világ végezetig.

Az



Az régi Atyák viz őzön előtt igazán esmertec es szolgalták az Istent, áldozatokat tőttec, nevét segítségül hívác: Kétség nélkül olly helyeken áldoztác, mellyec Istennek jelentésből arra alkalmasok voltak. Áldozóc Abel es reá tekinté Isten, *Genes: 4. 4. Hebr: 11. 4.* Ha azt kérded, ki tanította Abelt áldozni? Aze felelem, hogy Isten Adamot es Evát meghitanította az ő tiszteletre: Adam is mint Istennek hívfeges szolgája elejébe adta Abelnek, kinek kellyen áldozatot tenni, holott, minemű állatokkal es mi módon kellestec áldozni. Olvasd *Gen: 4. 4. ultimo*, hogy Isten Abelért, más magot adott Adamnac, kit nevezett Sethnek: Es hogy Sethnecis fia lőn, kit nevezé Enofnac, es akkor kezdetec az Wrac neve segítségül hivatni. Vgy vagy on hogy, annakelőtte is segítségül hivatott az Wrac neve: de sokkal kevesebbekből, mert nagyobb es izaporáb vala az Cain házanépe. Az Seth házanépe is azért megh szaporodván, többektől közönségesen, bizonyos helyeken es gyülekezetekben tiszteltetete az Isten, es az ő tiszteletre, olly igaz módgya es rendi vőlt, melly Enoch idejében is (ki elevenen ragadtatek az egekben) (lőtt meg Noé idejében is, ki mind az viz őzön előtt s mind az viz őzön után élt, megh tartatott. Noé Patriarcha felől illyen bizonygot teszen az szent Irás *Genes: 6. 9.* Igaz ferű es tökéletes vőlt az ember ec között es izünten

Isten az Istennel járt. Ha az Istennel járt, megh maradott az Anya. szent Egyházban, es az Istent igazán tisztelte, mind a viz őzön előtt, mind pedig az Barkában. Az viz őzön után bizonyos es alkalmas helyen oltárt épített az Wracnak, es kedves illato áldozattal áldozott. Sem az Noé Patriarcha fia, vgy tisztelte az Istent, az miképpen az ő Atyától tanulta vala; noha az ő maradéki, az mint a Iosue könyvének *Cap: 24. 2.* kitettzik, az Isteni szolgálatot megh változtatták vala. De az kegyelmes Wrac Isten az Sem nemzetiségből származott Abrahammal megh uyitá az kegyelemnek Frigyet, a Messiásnac el-boczáta felől, néki ígéteret tévén, az Canaan földével egyetemben.

Abraham is hívén az ígéreteknek Oltart építet az Wracnak, es az ő nevet segítségül hívá.

Az Oltárnac építésén értesd mind azokat, valamellyec az külfő igaz Isteni tiszteletre tartoznac, mellyec arra rendeltetett ceremóniákkal, bizonyos es alkalmas helyeken vitetne vala végben. Azt is el. hidgyed, hogy az szent Abraham az Oltárnac építésével, es azon tőtt áldozatival, bizonságot tőtt arról mindenec előtt, hogy ő nem eggyezne az Bálványozo Cananæusokkal, az Isteni szolgálatnac módgyában, mint-hogy nem is áldoznék ő vellek egygűt. Ennec az nagy Abrahamnac száz esztendőskorában születék Isaak az ő fia, *Gen: 21. 5.* kit áthatatos hitnec általa kész vala Isten par-



ranczolattya szerint megh áldozni : megh is tanította vala Őtet az Isteni tiszteletnek gyakorlására. Isaakról nevezteréc az Abrahamnac magva *Genes: 21. v. 13. Rom: 9. v. 7.* Isaac áldá megh Iacobot az Ő fiát, es kétség nélkül Abrahamot követvén megh is tanította az igaz Isteni tiszteletre. Iacob Patriarcha bizonyos helyet rendelt az Isteni szolgálatra; Mert ahol Isten álomban neki magát megh jelenté, ott építte Oltárt; nevezé a helyet Bethelnec, es ott tőn áldozatok, *Vide Genes: Cap: 28. & 35.* Ezen Iacob hitnec általa megh áldván fiait, Iudának adá az fejedelemséget, es jóvendőt monda az Ő fiainak állapattokról. Kic Egyiptomban megh szaporodván nagy szolgálat alá vetteténc, Istenhez kiáltánac es Mozes keze által Egyiptomból megh szabadulánac amaz mondas szerint : *Cum multiplicantur lateres, tūm venit Moyses.* Ezen Mozes által, ki hiw volt az Istennek egész házában, az mint az elolvastott börtüből hallóc, adá ki Isten az Ő törvényét az Sinai hegyen. Mind ezekből immár azt hozzúc ki, hogy az törvénnec kiadása előttris az szent Atyáknac volt az Isteni tiszteletre es áldozatokra rendeltetett bizonyos helyec. Nemis illic hogy valaki így vélekedgyec, mint ha ez megh nevezet Atyác magoc akarattýából rendelt móddal tiszteltéc volna az Istent. Mert Adámot Isten tanította megh az Ő tiszteletinac módgyára. Abel Adámtól tanúlta, kiről az szent Pál bizony-

sagot

sagot télsen. Enos nem magátúl talált tiszteltetnec módgyával szolgált Istennek : Mert az Cain nemzeténec tiszteletivel ellenkezett az Ő Isteni tiszteleti. Enos sem változtatta megh, mint ki Proféta volt, es az égbe ragadtatott. Noéhoz sem kétkedhetünc, mert igazlág nac hirdetője volt. Abrahamhoz pedig semmi kétség nem fér, mert az Istent igazán tisztelte, es Profeta levén ebenis tudta az Ő akarattýát. Megh paranczolta vala Abraham az Ő háza népének, hogy megh őrizzék az Istennek vtát, *Genes: 18.* Isaac, Iacob hatonlatoskeppen az Ő maradékjóknac mind Mosefig.

Kérhetnéd, mire számlállýuc elő mindezeket. Először, hogy megh ertsúc kitől vött legyen eredetet az Isteni tiszteletnek módgya. Másodsor hogy elhidgyúc hogy az szent Atyákis bizonyos es alkalmas helyeken szolgáltác legyen az Istent közönségeskeppen. Harmadsor, hogy megh választhafluc azokat, az kic az Istent igazán es kedve szerint szolgáltác, tudni illic az kic olly formán szolgáltác, mint Őnnön maga kívánnya : nem vgy az mint Ők magoktól gondollyác es választyác, azt tanítván hogy azoc a Tiszteletek is kedveslec volnának Istennek előtte.

Eckedig megh értven mint tiszteltéc legyen az Istent az szent Atyác; Vegyúc eszünkben azt is a Törvénnec kiadása vtán mint szolgáltác Ő



tác Ő Felleget. Meg mutattyac az Mofes Kőny-  
vei, minemű formája volt az Isteni tiszteletnek  
az törvény alatt, es Isten paranczolatyából mi-  
nemű bizonyos helyekre gyülekeztenek az hi-  
vec az közönséges Isteni szolgálatra Christus  
Vrunknac eljöveteleig, es menybe meneteleig.  
*Exod: cap: 25.* Megh paranczoló Isten Mofes-  
nek, hogy neki Sátor építsen, melly legyen  
az Ő jelen voltánac es köztöc maradásának nyil-  
ván való bizonyága.

Ebben a Sátorban szolgállyák vala az Istent  
közönségesen. Mind olyan változó es buydo-  
só állapotában is az Sido nemzetnek, há-  
romszáz esztendőknél többig tartatott Silóban  
az Istennek Sátora, mint ez meggettetik az Bi-  
rákrólirt könywnec megh számlálásból, es az  
Samuél első Kőnyvének első részéből: holott  
azt olvasluc hogy Elcanával felment Anna asz-  
szony Silóba az Isten Sátorához, es ott kefer-  
velen firván imádkozott. Mikoron pedig az  
Philisteusok az Wrac ladáját elnyerték volna,  
es hét hónapoc után Bethemesbe küldötték vol-  
na, es onnan az Kiriathearim városbeliek az  
Aminadáb házánaál husz esztendőig tartották  
volna; Samuel Profeta igaz penitentiára intvén  
az népet Mispába gyűrti őket. *1. Samuel. Cap: 7:  
v. 7. & 1. Samuel. 10. v. 17.* Az után Nób váro-  
sában volt az Istennek Sátora, holott David A-  
chimelec Paptól az szenteltemet Kenyeret elké-  
ré. *1. Samuel 21.* Minek-utánna David Király-  
ságában

ságában megerősítetéc, az Istennek Ládáját Je-  
rusalemba viteti, es az Ő helyére az Satornac  
középre helyezteteti *2. Sam: 6 v. 17. 1. Chronic:  
16. v. 1.* es arról tanácskozik Nathan profétával,  
hogy az Isten Ládájának Templomot építsen.  
*2. Samuel 7.* De Isten megtartoztatá Davidot ez  
Ő szándékában, es fiat igére nékie, ki az Ő szán-  
dékát véghez vinné. David halála után annak-  
okáért Templomat építete Salamon Király az  
Isten Nevénec *1. Reg: 5. v. 5.* es azt a Templo-  
mot az néppel együtt Istennek könyörögvén  
es loc áldozatokat tévén az Vrnak ladáját, az  
gyülekezetnek sátorát, es mind az szent edé-  
nyeket belé viteti, es az Templomat Istennek  
szenteli *1. Reg: 8.*

Megszentelé Isten ezt a Templumot *1. Reg: 9.  
v. 3.* mellybe az Isteni tiszteletnek okáért, vgy-  
mint négyszáz esztendőig, mind az Babyloni-  
ai foglágig gyülekezett az Istennek népe, a pa-  
ranczolat szerint, *Deut: cap: 15. v. 20. & cap:  
16. v. 16.* Az Babyloniai hetven esztendőig tar-  
tó foglágból Cyrus által megszabaditván Isten az  
Sidokát, feléppiteté vélec ujjonnan a Templo-  
mat es helyére állata az Ő tiszteletit, az mint ol-  
vasluc az Nehemias Kőnyvében es az Evangeli-  
umban *Iohann. 2. v. 20.* Negyven hat eszten-  
deig épitetett ez a Templum. Az mint az tudos  
emberec megszamlaltac, közel Őtszáz esztende-  
ig állott sen, az után az Romai pusztító seregtől  
elrontatott *Matth: 24.* Ezekből megtettzie,



hogy az Törvény alatt volt az Isten népének az Isteni tiszteletre rendeltetett közönfeges helye.

Azt kellene immar rendszerint megmutatnunc, hogy Christus Vruc menybe meneteli utánis vólt az hiveknec olly közönfeges helyec, mellyben az Isteni szolgálatra gyülekeztenec, ha az idő engedné. Mindnyájan jól tudgyuc hogy az Sidoknac Synagogájoc volt, mellyekben idővőzitőnc es az Ő Apástali tanítottanac. Azokis kic a pogányoc közzül megtértenec, Isteni tiszteletre valo helyeket rendelttenec, es azokba gyülekeztenec a könyörgésekre hálaadásokra es az igének halgatására. Mondhatnád, Nem tilttyae Idvőzitőnk az Isteni tiszteletnec közönfeges helyeit az szent István Martyrral es az szent Pál Apástallal: Mert *Iohann: 4. 20. & seqq.* azt mondgya az igaz imadokrol, hogy lélekben, igazságban fogják űtet imádni: Szent Istvánis *Act: 7. 47.* így szollott. Amaz felséges Isten kézzel csinált Templomokban nem lakic: Az szent Pális *1. Tim: 2. 8.* azt tanittya hogy mindenűtt imádkozhatunc. Ezekre azt felellyűc, hogy az előszámlált locufoc es mondasoc nem ellenkeznec az Isteni tiszteletre rendeltetett közönfeges helyeckel, hanem azt jelentic, hogy az Isten semmi helyekbe, bé nem rekesztetthetic, es hogy egy bizonyos helyhőz nem kötöttett az Isteni szolgálat, ugy mint az Ő Testamentumban. Ertette ezt Salamon Királyis *1. Reg: 8.* Elaias Profetais erről szollott *Cap. 66.* Bizonyá-

ra idővőzitőnc a közönfeges Isteni szolgálatnac helyét jóvallotta: mert ű házánac, es könyörgésnec házánac mondotta, es azt megtisztította *Ioan: 2. 17.* Mostanis minden helybéli Temploc, valahol a hivec az igaz Isteni tiszteletre es a könyörgésekre egybengyűlnec, Christusnac házainac igazán mondatnac. Szent Pál *Hebr. 10.* arrainti az Sidokat, hogy ne hadgyácelaz gyülekezeteket. Az Corinthusbéliektűlis azt kívánnya, hogy egyben gyűllyenec *1. Corint: 11. 13.* Az Apástali czelekedetekről irt könyvnec huszadic részébenis azt olvasluc, hogy szent Pál egyben gyűytőtte a tanítványokat es ugy prädikállot. Tertullianus Doctoris így erőssiti tanításunkat: *In publicis conventibus, quando coimus in catum, quasi manufacta precationibus ambiamus. ubi enim duo aut tres, &c.* Chrysostomus: *Et domi quidem orari potest, sic autem ut in Ecclesia, non potest, ubi tanta patrum multitudo, & ubi clamor ad Deum unanimiter emittitur.* Es így mutogattuc megh, hogy mind az O s mind az Vy Testamentumban bizonyos es illendő helyeket rendeltetec az hivec, az Isteni szolgálatra.

### Az Másodikról.

**K**iknec kell az Isteni tiszteletre való helyeket rendelni, es éppiteni? Hogy egy sóval felellyűnc, Az Istennek elő Templumnac,



es hivőseges főlgainac: Kiváltképpen pedig az Fejedelmeknek, Királyoknak, Hertzegeknek, Vraknac és mind azoknac, kiket Isten bővősegesb ajándékival, méltósággal és tisztességgel fel-  
ékesített, és az Ő Anya Szent Egyházainac Taplaloínac és Daykáinac nevezett.

Megtettzic ennac igallága az Mozes Másodic könyvéne 25. részéből és az harminthatodikból, holott azt olvassuc, hogy az Isten Satorá-  
nac építésére minden embertől ajándékot vőttec, a kinec sive szabad akarattya szerint haylott az ajándék adásra: és hogy többet hordott az nép ajándékba, hogynem mint kellett volna, az első Királyi Könyvne hatodic részéből nyilván vagyon, kiknek kellyen Isteni tiszteletr való Templomokat késíteni. Szép példa erre az Nehemias, ki a másodic Templomot az néppel együtt építtette, szép rendet szabván az nép között, mind az ellenség ellen való vigyázásban, s mind pedig az munkálkodásban; Olvasd meg könyvéne negyedic és ötodic részét. Hogy többékről ne emlekezzúnc, kedves élő Templomi voltac ezec az Istenne, és kedves volt az ő építésec, Mert Isten paranczolattya szerint, hitből hálá adó voltoknac, és engedel-  
mességekne megmutatására képmutatás nélkül építtetenec. Mostanis ilyen építőket szeret az Isten. (nem olyan kevélyeket, mint az kiktől Mozes emlekezc *Genesis* 11.) és azoc által rakattya meg az Ő külfő Templomit, kiket az szent  
Pal

Pál. 2. *Corinth*: 6. élő Isten Templominac nevez, itt pedig ez helyen az Textusban Isten házainac mond lenni, mellynec magyarázattyára. immár nem érkezúnc, hanem czac rendit jelentyúc meg, tzeállával egygút. Azt paranczolta az Apostol a Sidoknac ez betűben, hogy az Christus Iesustól soha el ne szakadgyanac, de őt inkább az Evangeliumnac megemert igallágában mind végiglen megmaradgyanac. Három derekas okait adgya ez Ő paranczolattyánac: Először, mert az Christus Istentől emeltetett az Papi méltóságra, és hívőseges volt az ő tisztiben. Olvasd rea az Evangeliumi historiakat, s megvallodd hogy eleget rótt mindenben az ő tisztinec. Másodszor Mozesselegybevetvén nagyobnac mondgya lenni a Christust, ugy mint az ház-  
nac építőjét, és Istenne fiát, holott Mozes az Isten házában czac egy élő kő volt, noha Istenne hívőseges főlgája volt. Harmadszor inti az végig való megmaradásra, szép méltóságos nevezeteckel illetvén őket, mikor azt mondgya: Atyámfiai Szentec, mennyei hivatalnac résesi, Istenne házai, jól meggondolyatoc a mi vallásunknac Apostalat és Papját. Miis az Szent Pállal azt kiáltyuc tinéktec atyámfiai. Iól meggondolyatoc az ti vallástoknac Apostalat, jól meggondolyatoc hogy Istenne házai és templumi vad-  
toc. Bódog az a ház, az mellyben Isten lakozic:  
B 3 bódog







tettec, es naponkint építettec, s' mind végig épülni akartoc: ti tőletec kívánnya az **W R** Isten hogy az Ő Tiszteletire néki Templomot építtetec. Tellyessétec, kérlec, az Istennek akarattyát, építsetec az az Isten tisztelegére, es ferezsetec nyugodalmas állást az Ecclesiának. Eppitsen az **W R** Isten veletec, es építse meg az ti házaitokat. Jó bizossággal ékesíttettec az **Szent Atyát**, es bódog emlekezete vagy on azoknac, kic az Isten tisztelegére való házakat építtettec, vygmint **Moselnec**, **Salomonnac**, **Nehemiásnac**, **Zorobabelnec**. Az uy **Testamentumban** **Constantinus Magnusnac**, **Carolus Magnusnac**, több fejedelmekkel, Királyokkal egyetemben, kic az Istennek házait építtettec, megmaradott jó hírec nevőc. Ez mi **segény** nemzetünkbenis, mind a kic régenten, s' mind pedig az kic mi időnkben az **W R** Istennek Templomit építtettec, nagy diczéretre méltoc. Az **W R** Istennek nagy kegyelmessége ez, kiváltképpen való áldása, hogy ez elmúlt esztendőbenis **soc** helyeken megépítettec az Ő Templomi. Nevezhetnénc egynihány helyeket czac közel valokat, mellyekben az Istennek házai **sépen** megépítettec: de azokkal nem akarván diczedkedni, kérjúc az mi kegyelmes Istenünket, építse fel egyéb helyekennis az Ő házait az hól meg romlásban vadnac, es adgya hogy illy épp állapotban láthafluc, mint ezt az mi Nemzetes Patronusunktól, **MONAKIMIKLOS** Vrontul,

tul, es **Serelmes házastársatul**, az **Nemzetes Czitneki ANNA Patronánkról**, elkészítetett Templomot láttyuc.

Hogyha én tudnam, hogy ez munkaért **Tiszteletes Patronusunc** es **Patronánc**, ti kegyelme-  
tec emberek előtt való diczéreteret kívánna, **sólhatnénc** arrolis illendőképpen: De tudván hog illy **Szent dologban**, ti kegyelme-  
tec egyedül czac az Isten tisztelegére nézett, ez hitből származott jószágos czelekedetnec legyen commendálója önön maga az mi **Vrontul** **Christus**. Tudom hogy kedves Istennek előtte ez hitből származott építés, örülne ezen az Istennek hivi: **örvendezne** ez helynec lakosi, kic ennek előtte illy **czendess** es **alkolmatos** helyen nem szolgálhattac Isteneket. Ha az **Capernaumbéliec** az mint **Szent Lukacz** írja **cap: 7.** commendaltac idvözítőknek az **Százados** mondván, Méltó hogy jóltégy vele, mert **Sereti** az mi nemzetünket, es **Synagogatis** épített nekünk: Méltó hogy tiis **Bekeczi Keresztyén Atyankfiai**, az **Ti Nemzetes Földes Vratokat** es **Affonyotokat** Istennek commendalljátoc, **Sivetec** **Serint** kérven Ő **Szent Felségét**, hogy **hosszu ideiglen** való **czendess** élettes **soc** rendbéli bővölkedő áldással látogassa ezért Ő **Kegyelmeket**.

**Nemzetes** es **Nemes Patronusunc**, kiknek jószágokban es lako helyekben az Isten Templomi pusztaságban vadnac, Tiis igyekezzete az Isten házainac felépítésére. Mert ugy kell nek-



tekis élnetec hogy Istennek kedvében legyetec,  
 es az Ti maradékitoc elhihesléc felőletec, hogy  
 Isten tisztességére éltetec. Válaszátoc ki maga-  
 tokat amaz hiába való népec közzül, kic azt  
 oktác mondani: *Ha Religio dolga, semmi közim  
 hozzá* Ti Abraham fiai vattoc, ha az ő nyom-  
 dokit követitec. Az Cananésoktól megválasz-  
 tá magát Abraham, nem áldozéc ő velec: ec-  
 képpen tiis válaszfátoc megh magatokat min-  
 den idegeny tudományú emberektől. Ne néz-  
 zetec azokra, az kic méltósággal, gazdagsággal  
 elsőbbséglévén megvontác magokat az Ecclesia-  
 tul; hanem azoknac példajokat követsetec az  
 kic megemlekezvén arról, hogy az Isten javainac  
 fáfári, minden erejeckel az Isteni tiszteletnec  
 előgyámolitására igyekezec. Végezetre megh  
 ne botránkozzatoc abban, hogy elejétől fogva  
 valaholott Isten tisztességére Templom épite-  
 tett, ellenben az Satanis (az mint oktunc sol-  
 lani) kápolnát rakatott. Mert elejétől fogva il-  
 lyen sorlá volt az Anya sent Egyháznac. Innen  
 mondottác az régiec: *Vbi Abel, ibi Cain;*  
*ubi Isác, ibi Ismaël; ubi David, ibi*  
*Saul, &c.* Vigyázzunc sőt inkább mindnyá-  
 jan ezec ellen, vigyázzunc magunkra, mert vi-  
 gyaz mi ellenűnc az mi ellenűgűnc, es mikor az  
 emberec aluszac, akkor hinti az konkolt az  
 tiszta buza közzé. Vigyázzunc azért mégis azt  
 mondom, es könyörögűnc, hogy méltóknac  
 találtaflunc.

Mind

Mind ezeknec utánna Isten elejében gyüleke-  
 zett hivec, kic Istennek nagy kegyelmességenc  
 esmeritec es vallyátoc, hogy ez Templom fele-  
 piterett, es hogy senkinec képe benne kinem-  
 mettetett, fel sem irattatott; hogy nem egy-  
 nec az sentec közzül dedicáltatic: hanem az egy  
 öröcké való I E H O V A Istennek tisztességére ren-  
 deltetett; kinec tisztességére Moses az Satort,  
 Salamon pedig az Templomot felépítette:  
 Ier követűc miis az Salamon Királt, vegyűnc  
 valogatott belzédeket az ő dedicatiojából, es  
 ez sent helyen térdre leelvén mondgyuc:

I E H O V A Isten, minékűnc Magyar nemzet-  
 ből való Izraélitáknac Vruc Istenűnc: mi ezt  
 az Bekeczi uyjonnan éppitetett Templomot;  
 ma ez aldott uy esztendőnc, melly Ezer hat-  
 száz huszonöt, első napján, Te sent Felseged-  
 nec ugy sentellyűc, hogy legyen az te sent i-  
 gédnec igazán való prädikallásanac, es az W R  
 Christus Iesustól szerzetett Sacramentomok-  
 nac kiszolgáltatásanac helye, es az könyörgés-  
 nec olly háza, mellyben az te solgaid tiszta szív-  
 vel léleckel tégedet solgallyanac es tölled meg-  
 halgattassanac minden nemű súkfégectől.

Oh Izraelnec Vra Istene, ki minékűnkis azon  
 Istenűnc vagy, tudgyuchogy az egeknecegei bé  
 nem foghatnac tégedet, sokkal inkább ez a ház,  
 melly az te tisztességedre éppiterett: mindazál-  
 tal te házad ez, lakozzál e házban, es soha az te  
 diczfégedetűl el ne távozzéc. Az te semeid

néz-



nézenec ez Házra éjjele es nappal. Az ki imát-  
kozandic ez helyen, halgald megh lakóhelyed-  
ből az mennyekből, es meghalgatván legy ke-  
gyelmes. Adgy jelen való ívet elmét itt ez he-  
lyen az könyörgőknec. Mikoron vétkezendic  
valaki felebaráttya ellen, könyörgő ebben az  
házban, mindeneknec adgy eggyeslegre való  
ívet, elmét. Mikor megverettetic az te néped  
az ő ellenségeitől az ő bűneiért; es te hozzád  
megtérendnec, vallást tesznec az te nevedről; es  
te néked könyörgőnc ez házban, halgald megh  
az égben, boczald megh az Vétket: Tarts megh  
ez földön, mellyet adtál volt az mi eleinknec.  
Mikor bérekesztet az égnecczatornáit, es nem-  
leszen első, mivelhogy ellened vétkeztűnc, es  
imádkozandunc ez helyen, megismervén bű-  
neinket, megtérűnc, halgald megh az men-  
nyekből, legy kegyelmes az te néped vétkeinec;  
adgy első ez földre, mellyet öröklégűl adtál az  
te foglaidnac. Mikor kórokért betegekért, ha-  
lállal tulakodókért, uton es vizen járókért, ra-  
bokért, kisértetben estekért, keseredett szívő-  
jekért; Vrainkért, nevezet szerint kíváltképpen  
ez helynec Keresztyén Patronusiért, Tisztarto-  
inkért, Lelki tanítóinkért, Birákért, polgárok-  
ért, az szegény kőslégért könyörgőnc, az egek-  
ből tekints reanc, halgald megh W<sup>R</sup> Isten. Mi-  
korehleg lezend a földön avagy dőghalál, avagy  
aszály, szárazto égető szel, ragya, láska, czere-  
bogár, kőeső, menyvőtkővec, veszedelmes  
hidegec,

hidegec, árvizec: vagy mikor az ellenség meg-  
szállja kapunkat, vagy valami egyéb czapás es  
nyaválya jó reanc, valaki akkor te szent Felsé-  
gednec könyörgő imádkozic, es érzi kiki az ő  
szívében az czapást, fel emeli kezét, ez házban,  
te I E H O V A Isten, halgald megh mennyekből  
az te lakó helyedből, szent fiadért az W<sup>R</sup> Iesus  
Christulért legy kegyelmes (mert te egyedül la-  
tod az emberec sziveinec gondolattját) hogy  
tégedet félyenec mind éltig, míg ez földnec szí-  
nén lakoznac, mellyet adtál az mi Atyainknac.  
Sőt meg ha az idegenekis jó vendenec az te há-  
zadban halgatni az te Nevedet, imádkoznac  
ebben az házban, halgald megh az te lako he-  
lyedből, hogy téged minden félyen tisztellyen.  
Mikor az te néped kimegyen hadra, az ő ellen-  
ségi ellen, itt ez helyen könyörgőnc, halgald  
megh mennyekből, es állj boszszut ő erőttec.  
Mikor békeségért, az Fejedelmec között való  
eggyeslegért könyörgőnc, vedd kegyelmes fű-  
leidben W<sup>R</sup> Isten.

Ha te ellened vétkezendűnc, mert ninczen  
ember az ki nem vétkezik, megharagzol reanc,  
az ellenség kezében adsz, legy kegyelmes azok-  
nac, kic ellened vétkeztenec, szerezz kedvet  
nékiec azoc előtt kic őket fogva vittéc, hogy  
könyörűllenec raytoc. Vgyan ezeket bűnök-  
ból megtérvén, hozd haza lako földőkre. Mert mi  
vagyunc most az te néped, kiket ki hoztál az  
pogányságból, az pokolbéli sötétségnec Egyi-  
pto-



ptomából. Légy mivelőnc azért édes Atyánc, Istenőnc, ne hadgy el szent fiadért; szent Lelkedet ne veddel tőlőnc. Téríts hozzád, hogy térhesőnc, es járhasőnc minden te utaidban, éjjel es nappal viseld gondunkat, hogy tessék megh minden népec előtt, hogy te kivűled ninczen más Isten. Eggyetlen egy remesőgőnc, könyörgőncezenis alázatoslan, hogy ezt az te Tisztesőgedre éppitetett Templomot, otalmazd megh az utálatos bálványozástól, az Papistásőgnac homályos tudományőnac benne való prädikallásától, az pogány ellenesőgnac bírástól. Ne tedd az mi bűnceinkért barmoknac Istallójává, vadaknac, égi madaraknac barlangjává; hanem az te nevednectisztesőgeért, szent igédnec nyilván való prädikallásáért, az Sacramentomoknac igazán való kiszolgáltatásáért tarts megh minékőnc, es az mi maradékinknac, szent fiadért, az **W R I E S U S** Christusért,

**A M E N.**

*Mi Atyánc, ki vagy Menyekben, &c.*

**EXHIBITIO ET CONSE-**  
**cratio Cathedræ Templicæ, Domi-**  
**nicæ mensæ & vasorum, sacrorum, ad**  
**Sacramentorum administrationem**  
**pertinentium.**

**I**M megbenteltűc immár Kerebtjē-  
nec az Isten igejēnec prädikallá-  
sával,

sával, es áhítatos fiwól bármazott  
könyörgesinckel ezt az Istennek há-  
zát: Ez vagyon hátra, hogy ez bent  
esközöketis, mellyec ez Templum-  
nac ékesítésere es az Sz. Sacramento-  
moknac kiszolgáltatására késitettéc,  
előmutassuc es megbentellyűc.

Ihon Kerebtjēnec ezen mi Tiszte-  
letes Patronusunc es Patronőnc, ezt  
az bent béket, az bēp uy prädikálló  
béket ez uy bűnyeggel ékesíti megh,  
melly bēmetec láttára reá teritetic.

Az Vrnac asztalát pedig ez bēpen  
varrott abroffal burittyá bé ő Ke-  
gyelmec.

Az Kerebtjēgnec, Szent Moso-  
dásnac kiszolgáltatására ez medent-  
zét es vizöntő edént:

Az **W R** Vaczorájőnac kiszalta-  
tására, es bēp uy aranyas pohárt, ta-  
nyért; Kannát: ez vont finum aran-  
nyal es ezűstvel bēpen kivarrott ke-  
kenővel eggyűrt, bentelic es ajan-  
lyác ő kegyelmec.

**Mi**



Mi kegyelmes Istenünk, ez elő-  
mutatott es immár bizonyos helyre  
letétetett ſent Edényeketis az te tiſ-  
teſſégedre adgyuc es ſentellyúc. Le-  
gyenec ezekis kedveſſec ſent Felſé-  
gednec előtte, mint igaz hitből s-ſa-  
bad akaratból nyuytatott ajánde-  
kinc. Tarts megh es otalmazd megh  
ezeketis, ez te Házadnac ſűkſéges  
haſnaira. s-Mind azokatis erőſſi-  
tsed, élteſſed es táplállyad az Te Sz.  
Lelkednec drága zálogával, es ſent  
Fiadnac teſtével vérével, valakic ez  
ſent edényekkel méltán élnec es e-  
zekből jó keſűlettel hitek nec ál-  
tala élnec az WRnac Aſta-  
láról, A M E N.



Brevis

# BREVISSERMO DE COENA DO- MINI.

*Az az:*

Rôvid Tanítás az WR  
Vaczorájáról, mellyet tött Ca-  
rolyi Andras à Szantai Prædi-  
kator, az Bekeczi uy Templum-  
ban az Aldasi es Megszentelési  
Prædicatio után, ez ſzent  
Vaczoránac kiſzolgálta-  
tása felött.

1. *Januarij, Anno Chriſti, 1625.*

P R Æ F A T I O,

*ideſt:*

ELŐLJÁRO BESZED.

C

Melly





ELLY igen gyarló es e-  
légtelen legyen az ember ő ma-  
gában, mind időtlégének mind  
pedig annak megszerző elzöze-  
inéc, ugymint az lelki es mennyei  
dolgoknak értéfében, tudásában es elköveté-  
ben, az s<sup>h</sup>ent Pál 1. Cor: cap: 2. v. 14. megmu-  
tattya, holott így söl, Az lelkes ember  
ügymond, meg nem foghattya azo-  
kat, az mellyec az Istennek Lelkéjé,  
meg sem tudhattya azokat, mert ő  
néki bolondfágnac tettzic. Melly gyar-  
lóságát látván Isten az embernek, adott néki  
eleitől fogva két kíváltképpen való gyámolt,  
ugymint az igét es az Sacramentomokat, avagy  
s<sup>h</sup>ent legyeket. Az igét azért, hogy az mint s<sup>h</sup>ent  
Ianos cap: 5. mondgya; tudakozza, es abból  
idvölégének módgyát megtudhassa: az s<sup>h</sup>ent le-  
gyeket pedig, hogy hitinéc gyarlóságát erősit-  
hesse, gyamolithassa.

Vgy vagyon pedig, Isten valamit munkálko-  
dic az ige által az ember időtlégének dolgában,  
s<sup>h</sup>intén azonképpen munkálkodic az s<sup>h</sup>ent legyec  
által: de mindazáltal hogyha az ige mellé az  
s<sup>h</sup>ent legyekis járulnac, hathatób es foganatof-  
sab az Istennek munkálkodása. Méltánis. Mert  
ha ember gondolkodic, az ige czac külfő dolog,  
es

es az mi erőkenységünknek czac egyyic külfő  
elzközét, tudniillc főlcinket indittya fel: ha  
penig az s<sup>h</sup>ent I eleknéc vételeis hozzá járul;  
nincz olly, se belső, se külfő erőkenységünk-  
néc részei közzöl, az melly fel ne inditasséc az  
lelki dolgoknak elmélkedésére, az mellyből  
megtettzic, hogy az ige es az s<sup>h</sup>ent legyec, mint  
neműnemű két aytoc eskapuc gyanánt legye-  
nec az mellyeken Isten, es az mi Christusunk  
járjon az mi s<sup>h</sup>ivünknek belső reytékében. Mi-  
kor az igét hallýuc, czac mint egyyic aytaját  
zörgetné s<sup>h</sup>ivünknek: Hogy ha pedigh az s<sup>h</sup>ent  
legyeketis veszlýuc, mind az kettőn láttatic jő-  
ni az mi s<sup>h</sup>ivünkben. Hogy azért Isten az mi s<sup>h</sup>iv-  
ünknek, mind az két aytainack külfőbit nyom-  
hassa, mivelhogy immar az igét vőttñc, vagy  
halgattuc, jer vegýuc az s<sup>h</sup>ent legyet, tudniillc  
az WR Vaczorajátis. Hogy penig nagyub épü-  
lettel vehessýuc, jer figyelmezzýuncz két kérdé-  
sekre.

Előben, Miczoda legyen az  
WRnac Vaczorája.  
Másodszor, Kiknek es mímó-  
don kellefféc velle élni.





## Rövid Tanítás AZ ELSŐ RÖL.

**A**Z mi az **WR** Vaczoráját illeti, semmi nem egyéb, hanem **Christus** Iesustól szerzettetett Sacramentum, avagy **Szent Iegy**, mellyben az **Kenyeret** és az **Bort**, az **Christus** Testének és Vérenének való közlésének bizonságára, úgy osztogatattik, hogy valaki testi szájával eszi azt az **Kenyeret**, és iszja azt az **Bort**, ugyan azon ember egyszermind igaz hitének általa vegye az **Christus**nak Testét, és Véré, bűnének bocsánatjára és hitének erősítésére. Melly Magyarázatból négy kiváltképpen való kérdésnek jön ki.

1. Ki legyen **Szerző** oka,
2. Miből **Szerzette**,
3. Mi végre **Szerzette**,
4. Miért mondgyuc **Szent Iegynek**.

1. Az elsőről, azt mondgyuc, hogy nem az **Angyalok**, sem pedig az régi **Propheták**, **Patriarchák** közül valamelly, hanem az **Istennek** Fia az mi **WR** **UNC** **IESUS** **CHRISTUS** **Szerzette**, az mint ezt az **Szent Mathe 26.** **Szent Marck 14.** **Szent Lukács 22.** **Szent Pál** pedig először **Corinthesba** írott **Levelének** tizenegyedik részében bizonyította mondván: En ugymond, az **WR**től vöttem, mellyet néktec elő-

elő.

előtőkbenis adtam, hogy az **WR** **IESUS**, melly ettzaka elárultatec, vötte az **Kenyeret** és **hálákat** advan megfogte, és ezt mondotta: **Vegyétec, egyétec: ez az én Testem**, melly ti erőttetec megtöretic, &c.

Mit tanullyunc belőle?

*Felelet.* Ez Vaczorának beczülletes és méltóságos völtát.

**N**agy és méltóságos **Személy**, **WR**, vagy **Fejedelem** az ki **Szerzette**. Nagy végre, mert az mi **Idvőtlenségünknek** megszerzésére is **Szerzette**, méltó hát hogy minden megbeczüllye. Egy **WR** **Fejedelem**, az mit jószágában **Serez**, mindenec **beczüllic**, az ki pedig meg nem **beczüllic**, **Vra** méltósága ellen vét. Így az **Christus** is **Serezvén** ezt az ő **Anyá** **Szent Egyházában**, az ki él velle s' **beczüllic** jó, az ki pedig megveti, ő magát az **Christust**, és az ő **idvőtlenségének** megszerző **eszközét** veti meg.

2. Hallyuc ki **Szerzette**?

Immár miből?

B3

*Felelet.*



*Felelet.* Azt mondóc, hogy Kenyérből es Borból.

*Kérdés.* Miért Kenyérből.

*Felelet.* Mert valamiképpen hog az mi testünknek külső táplálására, az Kenyérnél soha semmi jób eledel ninczen, ugy az mi lelkünknek belső es' lelki táplálásárais az Christus testénél soha semmi jób eledel ninczen. Ezt akarja ő maga idvőzítőnc sent Iánosnac 6. cap: mikor így szól: En vagyoc az élő Kenyér, ki az Menyből alá szállottam, az ki én hozzám jó, semmiképpen megh nem éhezic, &c.

*Kérdés.* Miért szerzette Borból?

*Felelet.* Az Bor mit czelekebic.

1. Az embernek testét táplállyá. 2. Szomjuságát mególtya. 3. Bánatos szívét vigasztallya, az mint ő maga az Isten az Birákról irt Könywnec cap: 5. bizonyittya. Így az Christus Véreis az mi lelkünket táplállyá, az bánnecc hűsége miatt megepedését enyhíti, végezetre az sóc, bú, bánat es egyéb siralmas sors es állapot közzé vigasztallýais. Iól mondgya hát Agostó Doctör, *Si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum non haberent, quarum sunt*

*sunt Sacramenta, omnino Sacramenta non essent.* Az az. Ha az sent legyenec, az zockal az dolgockal valami hasonlósága nem volna, az mellyeknek jegyeinec mondatnac, semmikeppen jegyec sem volnának.

Itt más kérdésis támad: Holott, az Christus kovász nélkül való Kenyérrel osztogatta, miért hogy miis az Papa es Luther Marton Vallásán levőekkel, vagy ostyával vagy olyan Kenyérrel nem osztogattyuc!

*Felelet.* Vgy vagy on az Christus kovász nélkül való Kenyérrel osztogatta. Mert az mint sent Mathé Cap: 26. 13. mondgya, szerzette az pogácsás innep előt czac egy nihany nappal, az mikor mindenec közönségesen olyan Kenyérrel éltenecc, de mindazáltal hogy miis olyan Kenyérrel osztogassuc, nekünk arról semmi paranczolatott nem adott. Más az hogy az kovász nélkül való Kenyér tartozott az Moyses Törvényének több példázó ceremoniaihoz, az mellyec immár az Christusnac eljövetelel mind végben mentenecc es eltörlettenec. Annakokáért Keresztýéni szabadágunkban vagy on, hogy valaminemű Kenyérrel közönségesen élűnc olyanul osztogassuc. Hogy pedig len nem ostyával, hanem ilyen Kenyérrel kellyen osztogatni, megbizonyítatic két ockal.

1. Mert az sent Pál 1. Corintb: 11. es az Evangelistac azt mondgyac, hogy az Christus Kenyérrel



nyeret adott, es ostyát nem fűtött, olyan Kenyeret pedig az melly volt az asztalon, az mellyel köszönségesen éltec.

2. Mert Isten nem akar tiszteltetni emberi találmánnyokkal, de az ostyát az Papa találta s'rendelte, ez végre penig, hogy az az vékony állat könnyebben az Christus Testvé változ. hassék: Azért Isten ezzel nem akar tiszteltetni, Hogy pedig az Pápa szerzette s'tálalta legyen Polydorus Virgilius *de inventoribus rerum lib: 5. cap: 10.* azt mondgya hogy Alexander Papa, Adrianus Imperator Fejedelemségében, Christus WRUNC hűletése után Szaz tizenhét esztendőben kezdette, de azis nem olyan volt mint az mostani, hanem nagy öreg kovásznélkül való Kenyér volt, es azt az köszönséges helyben vén megszegettéc es részekre osztottác, ez pedig az pénz vagy garas formára való ostyá, mikor jött bé az Ecclesiába még ő sem említi.

### 3. Következik az harmadik kérdés.

Az WR Vaczorájában lévő Kenyeret es Bort, Miért mondgyuc jegynec es nem Christus Testénec es Vérénc?

✠

Felelet.

Felelet. Vedd észedben, mert ez igék nec értelme felől minékünc két féle vallásu emberekkel vagy on ellenkezésünc. Egyic az Papistákkal másic az Luther Marton vallásan levőckel.

Az Papistác azt mondgyác, hogy mihelyen az Míse mondó Pap, Deakul czac lassúban az ostyára suga imez őt sámu igéket: *hoc est enim corpus meum.* mindgyárt az ostyá ez igék nec ereje által az Christusnac valóságos es állat serint való testvé tünic avagy változic, ugy annyira hogy, noha az ostyánac külső sine es izi megmarad, mindazonáltal az, vóltaképpen immár, nem ostyá, sem Kenyér, hanem az Christusnac valóságos es tulaydon Teste, s'az penig, az mellyet az Sűz Marianac méhéből ez világra hozott. Az honnét osztan arra mennec, hogy azt az ostyát felemelic, es a tudatlan es goromba kölséggel Christus gyanánt imadtattyác.

De ez vállas vagy értelem igazé?

Felelet. Nem.

Kérdés. Miért?

Felelet.

1. Mert az Christus savát nem annyira meggyarazzác, mint vesztegetic. Az Christus mikor az Kenyeret adta az Tanítványoknac, nem mondta, ez Kenyer legyen, tünnyön, avagy változzec

C5



tozzéc én Testemmé; hanem ez Kenyerén Testem, tudniillik ez sent dologban.

2. Mert valami más állattá változik, annak mind állattya, mind sine, s' mind pedig tulaydonása elváltozik es külömböz az előbbtől. Mint az Moles páltzája, Kigyová változéc reggen Pharaoh előtt. Idvőzötne az vizet borrá változtata Galileanac Cana Városában. Mind az Kigyo, s' mind pedig az bor külömbözött mind sineben s' mind pedig állattýában az paltzátul es viztől: De az Kenyer vagy ostya, (ha ezerszer ra mondod az igétis) ugyan azon Kenyer s' ugyan azon ostya, mind izére, állattýára es tulaydonására képest.

3. Mert az sent Palis, valamit ember az W. Vaczorajában veszen, nem egyéb nec hanem mindenűt Kenyérnec, mondgya lenni. Mine 1. Corinth: 11. Valamennyiszer eszitecz Kenyeret, &c. Ismet, Az Kenyer mellyet megfogunc, Ismet, Probállya megh minden magát, es ugy egyéc ebből az Kenyérből. Ismetlen, Mindnyájan egy Kenyérből részefölunc, hát az se ostya, se Christus Teste valóságosképpen.

4. Mert az Christusnac ezac egy valóságos Teste vagyon, tudniillik, mellyet az Marianac méhéből vött. Azért hát senki néki Kenyérből vagy ostyából egynihány sámu suttogo beszédet által, más testet nem ad. Es így az Papistác értelme ezarant meg nem állhat.

Az mi pedig az Luther Marton vallásán lévőket

ket illeti, azoc meg illy értelemben lévén azt mondgyac, hogy mikor az Pap rea mondgya az ostyára az igét tudniillik Ez az én Testem, ugy vagyon az ostya Christusnac állattya serint való testvé nem változik, de mindgyárt az igénec ereje által az égből alá jó es az ostyanac vagy alatta vagy felőtte, vagy pedig benne vagyon, mint egy pastetumba az hus, turo vagy egyéb affele. Ezekis nem igazán értic.

Miért? *Felelet.*

1. Először, Mert az Christus nem mondotta azt, hogy az én Testem legyen az Kenyérben, vagy alatta, felette, vagy pedig mellette, hanem Ez az én Testem, *ugymond.*

2. Másodszor. Mert az Christus mikor ez sent Vaczorát serzené, nem az helyet akarta megmondani, holott legyen az ő Teste, hanem miczoda legyen az Kenyer ez sentleges dologban.

3. Harmadszor. Mert az Apostali Credobá azt mondgyuc hogy az Christus Test serint felment az Égekben, es nem jó előb el, hanem itilni holtakat es eleveneket. Hasonloképpen az Angyalokis azt mondgyac amaz Galileabéli ferfiaknac, mikor felment vala: Ecképpen jó el az mint felmenni láttýatoc, az mint az Apostali czelekedetekről írt Könyv nec Cap: 1. 7. 11. megh vagyon írva.



4. Negyedszer. Mert mikor az Christus az Ő Vaczoráját szerzené, az Kenyeret mellyet az Aiztaltól felvőtt es az Tanítványoknak adott, nem változtatta Ő Testévé, sockal inkább azt az Ő Kenyérből lőtt, avagy Kenyér alatt lévő Testet magais egyűtt az Tanítványokkal nem őtte, mellynélkül nem lehetett volna, hogyha vagy elváltozott vagy pedig az Kenyérben lőtt volna.

Mi pedig len, mondgyuc az WR Vaczorájában lévő Kenyeret es Bort legynec, ezért mert az Kenyér es az Bor ez igeknec általa: **Ez az én Testem, s-ez az én Vérem,** rendeltetie arra, hogy Christus Teste es Vere legyen, de nem elváltozással, sem penig az Testnec jelen letével, hanem külső es látható bizonygáttal.

Ezt bizonyíttya az Agoston Doctor, mikor így szól: *Non dubitavit Dominus dicere, hoc est corpus meum, quum daret signum corporis sui.* Az WR mikor az Ő Testnec jegyét adna nem kétlette nem nehezeltette mondani, ez az én Testem, úgy mond.

Más az hogy minden Sacramentumban kettő vagyon, az jegy es az jegyzendő dolog. Hát az WR Vaczorájában is, (holott Sacramentum) kettő vagyon, az jegy, tudnillik az Kenyér es Bor, második az Christus Teste, es Vere, melly

az

az jegyeknec valósága. Harmadszor mert az Christus Ő magais azt mondgya, hogy valamennyiser az Kenyeret eszűc es az Bort iszűc, az Ő halálánac emlekeztire tegyűc; hát bizony az Kenyér es Bor az WR Vaczorájában, nem az Christus Teste, Vere; hanem az Ő Testnec es egyszer való áldozattyánac emlekeztető bélyege es bizonysága. No ez legyen eddig.

Mondám, utolszor azt kell meglátnunc, mi végre szerette az Christus ez Vaczorat?

*Felelet.* 1. Hogy ezzel az Ő engesztelő áldozattyával, melly az mi idvőségünknek megszerző es érdemlő eszköze, minket meg emlekeztetne, az mint ez igékben megjelenti: Ezt ugymond, **Valamennyiser esítec es íbátoc, tegyétec az én emlekezetemre.** Ezt penig nem czac úgy kell minékűnc emlegetnűnc, mint az Matyas Király historiaját: hanem az hitetis befoglallya, az mellyel hiszűc azt, hogy valamit az Christus ez földön szenvedett, mindeneket az mi idvőségünkért szenvedett.

2. Hogy minket ezzel az Istennec Ő benne mint igaz közbenjáróban kijelentetett jó akaratjáról es bűnünknek boczanattyáról megemlekeztessen es biztasson, ezt akarja Ő maga mondani midőn így szól: **Az Pohar Vy Testa-**



Rövid Tanítás  
Testamentumnac Pohára az én Vē-  
remben, melly kiontatic fokaknac  
bűnöknek boczánattyára.

3. Hogy minket az igaz es fiwbéli atyafiui  
szeretnec elkövetélére megemlekeztesen es  
serkengessen. Innét mondgya Szent Pal, 1. Cor:  
10. §. 17. Egy Kenyér es egy Test vagyunc, mert  
mindnyájan egy Kenyérből részefülunc. Noed-  
dig legyen az első Kérdésről, Tudniillie mi le-  
gyen az Vrnac Vaczoraja.

## AZ MASODIKROL.

**I**MMAR következic az másodic,  
tudniillie kiknec s-miképpen kel-  
lesséc az WR Vaczorájával élni.

*Felelet.* Proba kell hozzá. Mert azt mondgya  
Szent Pal, 1. Corinth: Cap: 11. §. 28. Hogy valaki  
maga próbálásanélkül eszi ezt az Kenyeret, es  
iszja ezt az Bort, kárhozatott eszices iszic ma-  
gának.

Miben áll az Proba? *Felelet.*

1. Az bűnnecismeretiben. Szállly magadban,  
esmerd bűnösnek magadat, mikor imit vagy  
amott ifuságodban, megért állapartodban,  
imezt vagy amazt czelekedted: Iuté immar  
most

most keservelesen eszedbe? Sánod banodé hogy  
az te Vradat Istenedet megbantottad, haragra,  
boszku állásra inditottad! Ehezedé. s somju-  
hozodé az Istennec kegyelmét, bűnöd boczá-  
nattyár, es az te Christusoddal való egyyefülé-  
sedet? Ha így vagyon dolgod, Ier ide, mert  
holott az Christus legyen amaz életnek Kenye-  
re, es kifolyo kutseje, ilyen éhező es somjuho-  
zo embereket kíván megelégiteni es somjusá-  
gokat megoltania.

2. Lásd megh vagyé az hitben, az az, Hiszedé  
azt, hogy az Christus nem czac közönségesen  
ez világon lévő embereknek bűnejért, hanem  
semély szerint az te bűneidért jött ez világra is;  
hogy ha ez világnac bűneit mind egyedül tetet-  
ted volnais; de Isten az Christus érdemeért te  
néked azt megboczátaná; Ha így vagyon, Ier  
ide. *Accede, panis enim est & non ve-  
nenum!* Ier ide mert Kenyér ez es nem mé-  
reg: azt mondgya Agoston Doctör. Más az  
hogy az Christus ilyen vendégeket kíván, az  
kic az ő halálát így emlegetsec. az az, bűnöknek  
boczánattyát az ő halálának érdemes vóltában  
helyheztessec.

3. All az proba az életnek megjobbításában.  
Szállly magadban itt is, lásd megh ez ideig mi  
vóltál? Vóltalé gyilkos, parázna, lópo, tolvay,  
nyuzo foszto, hamis esküvő, uluras, a-  
vagy begény embernek s felebarátodnac véres  
veri-



veritekenec, keresményénec somjuhozója? Tettziké mégis vagy utálad? Akarszé benne élni, vagy el hadni? Avagy amaz régi harag, gyűlötség, irégyfég vagy oné még biveden. Mondodé azt, hogy, ha itt boszszumat nem álhatom még az más világonis perellyen az lelkem lelkével? Ha így vagyon, hagy békét néki, távol járítólle. Ha penig ez ideig, lőt ez oraig, mind ilyen vóltális, de ha most most ez orában, mind ezeknec le akarsz mondani: az Isten paranczolattya szerint való életben, úgy mint az Isten es atyafiui szereteten akarsz élni, Ier ide, fogadom es igérem, hogy méltó vendége leszel az Christusnac. No ez Keresztyénec az WR Vaczorájának rövideden való tudománya. Immar lássunc az töb dologhoz.

## Confessio ante distributionem

### Cænæ S.

Vallástétel az bent Vaczoránac,  
óbtogatása előtt.

**A**Zt fogadgya Keresztyénec az Isten, szent Iános első levelénec első Caputtyaban 7. 9. hogy ő hú, es igaz mi hozzánk, úgy annyira hogyha megvallyuc ő néki az mi bűneinket megboczáttya minékünk: hogy azért ő fellege mi raytunkis ezt az ő hiwleges atyai jó vóltát fejen-

fejenkint megtellyesítse, Ier tegyűnc vallást néki az mi bűneinkről, es mondgyuc:

Öröc mindenható felleges Atya WR Isten, minden irgalmaslágna es kegyelmességnec Isten es Atya, vallást télszec én tenéked, mint Atyámnac Teremtőmnec, es édes megváltomnac. Vagyoc bűnös te előtted tellyes megromlott természetemben, gonoszszomban, szándékomban, látalomban, hallásomban, szitkos átkos vóltomban, haragtartásomban, hamisan hitemet gyakran mondasomban, es életemnec minden állapattyában. Mellyért te szent fellegednec haragját es az öröc kárhozatott méltán megérdemleném. De kérlec én tégedet, én mennyei szent Atyám, hogy az te szerelmes Fiadért boczásd megh ennékem, az én loc szántalan tirkos es nyilván való bűneimet, es adgyad ennékem az megszentelő szent lélec Istennek ajándekat, hogy ő általa tégedet igazan megismerhesselec, felhesselec beczúlhesselec; atyafiait es felebaratimat szerethessem, tiszta szívűből, az te paranczolatod szerint! Így tégy én velem én mennyei szent Atyám az te szerelmes szent Fiadnac az WR Iesus

CHRISTUSNAK általa,

A M E N.

Hísec egy Istenbe, mindenható Atyába, &c.

D

For-



Formula verborum Cænæ  
Dominicæ.

Formája az WR Vaczorája  
igejénec.

**I**mmár halljuc meg az igékertis, az mellyek-  
kel szerzette az mi Wrunc Iesus Christus az  
ő Vaczoráját.

Megh irtac ezt az három Evangelistác, Szent  
Mathe, Sz. Mark, Sz. Lukacz, és azoc közt az  
Szent Pal, 1. *Corinth*: 11. *Cap*: ilyen igéekkel:

**A**Z mi Wrunc Iesus Christus,  
az éttzakánac estvéjén, mellyen  
elárúltatéc, vevé az Kenyeret, es  
halákat adván megbéégé es monda:  
Vegyétec, egyétec, ez az én Te-  
stem, melly ti erőttetec megronta-  
tic, ezt valamennyíber ešitec, te-  
gyétec az én emlekezetemre.

Hasonlatosképpen minekutánna  
vaczoráltac volna, vevé az Pohart-  
is, es monda: Ez Pohar Vy Testa-  
mentum az én Véremben, ezt vala-  
men-

mennyíber íšbatoc, tegyetec az én  
emlekezetemre, es valamennyíber  
ešitec ez Kenyeret, es íšbatoc az  
Pohart, az WRnac halálát emlegef-  
fetec, míglen eljő:

*Kérdésec.* Mondgya ezt az  
Prædikator.

**V**GY vagyon Keresztýénec, én az ti hitetek-  
ben es Keresztýenségekben sem mit sem ké-  
telkedni; de hogy mégis mind hitetec s mind  
penig vallástételtec; mind az Istennec szent An-  
gyali, s mind penig az elő szentec előtt nyilvánb-  
legyen egynihány kérdést támasztoc; kire min-  
den magától jó lelki esmerete szerint megfe-  
lellyen.

1. Hiszitekè azt, hogyha az őrdöcké való Isten  
az ő igallágos itilete szerint akarna ti veletéc cze-  
lekedni, méltóc volnátoc az ő haragjára es az  
őrdök kárhozatra.

*Felelet.* Hiszem.

2. Hiszitekè azt, hogy nem az ti igallágtok-  
ért sem érdemes czelekedetetekért, hanem czac  
szinte az ő ingyen való kegyelméből, az egy  
Christus érdemeért, bocsátta meg minden bű-  
nőtet.

*Felelet.* D2



*Felelet.* Hiszem.

*Minister dicat:* Enis hiszem.

3. Hiszitekè azt, hogy ez Világból való ki-  
mulástoknac utánna teltámasztja Isten az föld-  
nec porából az ti testeiteket, es bé viizen titeket  
testestül es lelkestül az öröc bódogságba?

*Felelet.* Hiszem.

*Minister dicat.*

Mondgya az Prædikator.

Az WR I E S U S Christus az ő bent  
Attyával es bent Lelkével erősítsen  
estartson megh titeket fejenkint ez  
igaz Hitnec vallásában, mind vé-  
giglen, Amen.

Mondgya ímet az Prædi-  
kator, &c.

Immár az kic az WRnac Aftalá-  
hoz akarnac járulni, jöyjenec elő,  
előber az Ferfiac, annakutánna az  
Aßbonyi állatoc,

Itt

[Itt az megszegett Kenyèrnec  
nyuytásában ezt mondhat-  
tya az Prædikator.

Ez Kenyér, mellyet megsegunc  
az Christus Testével való közösülé-  
sunc.

Az Pohárnac nyuytásában  
így szolhat.

Az háláadásnac Pohára, mellyel  
hálákat adunc, az Christus Vérével  
való közösülésunc.]

G R A T I A R V M  
actio.

Háláadás az WR Vaczorájának  
öftogatása után.

Ó Rőc mindenható Atya WR I-  
sten, mi WRunc I E S U S Chri-  
stusnac

D 3

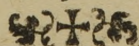


stusnac diczóséges bñnt Attya, ki  
 minden állatoknac teremtoje, meg-  
 tartója es táplálója vagy az te bñnt  
 fiaddal es az bñnt Leleckel egyetem-  
 be: hálákat adunc mite bñnt Felsé-  
 gednec ezen, hogy minket bñnény  
 elvebñnt bñnős embereket, az kár-  
 hozatban nem hagyál, hanem in-  
 gyen való nagy kegyelmességedbñl  
 raytunc könyörűlvñ, az te bñnt fi-  
 adat ez világra boczátd, es minden  
 bñncinket ő reája háritván érettűnc  
 megostoroztatád, pòkdòstetéd, ar-  
 tzul veretéd, es gyalazatos koroná-  
 val megczufoltatván végre megòle-  
 téd, es az bñdalmas Kerebñtfán vérét  
 érettűnc kiontatád, hogy minket  
 az ő sebeivel meggyógyítanál, es  
 halálával óróc életet bñrzenél, ki-  
 nec erős bizonságára bñrzetted mi-  
 nekűnc ez drágalatos Vaczorát,  
 mellyben hozzánc való kegyelmessé-  
 ged

fegged felől, es búneinknec boczá-  
 nattya felől minket bístatk es bato-  
 ritak. Engedgyed azért mi kegyel-  
 mes Atyánc lstenűnc, hogy ez az te  
 Aftalodról valo éléfűnc legyen mi-  
 nekűnc hasznos es idvősséges, hogy  
 ez által az mi Wrunc Iesus Chri-  
 stussal egy Testé Vérére léven, minen  
 magunkat tellyességgel ő néki ugy  
 bentelheffűc, hogy ő mi fejűnc le-  
 vén, minket mint ő tagjait birjon  
 es igazgasson minden jora, hogy az  
 bűnnec es az őrdőgnec mi raytunc  
 semmi hatalma ne legyen: hanem te-  
 néked itt ez világon jó lelki esme-  
 retben, bent es fegyhetetlen életet  
 élheffűnc: Ez világból valo kimu-  
 lásunc után penigh, vigy bé minket,  
 igaz fogadasod berint azokba az  
 jókba, az mellyeket az te hiveid-  
 nec őróktúl fogván késítettel. Így  
 tégy mi velűnc mi kegyelmes A-



tyánc Istenünc, az te bent fiadnac  
az WR IESUS Christafnac általa, ki-  
vel él és Vralkodol bent Lélec I-  
stennec egyességében. Mostan-  
túl fogvan mind öröckön  
öröckè, AMEN.



*Mi Atyánc, ki vagy Menyekben, &c.*

*Dimissio, az népnek elboczatása.*

*Megáldgyon titeket az Atya mindenható  
Isten: megoltalmazzon titeket az Fiu Isten,  
es megsejtellyen az bent Lélec Isten, hogy  
áldottac legyetec házatokban es háza-  
tokon kívül, földön es mennyen mind  
öröckè, Amen.*



**Concio pomeridiana**  
in dedicatione Templi Bekeczi-  
ensis habita ab Andrea Pragaji,  
Pastore Ecclesiæ Szerenczi-  
ensis, Calendis Ianuarij.

Anno 1625.

0 1 4 1.

**EXORDIUM.**

Az idvősségnek Vy Eftendejének  
igaz fenyés napja bületésének vilá-  
gosító erejével minnyajunknac eg-  
gyen egyen bívében virradgyon  
fel, Amen.

Nemzetes Vitezlő Keresz-  
tyen Vrain.

Nemzetes Istenfelő Ábonyim,  
Bócúlletes es tudos Prædicator tar-  
saim, es jambor Istenfelő Polgari es  
minden renden levő halgatoim.



**E**Z Honap mellyet az régi Romai-  
ac szerint Deakul *Ianuarius* nac hinac, mi Böl-  
dog Afzszony havának nevezzúc, es ennek az  
honapnac első napja, mellyet az régi Romaiac  
amaz kettős artzulatu *Ianus* Istenec fentelte-  
nec: Mi Keresztyénec az két természetű *Iesus*  
*Christus* nac környöl metelkedélénec emlekeze-  
tire vñneplunc: Mondom ez *Ianuarius* es *Ianu-*  
*arius* nac első napja fóc lép emlekezetes dolgoc-  
kal nevezetes.

Mert Noë Patriarcha, ki az első es utolsó vi-  
lágot látta, ebben az hónapban boczátotta ki  
az Barkából az Hollót. Mert ugyanis az régi  
Romaiac tévelygő veelkedéseffel noha más  
dologra nevezve tiszteltéc az két abrázatu *Ianus* t,  
kiról ez hónap *Ianuarius* nac mondati: De az-  
ért az fent iras nac igazsága szerint minékönclsten  
ismeretiben levők nec más dologra nevezve, fent-  
séges ez hónap es ez hónapnac első napja. Mert  
miképpen Noë az O es Vy világnac latoja volt,  
ezenképpen az *Iesus Christus* az két őszve-  
menő kőfainac fegelet kőve. *Psal: 28. 7. 16.*  
*Matth: 21. 7. 24. Act: 4. 7. 11.* Az O es Vy Te-  
stamentomnac egyben foglalója.

Ebben az hónapban Ezechiel Propheta *Ezec:*  
*24.* az Rez fazekac példázattya által jóvendöl-  
lörte Ierusalem Városának meg égetését. Sőt  
*Nabogodonozoris* enec az hónapnac első nap-  
jan

jan állotta meg Ierusalem az mint *Iosephus*  
*Historicus* írja. *Ioseph. lib. 10. cap: 10.*

*Ianuarius* nac első napjan az régi Romaiac az  
*Ianus* Istenec nagy áldozatokat törtene, hogy  
az O Esztendőből kiköltene, es az Vy Eszten-  
dőben jutottanac. Mi Keresztyénec ezt az na-  
pot fentellyúc, mert az *Iesus Christus* ezen  
az napon az O Törvény nec végét szakasztotta,  
vérrel megis peczétlette, testénec környöl me-  
telkedése által, es ugyan ezen hónapban, es an-  
nac hatodik napjan az Vy Testamentomot kez-  
dette az Iordan vizében való keresztlége által.  
Az mikor az egy állatu Isten három személy nec  
megjelentette magát.

Ez napon az régi Romaiak nac féc jeles fő-  
kálóc volt: Mert mikor az *Ianus* vñnepe nap-  
jan, az Romai Császár oc az *Ianus* Templomá-  
hoz nagy Császari pompával az áldozatra men-  
tene, Romában valakic az raboc közzül az  
Császarnac Császari palástyát illethettéc, mind-  
gyárt szabadlág adattatot nekic.

Most mi Keresztyénec fockalis méltábban  
énekelhettyúc: Vy Esztendőben mi vigadgyunc  
bületett Iesust mi imádgync, mert valakic az  
keresztleg által az *Iesus Christus* t ártatlanlág ha-  
nac palástyával egyút magunkra öltöztúc,  
így bületésénec ereje által érezzúc magunkban  
az őrdőgnec hatalmából való szabadulásunkat.

Mi-



Miképpen hogy nevezetes volt ez hónap az régi Romaiaknál az több jeles dolog között, erre nézveis, hogy Furius Camillus Concordia Isten aszszonynac tiszteltetire czináltatott Templomot ennek az hónap tizenhetedik napján nagy pompával fel ajánlotta szentelte, melly Templom az időnek hosszúsága miatt elromolván, az után egy nihany száz esztendővel, Livia, Augustus Császár felesége ugyan ezen Concordia Templomat, régi romlott állapotából megújítván ugyan ezen hónap tizenötödik napján Concordia Isten aszszonynac nagy pompával szentelte es ajánlotta.

Miképpen hogy emlekezetre méltó dolog, Romában az Tiberis szigetében az Aesculapius Istennek tiszteltetire czináltatott Templom ugyan ezen hónap első napján, dedicaltatott az Romaiaktól.

Miképpen hogy ugyan ezen idő táyban amaz jeles Iustinianus Császár Constantinapolyban, *Anno Domini*, 537. Vyjonnán egy Templomot építván Istennek tiszteltetire dedicaltes ajánlott, mellyet most Sophia Templomának hívják.

Hasonlatosképpen az Nemzetes Czetneki ANNA aszszony, az Nemzetes es Vitezlő Monaki MIKLOS Urannac kedves hitvős tarsa, az Bekeczi Templomot régi romlott állapotából

tyából felépítetvén es boltozattyával nap keletre való kő fallal, dél felől való Tornyával, Eszakra való segrestyejével nagyobra terjesztvén, es éppen feluyétván ékelítvén ugyan ezen Boldogh aszszony havának első napján, mellyet mi köszönséges nével kis Karáczoni napjánac hívunc, az öröcké való diczönséges méltóságú, három személyű egy állatu I E H O V A Istennek szentel, ajánl, dedical.

Melly sentséges czelekedet az miképpen hogy az reggeli orán nagy Isteni kegyességgel kezdetetett, így az dellyesti orán hasonló Isteni indultal most immár végben vitettetik, mellyre hogy az mi kegyelmes Istenünk segéllyen, idvözítőnkől tanult imadságunkal alázatosan köszönyörögjűnc.

Mi Atyánk, ki vagy Menyekben, &c.

Az Isten igejének szerelmével gerjedező es annac halgatásában gyönyörködő keresztyéneknek lelkek épületiért rövid tanításra való alkalmatosságot veszc az szent Pal Apostol, először Corinthusban írott levelének harmadic részéből, az Keresztyének figyelmetelleggel halgallac megh.



TEXTVS.



# MASODIK TEXTVS.

I. Corinth: 3. §. 16.

Nem tudgyátokè hogy Isten  
Templomi vadtoc, es az Izent  
Lélec lakozic ti bennetec?

## Explanatio Textus.

**S**ZENT Ieronimus Do-  
ktor idejében élt egy Romai  
Paula nevű Keresztyén Alszo-  
nyi állat, az ki bent eleget  
mostis hires, soc Templomok-  
nac Ispitallyoknac építéséért,  
vilag végezetiglen dicziretes leszen. Noha pedig  
ez tudos bölcz alszoznyi állat több Templomo-  
kon kívül Syriában három Templomokat czi-  
náltatot: Mindazonáltal mindenkor azt szokta  
völt mondani: *Frustra eriguntur & de-  
xornantur Temppla, nisi corpora nostra  
sint Temppla Spiritus Sancti: & nisi*  
*pauper-*

## PRÆDICATIO.

*pauperum corpora, quæ Temppla sunt  
Spiritus Sancti vestiantur:* az az,

Hyában emeltetnec es ekesitetnec az Templo-  
moc, hogyha az magunc teste nem Temploma  
az bent Léleknek, es hogyha az ségenyeknec te-  
stec, kie az bent Léleknek Templomi nem ru-  
háztatnac.

Minekutánna az Evangelium tovább terjedett  
ez világon es az poganyfágbéli hamis Isteni tisz-  
telet az Apostoli embereknek Trombitái han-  
gos favokra veszni es pokolra állani tért, az  
Christus hitre haylott jeles Fejedelmec által.  
Vgy vagy on ugyan Istenhez való buzgoságok-  
búl soc jeles Fejedelmec nagy épületű Templo-  
mokat czináltattanac: sőt még az pogány Cza-  
sarokis, kie az igaz Isten ismereti kívől volta-  
nac, még sőtén az hamis Isteni tiszteletbenis  
az ő akar minemű velekedélec szerint Isteni buz-  
goságokat akarván jelenteni az Christusnac  
Templomokat emeltenec noha benne nem hit-  
tenec. Adrianus Czaszar az Keresztyeneknek  
igen kedvezett, es őket titkon igen szeretete, sőt  
az Christusnac Templomokat emelt megis pa-  
ranczolta hogy Isten gyanánt imádtassék.

Alexander Severus Czaszar hasonlatoskép-  
pen kedvezett az Keresztyeneknek, midőn az  
Keresztyénec nem minemű vendeg fogadoban  
szók.



őoktanac volna gyűlni könyörgésnek es praedikatio halgatasnac okaért: az korczo maros gazda pedig nehezen kenyvedte, hogy az korczo ma házat az Keresztyenec Templomma akar-  
nác fordítani; az Czaſzar nac könyörgőt azért, hogy ne engedné meg az Keresztyéneknek: de az Czaſzar azt felelte: *Melius est ut Deus in illo loco quomodocunq; colatur, quam cauponariis dedatur.* Iob azon az helyen hogy az Isten akarmiképpen tiszteltessék, hogy nem mint korczo máro soknac engedtessek, es vendeg fogado legyen. Ennekokaért mind Hadrianusnac s' mind Alexander Severusnac az poganyſágban levő papoc voltanac ellenzői hogy az Christusnac Templomokat ne czinaltatnának,

Ezeket mind azért mondom, hogy meg mutassam, *Sine Templis religionem Christi-  
anam consistere posse*, hogy az keresztyeni vallas Templomoc nélkülis meg állhat: Mert az mint Polydorus írja: *Apostolorum fere tempore & toto intervallo, tantum aberat, ut aliquod Templum Christianis publicè edificaretur, ut omnia essent occulta, & Sacella essent subterranea:* Az Apostoloc idejeben ugymond, es az Apo-  
stoloc

stoloc után soc idővel távol volt, hogy az Keresztyenec Templomokat épithetted volna, hanem sőt még mindenec titkon voltanac, es az sentſeges dologoc föld alatt való kápolnáknban solgaltattanac ki.

Mert tudniillie *preces ad Deum non sunt alligatæ ad certum locum & tempus:* Az mint Clemens Alexandrinus mond-  
gya, az Isteni imádságoc bizonyos időhöz es helyhez nem köttettenec. Erre néz az mi kegyes idvezítőnc midőn az Iakob forrásánál, Si-  
char Varosabéli aszſzonyi állattal beszéllene, es ecképpen tanitana, hogy az igaz imadóc az A-  
tyát lélekben es igasságban imádgyc, mert az Atya illyeneket keres kic őtet lélekben imádgyc: Az Isten lelki állat, es az kic őtet imádgyc szükség hogy lélekben es igasságban imádgyc. Ioan: 4.

Mivelhogy penig ezt az Bekeczi Templomoc az Nemzetes Czetneki A N N A Aszſzony, régi romlott állapottyából uyjonnan fel építette, ékesítette, ez mai napon penigh az Isten tisztel-  
ségére szép Isteni Czeremoniakal fel senteltette, ajanlotta, melly dologról az réggeli orán bő-  
ségeslen érthettenec mindenec kic jelen volta-  
nac, most az Delyesti orán az sent Pál Apostol én általam más Templomra igazit, melly Tem-  
plom-



66. M A S O D I K

plomnêlkôl haszontalan effele kûlsô épûlettel való Templom. Es ha valaki effele Templomban könyörôgis, haszontalan munkalkodic, hogyha ô maga nem Isten Temploma. Mert az mint Augustinus mondgya: *Volens in Templo orare, in te ora, & ita semper ora, ut Dei Templum sis.* Ha valamikor az Templomban akarék könyörôgeni, magadban könyörôgy, es mindenkoron ugy imatkozzál, hogy magadis Temploma legy az Istennek.

De hogy az Apostol mondásât elô vegyem, mellyben minden hiveket Isten Templominac mond, mert az sênt Lélec lakozic bennec, hogy beszédem bizonyos tzelra follyon, az Apostol mondasat ilyen két kérdéssel vilagositom meg.

Elôször, az Isten Temploma, mellyrôl az sênt Pál szól, miczoda ekeségeckel legyen tetetetes?

Másodszor, az Isten hivei miképpen Isten Templomi?

A Z E L S Ô R Ô L.

Az poganyoknak tanito Doctora az sênt Pál, mikor Athenas Varolában ment volna, es az Iesus Christust hirdetné, az Epicurus való lán lévô Philosophusoc, es Stoicusoc meghagad

PRÆDICATIO. 67.

ragadván vivec arra az helyre, mellyet Areopagusnac hittanac, az holott az gonosz tévôchálra sententiaztattanac: Ackor sênt Pál az eges gyûlekezet elôt maga mentsegére, es az idvôsfeges tanításra ilyen alkalmatoslágot vôt; Mondván: Athenasbéli férfiac, mikor én ez Varosnac Templomit elkerûlném, es az ti Isteni vizteleteteket el sêmlélném, akadéc egy Oltár-ra, mellyen ilyen betûc valanac írva. I G N O T O D E O, az ismeretlen Istennek: Melly írásnac látásával sêp fogonatos prædicationac mint egy uyal mutató alkalmatoslágával, meg bizonyita, hogy azt az Istent tanitana ô, mellyet az Athenasbélic nem ismernénec, es az ki kézzel csinált Templomban nem lakic, Act: 7. v. 48.

Hofonlatosképpen énis mivelhogy látom, hogy ennec az kézzel czinaltatott Bekeczi Templomnac négy ablakja vagy on, ezek nec az ablakoknak alkalmatoslágával meg akarom mutatni miczodas ablakoc ékesitséc azt az Isten Templomat, mellyben az sênt Lélec lakozic.

*Quatuor est claris Templum hoc illustre fenestris,  
Flaminis hospitium totidem est insigne fenestris.  
Prima patet nitidi Nabathæum solis adortum,  
Hancq; fenestellam fidei de nomine dicam.  
Ut noctis fugiunt, sole exoriente, tenebra:  
Sic in corde fides radiantes efficit ortus.*



**E**nnec az Bekeczi Templomnac első ablakja; nap keletre vagyon, így az Isten Templo-  
mának első ablakját nevezem ragyago vilagof-  
ságal felverradó hitnec. Mert miképpen az nap  
feltamadásával az ettzakai sötétséget elűzi, így  
az igaz hit az híveknek siveket meg vilagositja  
az Istennek ismeretiben.

Az hit penigh olly dolog, mellyel az ember  
erőssen es alhatatosan elhitei magaval, hogy az  
Istennec igéje, es sient igejeben való igiretec, fe-  
lette tökéletesec es igazac, es aztis tökéletes  
bizodalomal el hiszi, hogy az oc az igeretec ma-  
gárais tartoznac, az melly hitbéli bizodalom-  
mal az Istennec irgalmasságaban, es az Iesus  
Christusnac érdeme által való bűnenec bocza-  
nattya felől való bizodalomban es az örök élet  
felől való reménységben való ságosan meg nyu-  
goszic.

Ennec meg vilagositására tettetes példac az  
régis fentec. Sara, kinec hitit az sient Pal Sidok-  
hoz irott levelénec tizenegyedec részében nagy  
diczirettel magasztallya: Mondván: Hitnec ál-  
tala az Sarais erőc vőc az ő méhében való foga-  
dára, mert igaznac itelte azt mondásában az ki  
az igiretet tőtte.

Hitnec általa győzte meg amaz minden po-  
ganyoknac Attya az Abrahám, azt az késértetec,  
mikor

**m**ikor Isten paranczolattyára egyyetlen egy fi-  
at kélz vala fel áldozni, az Istenis penig az ő jó  
vóltából, mint egy halottaiból támasztotta vol-  
na fel Isakot, hogy mint más fiat adott volna ez  
világra Abrahamnac, mikor Isaknac nyakat az  
pallosnac éli alól felszabadította.

Ennec az hitnec erejét nyelvemmel meg nem  
mondhatom, egy vagy két példakal meg vilá-  
gosítom. Almelkodásra való dolog az mint az  
Iosue könyvének tizedic részében olvasluc, hog  
Iosue paranczolattyára az nap es hold megh ál-  
lott, bizonyára ezis nem kicziny álmelkodásra  
való dolog, hogy az igazságnac napja az Iesus  
Christus egy pogany asziszonyállatnac hitből  
sármazo kiáltására meg állapadott, sient Mat-  
thénac tizenötödíc részében. Oh áldott hit,  
melly nélkül Isten előtt senki kedves nem lehet!  
Hebr: 11. Oh sentséges hit, melly nélkül min-  
den emberi czelekedet merő bűn!

Czudalkozásra való dolog volna, ha vala-  
melly Fejedelem egy sigeny katonájával megh  
küzdénec, es méltóságanac kisebbsegenélkül ma-  
gát meg engedné győzteni.

Macedoniai Philep Király egykor egy Vitez  
solgájával az bayvivo helyen küzdésben esett  
vólt, es az küzdésben az baynoc az Királyt az  
földhöz czapta, mellyet nem hogy az Király



gyalázatnac tartott volna, de még jutalommal is felékesítette. Mennyivel czudálatosabb dolog hogy az véghetetlen hatalmu Isten, egy szegény gyarló emberrel meg küzdött, es az küzdésben az hatalmas Istent, igaz hitincc erejével Iacob meg győzte es nagyáldást nyert hittel való győzedelme után az Moyses első könyvének harmincz kettődícz részében.

Es ez az Isten Templomának első ablakja, tudniillic az igaz hit.

*Altera flammæ vomit medium Titanis ad axem  
Panditur, hæc sancti sortita est nomen amoris.*

Az Isten Templomának második ablakja, az meleggel izzado délre nyíltos annac az ablaknac neve szeretet. Miképpen hogy napkeletről az nap az délre feljövén ragyago világozlágát nagyob fenyeleggel ide alá az földre boczattya, es ide alá nagy izzado melegséget szerez: Hasonlatosképpen az hit az Keresztien embernek szívében felverradván azt az szeretetnek izzado melegségét nagy buzgósággal kimutatya kiöntya.

Miképpen hogy az nap melegségnélkül nem nap, így az hit szeretetnek czelekedeténélkül holt állat. Iacob. 2.

Miképpen

Miképpen hogy az nap mikor délre jut hamareb meg melegíti az álló vizeket, hogynem mint az habokál hankodo es folyó patakokat. Hasonlatosképpen az igaz hit az Keresztienlegnek déli melegségére gerjedvén, hamaréb meg melegíti az Istennek es atyafiságnac szerelmével buzgó szíveket, hogy nem mint az irigységgel, gyűlöléssel irgalmatlansággal, nyughatatlan szíveket. Oh mi gyarló emberek miért hogy az Isten ingyen szeretett bennünket, kit loc bűneinckel haragra ingerlünk, es felebaratunkat kívül egy hajóban evezünk, egy kalán vízben az kegyetlen gyűlölése miatt el akarjuk vesztetni. Halgassad meg mit mond Salamon, példa beszédéről írott könyvének tizenötödícz részében.

*Præstat cibum olerum cum caritate quam vitulus saginatus cum odio:* Iob egy tal káposztás hus az Atyafiai szeretettel, hogynem mint egy hizlalt tuloc az gyűlöléssel: mert az mint szent Pál Apostol mondgya először Corinthusban írott levelének nyolczadícz részében, Charitas ædificat, az szeretet épít. Az szent Iános Apostol pedig először írott levelének harmadícz részében azt mondgya: ezen ismertetnek meg az Isten fiai es az ördög fiai, mert az kininczen Istentől felebaratját nem szereti, es az ki felebaratját gyűlöli gyilkos az: egy gyilkosnac sinezen része menyországban.



Az Szent Iános Apostol első levelének harmadik részében azt mondgya: lássátok minemű szeretetet adott minékünk az Atya, hogy Istennek fiainak hívattassunk: Mert ugyanis az békelességet Isten fiainak mondattatnak Szent Mattheusnak ötödik részében.

Pisistratus Athenasbéli Fejedelem élt az Olympias esztendőknél ötven kilenczedik év tájában, az melly idő táiban Zorobabel az Istennek népet az Babyloniai foglágéból ki hozta, és az Babyloniai birodalom az Persiai Cyrus Király hatalma alá szállott Roma Városának fundálása után két száz tiz esztendőben Servius Tulliusnak az Romaiaknak hatodik Királyának országglásának huszadik esztendejében Christus V-runc születése előtt öt száz negyven öt esztendő táiban, világ teremtelének utánna, három ezer négy száz huszon négy esztendővel, az mikor az Jerusalembéli Templom Esdras Pap idejében másodszor fundáltatott. Mondom ez időben Pisistratus egynehány jó hiú barátságos szolgaitul el hagyatván, kik tőle elpartoltanak vala, mit czelekedett? minekutánna tőle elpartoltanak volna hálód pokrotzit egyszomóban kötözven hátára véve, és pártos szolgai köziben mene, amazok pedig tudakozván mit akarna? azt felelte: En azért jöttem, hogyha viszszá hitethetlec, viszszá vigyelec: ha pedig viszszá nem hitethetlec, veletec maradoc, ez az okahogy közitekben jöttem portékammal.

Nagy

Nagy szeretet volt Pisistratusban, hogy áruló vitezit arra méltóztatta, hogy maga közikben ment: Sockalis nagyob szeretet ez az mi idvezítőnkben, hogy magát meg alázván az emberi természetben öltözött, és azt czelekedte hogy minket ő maga az Atyával meg békeltetett. Haszonlatosképpen az igaz Keresztényi szeretet arra vinne bennünket, hogy egymás bosszúságáról elteletkezzünk. Minemű nagy bosszúság szenvedése volt Iosephnek, mégis az Atyafi szeretet arra vitte, hogy az bosszúságot el felejtene, és áruló Atyafiainak maga kegyelmezne. Gen: 45.

De nem kicziny keferősséggel és siralmas panaszkodással mondhattya az hivec az Christussal együtt Szent Mattheusnak huszoneggyedik részében, mivel hogy az bűn meg sokasodik ez világon, az Atyafi szeretetis meghidegeszik sokakban. Es elég legyen az második ablakról való beszédem.

*Tertia ad occidentem versa est ad aperta quadrigas,  
Si quaras Nomen, spes est huic credula nomen.*

Az Isten Templomanak harmadik ablakja, nap nyugatra nyílic, ha kérded nevet? ennek az ablaknak Reménység neve. Melly az mi lelkünknek bátorlóságos és erős vasmaczkaja Heb: 6. 19. Mert miképpen az tengeri habok között eved-

E s,

zö



zö emberek az valmaczkát az Tenger fenekére le boczátván az fél veszes háboru után tisztá es czendes időt reménlenec, ezenképpen az nyomorúságnac habjai között az Isten hivei az jó reménységgel vigasztallják magokat mint az David *Psal: 22. v. 4. es 5.* Az Istenben való reménység meg nem czufollya az Istenben bizokat. Erre nézve mondgya az Szent Pal *Rom: 5. v. 5.* az reménység meg nem segyeniti az Isten hiveit. Sőt az Poëtais azt meri mondani: *Spes etiam*

*valida solatur compede vinctum.* Az reménység meg az erős vasban vttetet rabotis vigasztallja. Erre nézve az Szent Pal Apostol, az reménységet idvőtlégnek fílakjanac nevezi, *1. Thessal: 5. v. 8.* Plato az reménység felől azt mondotta, *Spes vigilantium hominum*

*Somnium est,* az reménység az vigyazo embereknek álmodozasoc.

Nem ok nélkül tehát mikor Alexander az Macedonoc Királya, Darius ellen Asiaban kecszülne, minden jószágat es Macedoniaban való jóvedelmeket Solgainac elosztogata, kic közzül Perdicas nevű Solgája azt kérde az Királytul, minekutanna minden jószágodat elosztogattad ő Alexander, mit hattál magadnac? Kinek az Király ekképpen felelt: Ha mindenemec elosztogattam is magamnac hadtam az reménységet.

Noha

Noha penig az Salamon mondása szerint *Proverb: 13. v. 12.* az hofszu ideig való reménység, melly mészze halad, megkeseriti az embernek lelkét, es beteggé teszi az elmét: Mind azonáltal nem jó, es rut illetlen dolog az reméllendő jó felől az Pardutzot követni, az ki ha kétszer avagy háromszor az Præda után ugric es el nem kaphattya, kevelysége miatt abban hadgya, így lattatott vetkezni keresztelő Ianosnac Attya Zacharias Pap sületendő fíanc reménységében. De vizsontag buzgoságosbnac lattzic amaz Sz. Anna aszszony Elcánánac felesége Istenben való reménységében, az Istentől kívánt es bizonyosan sületendő magzat felől. Ez penigh elég legyen az reménység felől való beszédem, melly az Isten Templomának harmadic ablaka.

*Quarta pruin osum Boream septemq; Triones  
Prospicit, est huius constans patientia Nomen.*

Az Isten Templomának negyedic ablakja Eszác felől vagy on, ennek az ablaknac neve békeséggel való tűrés es szenyvedés, Mellynec méltóságot miczoda igéekkel magyarázhaslam megh, es miczoda nyelvel es szóval mondgyam ki, magamban fel nem találom bizonyara az békeséges tűrésnek elégleges tüköre Abraham, es mind az régi szent Atyac: De mind ezeknek felette az mi idvőzítő Vranc Iesus Christus, ki mennyit szenyvedett emberi nyelvel meg mondhatatlan.



lan, es Angyali elmével meggondolhatatlan  
vizsgálhatatlan.

Laërtius írja Aristippus felől, hogy midőn ez  
ember nagy kárt vallott volna olly bekeslegesen  
elfzenyvedte hogy még inkább ezzel vigasztalta  
magát. *Insuper est deplorare potius  
amissa, quam gaudere relictis.* Bolond  
ember az az ki azon bankodó inkább az mit el-  
vesztett, hogynem mint azon örülne az ki meg  
maradott.

Melly igen örül ember az veszendő Arany-  
nac, de meg ennélis drágálatosbna meri diczir-  
ni, szent Peter első levelének első részében az bé-  
keslegestűrést, melly az Iesus Christusnac ut-  
tollo el jóvetelek or dicziretes es diczősleges le-  
szen az hiveknec.

Irac Lysimachus felől, az ki Rátz Orszagnac  
Királya vala, midőn Dromichetessel az Olahoc  
Királyával szemben szállott volna, es olly szá-  
raz helyre szoritatott volna, az holott egész ha-  
dával nagy szomjuságra jutott, es midőn az  
szomjuságot nem szenyvedhette, szabad akarat-  
tya szerint az ellenfégnec kezében adá magát:  
Minekutanna penigh vizet ivott volna szomju-  
sága el mulván szenyvedhetetlenségét meg bánta,  
es ecképpen sira: Oh en boldogtalan ember  
az ki

az ki az szomjuságot nem szenyvedhettem, imé  
az tűrhetetlenség miatt szabad Királyságonból  
szolgálatra adám magamat. Így az Sido nemzet,  
mikor az pusztában való tekergést nem szeny-  
vedhetné, éhséghe es szomjusága miatt zugo-  
lodnéc az pusztában, soc féle büntetésekkel meg  
büntettetéc. De ellenben az szent Iános az Men-  
nyei látsárról írott könyvének első részében ezzel  
vigasztallja magát, hogy az Iesus Christus  
tűró szenyvedésének tárta lévén, az Vrakodas-  
banis tars legyen.

Ekes ugyan az Isten Temploma az négy a-  
blakokkal: de nem utolsó ekesége vagyon az  
Oszlopokkal, mellyec különb különb fele  
drága kövekből faragtattanak. Első oszlopa az  
Isten Templomanac tisztá Saphir kőből áll, az  
Saphir szűzeségnek es tisztaságnac kőve: Mert  
azt irjac felőle az bölczec, hogyha ezt tisztalan  
eletű ember kezében veszi, lattatic meg homa-  
lyosodni, holott azért az hivec Isten Templo-  
mi, mert az szent Lélec lakozic bennec: rut es  
illetlen dolog volna ezt az tisztaságnac oszlopat  
meg moczkolni: Mert azt mondgya az szent  
Pal: Valaki az Isten Templomát meg széplősi  
el veszti azt az Isten. Tekints meg mit mond az  
szent Pal először Corinthusban írott levelének  
hatodik részében, az tizen nyolczadic es tizen  
kilentzedic versben, hogy az paraszasággal az  
Istennec Temploma fertőztetic meg, mert az  
hivec Isten Templomi, 1. Cor: 3. 17.

Hogy



Hogyha az poganyoc között dicziretes vőle az tisztaság mennyivel inkább az Keresztyénes közt. Ha illendő ez dolgot meg világositom. Iosephus Flavius írja *Lib: 18. Ant: Cap: 7.* Rómában egy Paulina nevű pogány aszszonyi állat Saturnusnac felelőge egy Mundus nevű fitalan iffiu legennec szemtelensége miatt szép szemérmetséget az Isis Isten aszszony papjainac kerítésen által elvesztette, az Isis Isten aszszony Templomában, melly gonosz czelekedetért Tiberius Czaár az Isis papjait keresztfára feszítette, az Isis bálvány képét az Tiberis folyó vizében vettette, es ugyan azon Isisnac Templomat elrontatta. Hogyha az poganyoc az kézzel czinaltatott Templomoknak fertőztetését el nem szenyvedhették: Miképpen szenyvedhetné el az Isten az maga Templomának megfellelőztetését?

Másodic őzlopa az Isten Templomának Amethistus draga kőből áll, ez felől azt írja hog az részegség ellen hasznos, íót az Aristoteles tetézése szerint ha valaki köldökére teszi az bornac erejét hozzá szija, ennekokaert az Amethistus józanlagnac kőve. Beszellic Matyas Király felől hogy az Duna parton egy neminemű Városban czinaltatott egy Templomot, mellynek meszt tisztá borral ereztették az kőművesek, hogy az kő rakás erősebb legyen, melly Templom mind enny változásbanis el nem romlott. De az Isten

Ennec Temploma külömb állapotban vagon: Mert az melly Lélec mondotta hogy az paráznac ninczen része Menyországban, ugyan azon lélec azt mondgya, hogy az részegesec ki rekesztetne Menyországból. *Apos: 22. Cor: 5.*

Harmadic őzlopa az Isten Templomának Sardonix kő: ennec olly ereje vagon hogy az emberben az fel fualkodást es kevélységet czenedesíti es tartoztattya, azért az Sardonix kő alázatoslagnac kőve.

Helyessen mondgya tehát Augustinus: *Montem ascendis ut citius audiaris, quia montes ad Coelos eriguntur: Verum enim vero qui in excelsis habitant humilia respicit, Deus in monte miserationis, supplicans in convalle plorationis.*

Az hegyekre még könyörgeni, hogy hamarab meg halgattassal, mivel hogy az hegyek közelebb vannac az éghez: De az ki az magoslágban lakozic az alázatosokra néz, Az Isten az könyörületességnec hegyén lákic, az nyavalyás ember az siralomnac völgyeben könyörög. Mert ugyanis Isten az kevélyeknek ellenec áll: az alázatosoknak penigh adgya az ő kegyelmét. *1. Pet: 5. 5. Iacob. 4. 7. 6.*



Oh vaiha az emberc czac arról emlekeznē. nec megh az mint az Macedoniai Philep Király szokott volt czelekedni, az ki egy gyermek által minden vigasságában azt kiáltatta: Philep meg emlekezzél hogy ember vagy.

Oh te kevelységgel felsualkodott Nabogonodozor, miczoda vakmerőséggel merted azt mondani. *Esa: 14. 7. 13.* hogy te az te Királyi széket az Czillagoc köziben akarod helyhez-tetni, es még az fellegekennis felül repűlsz: Nemde kevelységed nec jutalmat érdemed szerint nem vettede el, mikor Isten barommá változtatott. *Dan: 4.*

Oh te Istentelen kevély Herodes, az ki mayd Istennec alítottad magadot, es az Isten Angyala által meg ölettettél. *Mat: 12.*

Az negyedic oszlop Hyacinthus, Ivolya szinű drágakő, annac olly ereje vagyon, hogy az álmotlan emberek nec álmot hoz ízemekre, es czendes nyugalommal alhatnac, ha kic en-nec szerit tehetic az kő nec, es nyakokban füg-gesztvén viselic. Holott azért álom hozó kő osz-loppalis tündöklic az Isten Temploma, megh kell értenőnc, hogy az álom háromféle, első természet szerint való álom, mellyet Isten az természetben oltott az élet nec meg tartásáért es az fáradtság után való nyugalomért, kiről az Salamon ecképpen szól. *Eccel: 5. 7. 11.*

*Dulcis*

*Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat, saturitas divitis non sinit eum dormire:* Edes az munkalkodónac az álom, akar sokat, akar ke-vefet egyéc: de az gazdagot az jó lakás es megh elégedés nem hadgya alunni.

Az másodic rendbeli álom az bűnnec álma, erről az szent Pal Apostol emlekezie Romabeli-ekhez írott levelē nec tizen harmadic részében: hogy ideje már az álomból felserkennőnc, in-nen vagyon az, hogy Istenis Caiannac azt mon-dotta *Gen: 4.* ha gonoszul czelekezzel, minden-kor aytod előtt aluva fekűszic az bűn: holott azért az Isten hivei Istennec Templomi, es vi-lágosságnac fiai, azt paranczolja szent Pal, hogy ne legyűnc setetűség nec fiai, es ne alud-gyunc ugy mint egyeb emberc. *1. Thess: 5. 7. 6.*

Harmadic rendbeli álom kegyelem nec álma, melly az hivek nec haláloc az mint idvezitőnc szent Iannac tizen eggyedic részében, Lazar felől mondgya: az mi baratunc az Lazar, nem, holt meg, hanem aluszic. Danielis Könyvenec tizenkettődíc részében az halált álom nec neve-zi: Oh melly boldog az az ki az Isten kegyelmē nec párnáján nyughatic es ebben az álomban ré-szes lehet. Soc régi nagy emberek kívánva ki-vantác az véletlen halált, mint Iulius Czar: de



de nincs jób, nincs az kegyelemnek álmánál, az idősebbes ki mulásnál, es az Vrbán való halálnál. Az régi pogányoc közöttis némellyec az természet szerint való okosságból, nem tartottac nagyob boldogságot az csendes halálnál. Az mint Solonnac Cræsus-sal való beszélgetéséből ki tettzi, midőn Cræsus gazdagágában helyheztené boldogságot, Solon penigh Cleobisnac es Bitonnac nagyob boldogságot tulajdonított az Apollo Templomában való csendes ki mulásokért. Az mint Herodotus írja.

Cicero in Tusculanis: es Plutarchus írta szép jeles dolgot: Delphos szigetében az Apollo Temploma az régiség miatt igen romladozott vala: Trophonius es Agamedes magoc költséggen az Templomot éppen megh uyétac, es felékesítéc, melly ő jó czelekedeteknek jutalmat kéric vala az Apollotul: de az Apollo az Oraculumból az jóvendő mondó helybül így felelt nekic: hogy heted napigh várakozzanac: Es mikor heted napigh az Templomban várakoznának az hetedic értzakán nép csendessen megholtanac. Mely dologgal az Apollo azt akarta jelenteni, hogy az Isteni kegyességért nem lehet kedveseb jutalom az csendes halálnál.

Hogyha az Pogányoc nagy jutalomnac tartottac az balvanyozo Templomnac, es őrdög barlangjánac ugyan való fel éppítéseért az csendes

csendes halált: Mennyivel inkább mi Keresztýénec kic az őrdög életet hiszszúc es reméllyúc, mit irilhetűnc effle Keresztýéni indulatból származo Isteni kegyesség felől, melyből valaki az igaz Istennek tisztességére Templomot csináltat es emeltet: Sőt valaki, ha az Istennek Temploma es magát az Isten Léleknek állásul készítette Istenelte az kegyelemnek álmát ighirem néki, az Mennyei látsárról írott könyvnek tizen negyedic részében: *Apoc: 14. 7. 13.*

Boldogoc az halottac, kic az Vrbán megholtanac mert nyugosznac az ő munkajoc után, es az ő jó czelekedetec követic őket.

Nem hagyhatom halgatásban minemű őrlásnac es vigyazásnac Tornyával legyen tekintetes az Isten Temploma: ennek az Toronymac rakása Chrysopraslus kőből vagyon, melly kő az Istennek gyengeségét erősíti, es homályat világosítja: Legyen azért ez Chrysopraslus kőből csináltatott Torony vigyazásnac ő álló helye. Tudgyuc mit mond idvőzítőnc Isten Lukacznac huszon kettődíc részében, hogy az Sathan meg kért bennünket, hogy meg rostallyon mint az buzát: Sőt ugy jár körülöttűnc az őrdög, mint az fivő rivó Oroslany. Holott azért ilyen serény ellenfegűnc vagyon szükség jozanlással vigyaznunc ebben az toronyban, hogy el ne nyelettesűnc, az Isten Peter mondása szerint:



rint: Szükség könyörgéssel vigyaznunc hogy  
kélertetben ne jussunc idvezitőknec paranczo-  
lattyá serint. *Luc: 22. v. 40.*

Tudásra méltó dolog, hogy az Templomok-  
nac Tornyainac tetejére rézből csinált kakaso-  
kat soktanac helyheztenni: Mert minekutánna  
Peter idvőzitőjét meg tagadta volna, az kakas  
sóra serkent fel. Illic tehát penitentia tartás ál-  
talis vigyaznunc, Themistocles kemény törvén-  
nyel meg paranczolta volt Athénasban, hogy  
valamikor az Athenasbéliec hadban mennec,  
legelőször az piatzon két kakast boczáslanac  
egyben, mellyeknek vivásából az vitezec példát  
vegyenec: nagyob oká vagy on, hogy az Tem-  
plomoc tornyainac tetején most kakasoc hely-  
heztenec, mert valamennyiszor avagy kakas  
sót hallunc, avagy az Templom tetején kakast  
látunc, mind annyiszor Peter esetiről es keser-  
ves sirásáról meg kellenéc emlekeznűne: Méltó  
tudásra az mit mond Bernardus. *Lacryme*

*poenitentium sunt vinum Angelorum:*  
Az meg tőrd bűnőfőknec könyhullatási az An-  
gyaloknac bor gyalánt vagy on.

Látom hogy ez Templom, szép fejer mélyszel  
meg fejeritetett: De bizonyara az Istennec Tem-  
ploma, melyben az sent Lélec lakozic dragalá-  
tosb fejeriséggel tekintetes, mert az Iesus  
Christusnac ártatlan vére tisztította es fejeritet-  
te meg. Ez az tisztító Isop mellyet az David nag  
buzgo-

buzgolággal kívánt, Soltar Könyvénc ötven  
eggyedic részében: Hints meg engemet Isoppal,  
es az hónal fejerb lézrec.

Minemű rut illetlen dolog az kézzel czinal-  
tatot Templomoknac szép fejer melzeléseket  
meg moczkolni fertőztetni, sockalis veszedel-  
melleb az Iesus Christusnac draga vérével  
meg fejeritetet Templomot akar mi undoc vét-  
kekel meg fertőztetni.

Irac az Historicusoc hogy Pontus ligetében  
terem egy szép fejer hölgy sabásu Evertke,  
*Plinius murem Armelinum vocat:*  
ez kicziny állatoczká az ő szép fejeriségével olly  
igen dicsekedic, es olly igen oltalmazza akar mi  
mocsoktul, hogy ha történet serint valami fá-  
ros főrrő köziben találna menni, az honnan szép  
fejer főrinec mocskolásanélkül ki nem mehet-  
ne, kélszzeb ott ehel meg halni, avagy az vadá-  
szoc kezében akadni, hogy nem mint fejer fő-  
rinec mocskolásával az sarban gázolni es el sa-  
badulni. Oh vayki foc külömb külömb fele fá-  
ros fertőkben akadnac néha megh az nagy sent  
emberekis: Sokszor Daviddal egyűt, az Isten  
Temploma rut fáros főrtő köziben találkozik,  
es életénec tisztasága mellett Ioseph Pátriarchá-  
val kevesen mennénec az tőmlőtze, ha ugy o-  
stromoltatnának mint Ioseph Putiphar feleségé-  
től, mikor az bujafágra kenszeritetic vala: avag  
F 3 czac



ezac az Susannakis semérmetessége, nem mindenekben állana olly tisztán meg mint ez meg állot, mikor az vizsgálaggott vén emberekől próbára vettetett vala. *Dan: 13.*

## AZ MASODIKROL.

**E**ddig való beszédemben azt mutattam meg az Isten Temploma, mellyben az Szent Lélec lakozic, miczoda ékesleggel legyen tettetés. Immar térec másodszor arra, az Isten hivei miképpen Isten Templomi.

Mikor amaz nagy Abraham az Istennek három Angyalit meg vendéglette volna, az Moyses első Könyvének tizen nyoltzadic részében. elmemmel fel nem érem nyelvemmel ki nem mondhatom, minemű nagy öröme volt azon, hogy ollyan vendégeket állására be foglaltott, mert azoc az vendégek bizonyosan esztendő az napra Sara alszónynac az születendő Ifac felől jó reménseget adtanac: De hogyha Abrahamnac ollyan nagy öröme volt, hogy ollyan vendégeknec állást adhatott: Sockal nagyob boldogságnac kell tartanunc, hogy mi Isten Templomi vagyunc, es az Szent Lélec lakozic bennunc.

Elsőör azért az hivec Isten Templomi az Isten igéjének halgatására nézve: Mert miképpen hogy az külső Templomoc elsőben Isten tilztesse

segere

segere senteltetnec, hogy azokban az Isten igéje hirdettessék es halgattassék, ezenképpen Isten Templomának bizonyittya magat lenni az, valaki az Istennek igéjét örömeit halgattya es azt megh tartya. Vdvezitőnc sava sent Iánosnac tizennegyedic részében: Az ki engemet beret, az én bebedemet meg tartya: az én Atyamis bereti azt, én es az én Atyám ahoz megyunc es annál lakó helyet berzunc.

Szép világosan az Isten ő maga Moyses harmadic Könyvének huszon hatodic részében meg világosittya az hol ecképpen söl: En látort emelec ti közöttetec, es ti közöttetec jároc, es leszec ti Istentec: De ugyan ott igen meg kívánja, hogy az ő paranczolattyát meg tarczuc.

Másodszor az hivec Isten Templominac mondatnac az Isteni könyörgésre es imadásra nézve. Mert miképpen az külső Templomoc imadságnac es könyörgésnec helyei sent Matthenach huszon egyedic részében. Ezenképpen nem ezac az külső Templomokban imádtatic az Isten, hanem mivelhogy ő lelki állat, lélekben es igazságban, Szent Iánosnac negyedic részében. Es az mint Augustinus mondgya. *Munda cu-*

*ciculum cordis, ubicunq; fueris, ubicun-*



*que oraveris intus est, qui te exaudit, non est preter te.* Tisztits meg az te síved, nec haylékat es valahol leszesz, valahol imátkozandol, te benned vagyon, az ki téged meghalगत, es nincz te kivöletted.

De mégaz sent Pal Apostolis ezent bizonyítja Romabéliekhez írott levelénec nyoltzadic részében, hogy az bennűnc lakozo sent Lélec megmond hatatlan Zokogásokkal könyörög es közben jár mi érettűnc, mert az ő tanubizonyosságátudgyuc magunkat Isten fiainac lenni, es az ő gerjesztésére kiáltyc: *Abba Pater, az az, mi herelmes Atyánc!*

Hogy ha penigh mi Isten Templomi vagyunc, mert az sent Lélec Isten Templomivá sentelt, mi kic Isten Templomi vagyunc, teremtetet állatoknac senteltetett Templomokban nem könyöröghetűnc. Azt mondgya Augustinus: *Si sacrilegi sumus faciendo Templum cuicunq, creature, Anathematizamur à Christo, exhibendo eam servitutem creature, que soli Deo debetur.* Ha sentseg törőc vagyunc, midőn akarni teremtetett állatnac Templomot csináltunc, ki átkoztatunc az Christustúl, mivelhogy teremtetett állatnac adgyuc

gyuc azt az tiszteletet, melly egyedül magac az Istené.

Harmadszor az hivec Isten Templomi az lelki áldozatokra nézve, mellyről az sent Pál Apostol emlekezie Romabéliekhez írott levelénec tizenkettődíe részében az első versben: Kérlec titeket Atyámfiai, az Istenec irgalmasfigira, hogy állaslátoc az ti testeiteket élő, sent, es Istenec kedves áldozatul.

Miképpen idvezitőnc sent Ianosnac másodíe részében az maga testét Templomnac nevezi, es ugyan azon maga testét kedves es érdemes áldozatul fel vitte az Istenec: Sidokhoz írott levelénec ötödíe es nyoltzadic részében: Így az mi testűnkis Istenec Temploma először Corinthusban írott levelénec hatodíe részében az tizenkilentzedíe versben. Sőt az Ezechiel Prophetanac harmintz hetedíe részében, az huszonhetedíe versben; Isten azt mondgya: az én sátorom ő köztőc leszen es én leszec ő Istenec. Es ő bennec lakozom. ezenképpen az sent Pal Apostol mondasa szerint az magunc teste kivantatic fel az áldozatra, de nem ugy hogy érdemes fizetes legyen: mert elégleges érdemes fizetés az Christus áldozattya: hanem ez hasonlatosságszerint való állás által azt paranczollya az Apostol, hogy ninnen magunkat egészfzen kic Isten Templomi vagyunc, kedves sent élő áldozatul bé mutassuc Istenec.



Továbba ezen az áldozaton értetie az tisztas és szent élet, miképpen hogy az O Testamentumbéli áldozatokban való állatoknak maculánélkül valóknak kellett lenni, és azoc az áldozatoc az Iesus Christusnac áldozattat példázta, melly áldozat által minden mi bűneinkből megtisztitattatván megfenteltettettünk, ebben azért az meghfenteltettet állapotban kell magunkat Istennek előtte viselnünk. Másodszor, miképpen hogy az áldozatokra való állatok meghöltetettnek, az miidvezitőnkis az magas Keresztán megöltetett: hasonlatosképpen Colossebeliekhez írott levélnek harmadic részében az ötödik versben paranczolja szent Pál, hogy megöllyűc az mi földi testeinket, az pártaszat, tisztalanságot, sőt ugyan ezen szent Pál Galatyabéliekhez írott levelének ötödik részében az huszon negyedik versben azt mondgya: Az kic az Christusé az testet megfeszítették az ő indulatival és kívánságival egyűtt.

Harmadszor, magunkat hálaadási áldozatul kell felvinnünk Istennek az engedelmesléggel és alázatossággal egyűtt. Ezekre az dolgokra képest találtam fel az szent irásban hogy az hives Isten Templomi legyenec.

De holott az hives Isten Templominac mondattatnac, mivelhogy az szent Lélec lakozic bennec, az szent Agostonnal egyűtt, azt mondom

dom hogy az szent Lélec, ki az Szent Haromságban harmadic személy, Isten legyen: Igy szól az Augustinus. *Si Spiritus Sanctus Deus non esset, Templum utique nos ipsos non haberet.* Ha az Szent Lélec, Isten nem volna, bizonyára minket Templomul nem tartana. De holott az Istennek Lelke lakozic bennünk, mert ő igazgat, ő szentel, ő bír, és ő uyét megh bennünket az Augustinussal azt mondom. *Quomodo non est verus Deus, cui nos ipsi Templum sumus?* Miképpen lehetne megh az, az kinec mi magunc Templomi vagyunc, hogy Isten nem volna. Iol vagyontehát az dolog, ha az Szent Léleknec Templomi vagyunc bizodalommal merjűc mondani, jőyjön el az te Országod, az az, hogy az Istennek Országa legyen mi bennünk, és nem az őrdögé. Boldogul vagyontehát dolgunc, ha az Szent Lélec lakozic mi bennünk, mert az Isteni fiúságnac mint egy Zálogja mi bennünk az mint az szent Pál szól. *Rom: 8.* De ha az Szent Lélec lakozic bennünk, selette igen el kell távoztatnunc, hogy ezt az kedves vendéget meg ne szomorítsuc saytalanságunkal. Ephesombeliekhez írott levélnek negyedik részében való parantsolat ellen.

Beszédemet tovább nem nyuitom, mert az nap szinten ez mostani orában kezdett délt szolgá-

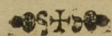


gáltatni az Americabélieknek, es mi nekünk szin-  
ten mostan nyugoszik el: Hanem, ha az Sunam  
Városbéli alszóni állatnac gazdálkodása es E-  
liséusnac való szállás adása, Istennek előtte ked-  
ves volt; szép ajandékkal fel ékesítette Isten azt  
az jótétemenyt: Kétségnélkül ez Bekeczi Tem-  
plomnac uyonna való fel építetése, es Isten  
tisztességére való fel szenteltetése kedves ő fel-  
sege előtt, es dicziretes az embereknél; hogy  
penigh mind ennec az Templomnac uyonna  
fel építői- s' mind azockal egyűtt ugyan ezen  
Templomnac felszentelői minden Keresztyénec-  
kel egyetemben, minden szent jószágos czele-  
kedetekben Isten Templominac megh mutat-  
haslác magokat, es ez az kívánság Isten előt-  
toganatos legyen, Idvőzítőnktől tanult  
imádságunkkal könyörögjűnc:



Mi Atyánc, ki vagy Menyek-  
ben, &c.

Istennec áldása maradgyon  
az Keresztyeneken,  
Amen.



ORATIO



O R A T I O  
DE ÆDIFICATIONE  
TEMPLI BEKECZIENSIS  
in consecratione ejus ibidem.  
habita ab ornatissimo juvene,  
Michaële Tasnadi, domestico  
Reverendi & Clarissimi Viri  
Dñi Michaëlis Szepefi Pastoris  
Ecclesiæ Tartzalinensis &  
vicinarum Senioris meri-  
tissimi, &c.

Calendis Ianuarii,  
Anno, M.DC.XXV.



Llud in primis, Viri No-  
bilissimi, Amplissimi Ordines,  
cunctis hominibus dixerim divi-  
nitus esse concessum, ut dum in  
his terris vagantur, dum terrâ ma-  
riq;



94. Oratio de *Ædificatione*

riq; versantur, & dum plusquam millibus ventorum impetibus expositi vexantur; sicut aves nidificant, quò crebris volatibus lassæ ventosisque imbribus defessæ recubent & requiescant: illi ipsi sic ædificarent, quò post errores ærummosos, exantlatosque labores se reciperent, & fessa membra recrearent, quò cæli tempestates amolirentur, quò feris irruentibus resisterent, & ubi tam nobile ingenium humanum, & tam salutarem ac necessarium humanæ societatis usum impensius excolerent. Atque hinc fieri videmus, Amplissimi Ordines, ut quemadmodum aves nidificare gestiunt, ita homines solent ædificare. Illæ in montibus, ac sylvis; hi in planitie & ad montium declivia: illæ seorsim in nemoribus, in arboribus, in ramis, hi conjunctim in urbibus, in oppidis, in pagis: Illæ nidos latibulaque fovendis ovis & educandis pullis suis, hi domos & ædes sacras, in quibus una cum suis liberis rectè viverent, & Deum rectissime colerent. Quorum alterum nemo est qui non faciat & propriam sibi domum hodie comparare non cupiat: alterum verò qui faciat, aut fecerit meâ memoriâ, ego vidi neminem. Neminem vidi? dico iterum, hætenus ego vidi neminem. Verùm tandem.

*Sit laus munifico sit gloria maxima Christo,*

*Qui dedit hunc etiam posse videre diem.*

*Salve sancte dies, Iani salve calenda.*

*Quis Bekecz! Templum conspicior ecce novum!*

Conspi-

Templi Bekeczienfis.

95.

Conspicor enim hodie & video, per Dei gratiam, Generosissimum ac Nobilissimum heroem NICOLAUM Monakium de Monac: Conspicor & video Generosissimam ac inclytissimam, ejus conjugem, Dominam ANNAM Czitneckiam de Czitnec, ambos insigni pietate & virtutum pulcherrimarum coronamentis fulgentes & radiantes. Hi sunt qui prælustre hoc templum, providâ curâ & pia munificentia condiderunt: Hi sunt qui hoc ipso quoque facto nobilissimas virtutes suas longè nobiliores reddiderunt. Hi sunt qui ex vero veri Numinis divini amore, Sacrosanctum Verbi ministerium, ejusque præcones fideles semper venerati sunt & etiamnum venerantur & amant. Hi sunt qui orthodoxis Christi Ecclesiis & scholis fidelissime ac munificentissime perpetuò patrocinantur, opitulantur, auxiliantur. Hi sunt qui nunquam se satis piè vixisse putarent, donec in hoc loco peramæno, in honorem Dei optimi maximi, hanc sanctam domum divino planè consilio construerent & exornarent: parietes intrinsecus, non idolis vanis, non demortuorum pictis imaginibus, sed selectissimis ex scriptura sacra sententiis adscriptis condecorarent: Suggesto splendido, tapeto pretioso, Mensa Dominica, vasisque deauratis ad sacramentorum administrationem aptissimis decentissimisque locupletarent, Sedilibus subfillisque decoris, ornarent. forisque hanc præcelsam turrin adjungerent & crige-



96. Oratio de Ædificatione

erigerent, eamque campanis clarifonis dotarent  
ac clarificarent.

Sed jamjam, Ordines Amplissimi, Optimi  
Auditores, amplius me aliquid de hac re dicen-  
tem, ut benignis auribus audire dignemini, qua  
par est, animi observantiâ oro & obsecro.

Multa equidem in actionibus humanis in-  
consideratè & sine justis rationibus suscepta, di-  
cta, factaque occurrunt. *Fallit enim vitium specie  
virtutis & umbra*, ut ait Poëta. Istud autem o-  
pus, & structura Templi hujus, ædificatio exor-  
natioque hujus sanctæ domus, non solum con-  
sideratè & rectâ ratione: sed etiam sanctè &  
prorsus devotis animis suscepta inceptaque fuit,  
prudenti consilio continuata, summâ industriâ  
& constantia est elaborata, ac tandem planè o-  
ptatum sortita est colophonem & absolutionem.  
Etsi enim sine Templis quoque consistere po-  
test Christiana Religio & vera Ecclesia, ac Ver-  
bum Dei prædicari possit etiam in montibus, in  
pratibus, in litoribus maris, in navigiis & palati-  
is, ut Christi & Apostolorum exempla docent:  
magnum tamen Dei donum hoc est, summaque  
ejus benedictio paterna, si magistratus politicos  
tales largiatur & excitet, qui vera pietate & pro-  
vidâ curâ idonea templa, mundaque auditoria  
Ecclesiastica extruant & conservent publicis pre-  
cibus & divinis cultibus destinata & consecrata.

Nam

Templi Bekeczienfis.

97.

Nam si in publicis calamitatibus Deus est invo-  
candus communibus votis, ac precibus publi-  
cis, propter sævas tempestates, procellarum,  
turbines, propter aëris inclementiam, propter  
tot pluvias, tot nimbosos imbres atque gran-  
des grandines sæpius gravissimè sævientes ac fu-  
rentes, sub dio, profecto & sub aëre, liberoque  
cælo invocari pacate tranquilleque non pote-  
rit. Iam verò si in ejusmodi rerum statu, ad pe-  
netralia erit confugiendum, estne aliquis, qui  
ædificationem templorum non necessariam esse  
statuat? Enim verò si in montibus, in sylvis,  
(quod antiquitus factum esse scimus) erit De-  
us invocandus, major Diabolo homines, à via  
veritatis abducendi potestas data fuerit: & certè  
prophani barbarorum antiquorum cultus, pe-  
stilentis Ethnicorum, Græcorum & Latinorum  
hæreses, cum ipsis montibus & sylvis resuscita-  
buntur & revocabuntur ab inferis. Quare cum  
in area & sub dio non semper publicè coli possit  
Deus, cum in desertis latebrisque solenniter  
invocari nequeat, consideratam, & necessariam  
imò sacrosanctam eorum hominum actionem  
esse statuo, qui templum non solum censent æ-  
dificandum, sed etiam admota manu ædificant,  
exornant, amplificant.

Vnde magna sanè laus, honor & gloria de-  
betur à Vobis Amplissimi Ordines, Venerabiles  
Ecclesiarum Ministri, item Illustres ac Generosæ

G

animæ,



## 98. Oratio de Ædificatione

animæ, sed in primis à vobis hoc Templo fortunari (si vestrum hoc bonum noveritis) ô Bekeczienfes subditi: Maxima inquam debetur laus & honos sempiternus, Generosissimis & munificentissimis hujus novi templi conditoribus & adornatoribus, quorum laus meritissima longissimè superat meæ oratiunculæ exilitatem & sterilitatem. Vobis vero Illustrissimi patriæ nostræ Vngariæ dynastæ proceresque potentes, illustrissimum exemplum proponitur imitandū, ut ruinosa implutaque ditionis vestræ templa restauretis & reædificetis: ubi verò nullum hactenus fuit templum, in pagis diffitis & remotis, ex quibus non sine molestia & periculo egressi coloni, relictis domi infantibus & focis vicinorum remotiora petunt visuntque templa desiderio audiendi Verbum Domini. Tali tali ergo labore studio & opere æternum vobis nomenque decusque parate, *nec labor in Domino vester inanis erit.* Quo etiam respectu prolatum est Tullianum illud; *Omnis virtus in actione consistit.* Quod autem à Marco Tullio Cicerone verissimè dictum est, à quibusvis magnificeri meritò debet. Non est enim quod moralem, virtuteque eum præditum esse dicamus, qui se philosophum esse dicit, qui leonem à se occisum esse asserit, qui pietatis ac probitatis se studiosum esse ait, & interim cum de Deo, deque creaturis loqui debeat, obmutescit, quando cum ho-

ste

## Templi Bekeczienfis. 99.

ste congregiendum sit ignominiosè aufugie, & cum vitam suam legi divinæ conformem esse jactitet plures Deos colens, turpiter furatur, mœchatur, mentitur. Et sanè nemo est adeò pravus aut perversus, qui aut aliquid boni agere nolit; aut malæ potius quàm bonæ rei inservire malit cupiatque: attamen, quia *Virtutem posuere dii sudore parandam*, quod item *Absq; labore Deus tradat sua munera nulli*, pauci sunt admodum qui bene recteque agant, & pauciores actiones, quas à virtute eorum profectas esse deprehendas. Ideonè eos omnes virtute præditos esse credimus? Longè aliter de ea re sensit clarissimus ille Poëta Christianus, qui inquit:

*Sive quis ingenio, seu forte excellere dextra  
Contendat, integra est opus  
Mente manuq;: opus est longos perferre labores,  
Capita donec præmia  
Accipiat victor, celsa & virtutis in aula  
Pleno triumphet gaudio.*

Sed ne longius mea progrediatur amplificatio, hoc nomine mea quoque oratione laudari commendarique rectissimè merentur Generosissimus Dñus NICOLAUS Monaki ejusque conjunx Generosissima Dña ANNA Czitneki, & ab omnibus piis & æquis rerum æstimatoribus, summis laudibus & meritis honorum encomiis celebrandi sunt, quod templum hoc deliberato

Gz

matu



100. Oratio de Ædificatione

matureque consilio & pio voto, semel Deo destinatum ac promissum, nihil procrastinando, nullis laboribus vel sumptibus parcendo, laudabiliter rem aggressi sunt, laudabilius ædificationem continuarunt, laudabilissime confecerunt & extremam manum sacro operi imposuerunt. Et quod felix faustumque sit, hodie munere divino, per Venerabilem Dñum Michaellem Szepsinum Ecclesiasten Tartzalinensem Ecclesiarumque ceterarum, in vicinis Comitatibus Seniores, ejusque Symmystas venerandos, piis Concionibus, sacris monitis, ac conceptis verbis, Deo Optimo Maximo dedicandum curarunt; ac conjunctis votis & precibus Sacro sancto ipsius Nomini Numinique consecrarunt:

*In cujus manibus persistunt Pontus & æther,  
Et simul hoc templum factum tectumq; manebit;  
Donec erit mundus, radiant dum lumina solis,  
Cornua dum luna se variantis erunt.*

Iam verò si eos intueamur, quorum amplissimæ sunt facultates, foecundissima latifundia & quorum gozophylacium magnam custodit opum vim; dolendum, dolendum est, Ordines Amplissimi, quod plerique sic planissime frigeant, ut tale quid moliri nescio an unquam cogitent & meditentur. Et ut rem penitus attingam, videatis multos, quibus cum necliberi sint nec cognati, neque justum suarum divitiarum sperare here-

Templi Bekeczienfis. 101.

heredem possunt, interim malunt pecunias suas, pessum ire & cum ipsis mori, quàm laudem insignem & immortalitatem nominis, egregio aliquo opere & sacro ædificio ac Templis scholisq; erigendis consequi apud posteros, apud Deum verò gloriam sempiternam promerari studeant.

Miramini fortassis Auditores Nobilissimi, Venerabilissimiq; quod tam pauci hoc tempore Tempia Scholasque ædificanda censeant, pauciores rem aggrediantur, omnium verò paucissimi sunt ij, qui extremum tali operi lapidem, cum gratiarum actione erga Deum, imponant, agnoscite causam & desinite istud mirari. Quid est enim quòd tam pauci istud agere cogitant, quum pauci sint quibus curæ cordique sit vera religio, pauciores sunt qui eam ament sincerà & sedulo promovendam esse velint. Neque enim fieri potest, ut is, qui sincerum religionis amorem non imbibit, etiamsi Crasso, Cræsoque sit ditior, vel ipsis Indis opulentior, templum ædificet. Namque pius nemo est unque sine vero Religionis amore. Secus enim impius est, Si impius, licet Gangem vel Arabum opes possideat, ne te runcium quidem ædificandis templis exponet. Quamobrem ea est vis amoris in Deum, in proximos, in religionem, ut is omnium actionum, quæ salutem quodammodo operantur & consequuntur, rectè causa dici possit. Amor in Deum pius est, in homines probus, in



102. Oratio de *Ædificatione*

pauperes beneficus, in ægrotos medicus: In exilium it, in miseras it, Christi causa mortem subit. Et si quid est aliud, ita vivit, ut in vita mortem, in morte vitam æternam quærere videatur: atque adeò quum à Deo datus sit, in eum demum desinit. Atque destructum hoc templum à Generoso Heroë NICOLA O Monaki, & ab Inclyta Heroïna ANNA Czitneki negligi poterat minorum vituperio, quam Sacerdos in latrones incidentem, quàm Levita à prædonibus vulneratum & seminecem præterit. Horribilius enim facinus est in miseros, in proximos, in homines, nullo misericordiæ affectu commoveri, quàm fanum collapsum non restaurare, præcipue verò ab iis hanc inclementiam, imò ferocitatem patrari, qui dum Evangelistas & Apostolos volvunt, nocte dieq; Mosi & Prophetis insident & totam denique scripturam imbiberunt, necdum introspectisse quid Deus potissimum cum proximis agendum esse velit. Quicquid id est, Generose Heros Heroïna generosissima, vos etiam rudera templi estis miserati, refovistis illud & erexistis: & simul subditis vestris immortale beneficium contulistis, qui vos æternis celebrabunt laudibus, in Templo hoc pro vobis vestrisque posteris vota faciunt, virtutes vestras deprædicabunt etiam natiatorum, & qui nascentur ab illis.

Cum itaque Monakij & Czitneckiæ Pia pectora ani-

## Templi Bekeczienfis. 103.

ra animusque pientissimus, his in Deum, in Ecclesiam, in subditos esset amoribus imbutus, nullum obstaculum, nullum tam validum occurrit impedimentum, quod eorum hunc animum potuerit vel mutare vel retundere. Ille enim est, Amplissimi Viri, cui grandem pecuniam exponere molestum non fuit: cui artifices è longinquo adducere molestum non fuit; cui calcem, lapides & ligna continuo fere biennij labore, sine extra ordinario subditorum onere, congerere & comportare molestum non fuit: Ut id quod consulto & feliciter incepit, felicissime postea abolveret. Iam verò postquam eorum animus, illo, quem dixi, amore flagravit, postquam sumtus & artifices adhibuit, postquam camenta lapides & trabes congeffit comportavitque, hanc tandem quam videtis Amplissimi Ordines, huic sanctæ domui formam, Generosiss. Dñus Monaki, & inclytissima Heroïna Czitnekia Dei beneficio introduxerunt. Hoc est illud phanum quod propriis sumtibus extruxerunt, hi muri & parietes, hæ sedes, hæ cathedra, quæ omnia artificum architectorumque operâ & adminiculo fabricanda curarunt. En præclarum opus Christianæ Religionis, ecce domum Orationis! Quod ab iis in laudem & gloriam Dei Opt. Max. est confectum & elaboratū. Et hoc est infallibile Christiani pectoris indicium, hoc est certissimum & præstantissimum fidei Christianæ symbolon, in quo Religionis



104. Oratio de Ædificatione

sinceritas, bonorum operum integritas, & ejus de quo loquebar, amoris veri perfectio, quæ vix unquam clariorem suis speciem repræsentare potuerunt.

Quamquam autem, ut initio dicebam, in iis vivimus temporibus, in quibus nec in templo, nec in monte certo Deum adoremus, in his tamentalibus domibus, in his sacris cœtibus præcipuè eum invocamus. In his pacem petentes, accipimus; in his victum & amictum quærentes, invenimus; in his felicitatem omnem, & Iesum Christum, (quo invento, nihil amplius restat quærendum) adipiscimur.

Ego ejusmodi senem fortunatissimum esse existimo, cui fomentum & felicitatem in iis, quos ipse composuit focis reperire contingat: cum aliis in suis ædificiis, per delicias, acre cordolium: per gulas triste senium; per libidines, atrox exitium reperire sit usitatum. Atq; hinc alia rursus tua laus exurgit. Domine Generosissime, quod non excelsa palatia superbè ædificaveris, non theatrum sumtuosum, in quo ludos, pilas, aleas, tripudia exerceant ganeones & otio dediti. Et (quod Deo acceptum ferimus) non Cœnobium aliquod monachis desidiosis, vel falli facilibus monialibus fundaveris & extruxeris: Sed potius hanc talem ædem, in qua Verbum Domini legitime prædicetur, (ut jam audivi-

sti;

Templi Bekeczienſis. 105.

ſti;) sacramenta originaliter (ſicut vidisti) adminiſtrantur, & per infelicitatem vera felicitas invenietur (ut comperies) extruxeris & exædificaveris. Et hoc est Templum illud Bekeczienſes, quod si frequentaveritis, si cum Davidico zelo & desiderio constanter & ſincerè frequentaveritis, quicquid est in cœlo, & in Deo, ſive divitarum, ſive ſolidæ voluptatis, id omne vobis cælitus conſeſſum iri ſciatis. Et certè illud est, in quo contra hoſtes refugium, contra ſitim & famem, cibum atq; potum, contra paupertatem divitias, & quod peculiare est, contra mortalitatem, beatam immortalitatem, deprehendetis vobis eſſe paratam. Modo iſtud vicissi-  
perpendite, Deum eſſe puriſſimum Spiritum, omnes ſordes, omnem fucum abominari: puro vult corde invocari, juxta illud Melanchthonis:

*Mens eſt caſta Deus, caſtâ vult mente vocari,  
Et caſtas juſſit pondus habere preces.*

Quod & Cato agnovit inquiens: Si Deus eſt animus, ſit purâ mente colendus. Videte igitur, ne puram iſtam domum precationis novam, puriſſimo Dei verbo conſecratam, profanis cogitationibus & hypocrifi contaminetis: ſed ſumos lichnosq; ementium & vendentium fraudes ab hac Dei domo abarcete, numulariorum indulgentiarumq; dolos & impoſtorras hinc longiſſime abigite. Miſſæ venales hinc hinc pro-

Gs

cul



## 106. Oratio de Ædificatione

cul este prophanæ ! Quippe cum fieri non possit, ut cultus divinus, & fraudis atque impietatis plenissima mercatura, sub eodem tecto maneat, ut id quod purum est impuro commisceatur, ut veritas Dei hominum adjungatur fraudulentis facultatibus. Nam lucem cum tenebris conciliare nemo potest, Neque quicquam commercij habet Christus cum Belial: & profectò vero Deo, & mundi divitiis simul inservire planè est impossibile. Ne verò propter vos, malè audiat Verbum Dei, & Christi Evangelium; & videamini esse affines hæreticis antiquis & recentioribus, hoc templum Imaginibus idolis statuisque nolite polluere & conspurcare. Deus enim quia spiritus est, quis non videat per imagines Sanctorum mortuorum, & multiplices virorum fæminarumque efformatas species, eum coli non posse? Quam enim verum est, unum Deum & unum mediatorem esse: tam est falsum eum per plures formas coli posse. Neque enim imagines majorem in cordibus nostris Deum adorandi ardorem excitant; cum amor in Deum, non à sensibus, sed ab intellectu dependeat: & profectò hoc pacto cæcus apud Papistas Deum adorare non potest. Sed contraham vela meæ orationis, ne auditores Latini sermonis ignaros tædio forte afficiam: concludam igitur, si paucis prius Generosissimum Dñum Patronum & Patronam Generosissimam denuò compellavero:

*Salve*

## Templi Bekeczienfis. 107.

*Salve lux generis Monaki, Generose Patrone,  
Hancq; domum felix cerne, tuere diu!  
Czineke salve stirpis generosa Patrona,  
Cum sobole hanc adem cerne, foveq; diu.  
Felices anima, sacrataq; pectora Christo  
Sic vos aeternum servet, ametq; DEVS!*

Hæc talia sanè vota piorum, & preces ardentes promerentur virtutes vestræ eximie, singularis, pietas, fidei vestræ sinceritas & constantia, munificentiaque laudatissima. Vestra enim, Generosissime Dñe NICOLAE Monaki, ac Generosissima ANNA de Czitnec, pia munificentia & munifica pietas non fuit contenta, hoc Templum sic splendide ædificare & exornare: Verum etiam conservationem in eo sacri ministerij, parochiam Bekecziensem præter redditus priores, duabus sub eodem tempore, vineis assignatis auxit & locupletavit: Sed & illud silentio præterire nefas esse duco, quòd in præcipuis habendum, & in primis niveo colore notandum, ac memori grataque mente celebrandum censeo, quòd iisdem annis superioribus, fidum ac industrium Scholæ nostræ Tartzalinesis Rectorem, nostrum Præceptorem Clarissimum & Doctiss. Virum Dominum Stephanum Kistályai, in Academias Germaniæ liberali stipendio promovit, ut divinis & humanioribus literis imbutus, nos iisdem demùm imbueret. Et quod eximium magis est, jam eundem ad sacro



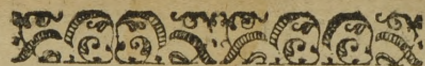
cro sanctum Ministerium ecclesiasticum promove-  
vere cupiant.

Propterea hunc Annum perpetuis notis distingvendum esse censeo, & annalibus menssem hunc atque diem inscribendum esse arbitror è re futurum, quòd in his hominibus amicissimum. Deo verò tam gratissimum opus sit absolutum. Atque hic dies est Amplissimi Ordines, reliquis omnibus felicior & rarior, in quo templum consecrare contigit. Hic annus est superioribus longè superior, quem tam sanctissimo opere sumus auspicati: unde nemini sit molestum, à Deo istud efflagitare, ut is qui feliciter incoatus est, felicissimè exeat annus, & magnam atque perennem familiæ Monakianæ felicitatem afferat, augeatque, reliquis verò ita pietatem inspiret ut finis suo principio rectè correspondisse dicatur.

Hæc erit brevis orationis meæ conclusio, ut gaudeatis talem nostro seculo heroem exortum esse, cuius virtutis eximium splendorem, præterito seculo opponere, præsentī proponere, & ad posteros tam evidentem Christianæ pietatis speciem deducere possimus. Quo in gaudio hanc meam orationem desinere velim, illud si prius dixero; quòd vos Bekeczienfes, ita hanc domum incolere velitis, ut Deus vobiscum vixisse, ac proinde is, in hac domo vobis gratiosè cohabitavisse videatur,

D I X I.

KERE-



## K E R E S Z T Y E N

Atyai es Anyai buzgo  
indulatból származott áldás es  
kívánság, melly tétetett az Tem-  
plumban, véghez ment Cere-  
moniaknac utánna, az Magza-  
toknac fejére áhítatosan, Mo-  
naki Miklos Vrunc, ugymint  
édes Atya, es Czitneki Anna  
Álfszony, ugymint édes  
Anyá által.



Z nagy hitű Abra-  
hamnac bentséges Vra  
Istene, s-az mi Vrunc  
Iesus Christusnac di-  
czóséges bents Attya; ki minket  
gyermekségünkől fogván az ő uta-  
in



110. **ATYAI ALDAS ES**  
inhordozott, es az igaz hitben na-  
ponkint nevelvén eckétig megtar-  
tott, erőt szolgáltaván arra ingyen  
való kedvéből, hogy az ő bent ti-  
steletire ez Templomot feleppithet-  
tűc, mellyben az ő dragalatos ige-  
jét, s-hitűnknek igaz vallását im-  
már vilagossan estíbtán hirdettetiis;  
az mondom, az nagy hatalmas **WR**,  
ki minden benne bizóknac kegyes  
Istene, áldgyon meg titeket berel-  
mes magzatinc, mi erőnknek sengei,  
az Abrahamnac erős es tekéletes hi-  
tivel, jó remenféggel bent beretet-  
tel: boczássa alá mennyekből az ti  
bíveitekbe es elmeitekbe az ő nem  
czac vigasztaló es bátorító; hanem  
egyber s-mind oktató estanító bent  
Lelkénec bővőseges ajándékat, es  
ennec általa mind ez mostan meg-  
hallott drága bent igéket, mind pe-  
digh tellyes életetekben vallandó  
hite-

**ANYAI KÖNYÖRGES. III.**  
hiteteknek idvőseges tudományát  
óltsa ugy belétec, hogy sem ez cza-  
lárd világ, sem az mi lelki ellenfé-  
gűnc az Sátan titeket attul el ne fá-  
kaáthasson, es bálvány imádással,  
avagy valami idegen Isteni tistele-  
teckel, az ti jó lelketec esméretit  
meg ne moczkolhassa, hogy így fel-  
ékesítetvén ez világon éltűnkben-  
nis nekűnc Szűleiteknek bemeinc  
előtt tündökölhessetec az igaz hit-  
nek vallásában, es Keresztyéni Isten  
félő életben. Az mi bódog kimulá-  
sunc utánislehessetec az Isten anya  
bent Egyházánac hívőseges daykái  
estáplálói végiglen. Ez uyeftendő  
napjánac pedigh fényes Királlya az  
**WR Iesus Christus** szolgáltaa ti  
néktec, sőt maradékitoknakis, az  
Iacobnac erejét es áldását, melly  
által ő felségét, annac az igaz hitnek  
kezével hozzátoc kapczolván meg-  
tart-



112. **ATYAI ALDAS ES**  
 tarthassatoc, es így az igazság mel-  
 lett halálotoknac orajaiglan nem  
 különbben mint Debora, *Judic. 4.*  
 ☩ 5. Anna 1. *Samuel 1.* ☩ 2. Tabi-  
 tha *Act: 9.* es több bñt Aßßonyi ál-  
 latoc tekéletességben megálhassa-  
 toc s-ez világ bñrentis elvehessetec  
 az ti hiteteknec méltó jutalmát, az  
 utólso hartzonis czendesen s-öröm-  
 mel által menvén nyerhessetek el az  
 öröc életnec hervadhatatlan coro-  
 náját, mellyet ezen Iesus Chri-  
 stus ígért néktec es minden benne  
 bizoknac.

Végezetre lelkünknek buzgosá-  
 gából kívánnyc eztis engedgye  
 meg azon irgalmas es nagy erejű ha-  
 talmas WR, az mi Atyáinknac erős  
 Istene, hogy miként ez világon ve-  
 letec az igaz hitben legeltetvén é-  
 lünk; azonképpen az öröc életnec  
 drága örömében helyheztetvén

ez

**ANYAI KÖNYÖRGES.** 113.  
 ez élet utánis együtt élhessünk, es  
 az mi bódogul elment bñrelmesink-  
 kel bñp fereggel öröcké örvendez-  
 hessünk az ő bñt Angyalival es min-  
 den válastott hiveivel egyetemben  
 az ő áldott nagy es bñt Nevénec  
 öröc diczétire es diczössé-  
 gére, A M E N.

A M E N.



Anno 1656



Annal 6.

1

Emptus est 18.

H  
 Emptus est 18.



## Ez áldásnac elnyeré sere szolgáló intés.

**N** Agr kedves Istenec az olly magzat kibe  
konkoly

Nincz, akaratyában jár lőt czac drága süléknek!  
Elete nem rövidül, kenyerénec földé kővér lés:  
Szófogadatlanfag mindent vešt, s' czac hamar  
agfag

Azt követi es nagy kár, maga mindenkor fize-  
tést vár.

Halgallátoc azért Monaki MIKLOS szemetéi  
s' Czitneki Annánac feltartott gyenge leányi  
Edes Atyátoc s' kedves Anyátoc mit czelekedni  
Kiván éltében, es azt mindenha követvén  
Illy áldást menyből bőven nyerhessetec Wrtul.

*Joh. Kertv.*



KÖVET-



## KÖVETKEZNEC

Az Vrnac es az Afz-  
szonnac, à Templum fala-  
ira feliratott Könyör-  
gési.

MONAKI MIKLOS  
Vrnac Könyörgése.

Præfatio ex 1. Reg: 8. v. 30.



**M** ENnec földnec teremő  
Istene, kinec hatalma va-  
gyon mindeneken, kila-  
kozol az tišta bívű embe-  
rec közt, halgald meg az, kialtast es  
az könyörgést, mellyel az te sölgád,  
ez mai napon te néked könyörög;  
es vegyed kedves áldozatul, az én  
hozzád való buzgo könyörgésemet,

H2

es az



116. Kőnyörgesec az Templum  
es az én bűneimről elfeletkezvén,  
fordully vidam ortzával én hozzam  
es felelly meg ennékem, Amen.

*Psal: 8. v. 5.*

Vram, miczoda az ember, hogy megemlé-  
kezel ő rólla, avagy az emberneccia, hogy meg-  
látogatod őtet?

*Genesis 18. v. 27.*

Imé most kívánoc bölni az én Vramnac, no-  
hapor es hamu vagyoc.

## F E L E L E T.

*Psal. 50. v. 15.*

Hij engemet segítségül az te nyomorúságod-  
nac idején, es megszabaditlac tégedet, es te di-  
czőits engemet.

*Psalmo, 113. v. 7.*

Felemelem az segént az porból, es helyhez-  
tetem őtet az Fejedelmec közzé.

## K Ö N Y Ö R G E S.

*Luc,*

117. falain, à Szent Írásból.

*Luc: 5. v. 8.*

Vram, távozzál el tőlem mert bűnös ember  
vagyoc.

*Psal. 51. v. 1. 2. &c.*

Vétkeztem Vram te néked, de kőnyörülly  
raytam, es az te irgalmaslágod szerint töröld el  
az én bűneimet, Mert azt mondottad, *Ezech:*  
33. v. 11. Éelec én Isten, nem akarom az bűnös-  
nec halálát.

*Esaí: 14. v. 27.*

Az Seregeknek Vra végezte ezt, es kiczoda  
teszi azt erőtlenné, es az ő felemelt kezét ki-  
czoda fordithattya el?

*I. Samuel. 2. v. 2.*

Mert ninczen senki olyan sent mint az *WR*,  
es ninczen senki olly erős mint az mi Istenűnc.

*Psal. 25. v. 7. II.*

Azért az én ifuságomnac bűneiről, es az én  
vétkeimről meg ne emlekezzél; hanem légy ke-  
gyelmes az én bűneimnec, mert sokac.

*Psal. 39. v. 8.*

H3

En most



# 118. Könyörgés az Templum

En most mit várocz Vram? Bizonyára minden bizodalomoz csak te benned vagy on.

*Psal. 40. 12.*

Te azért Vram, ne tarts meg töllem az teirgalmaslagidat, az te jóvöltod es az te igaz mondasod mindenha őrizzenec engemet.

## F E L E L E T.

*Jerem. 31. 20.*

Avagy nem kedvesfiam vagyé? avagy nem kedvére tartott főlgámé? Az én belő tagaim megindultanacraytad, könyörűlvén könyörűlőcraytad.

*Ejai. 44. 1. 2. 3.*

Es mostan oh én főlgám, kit én választottam, halgasd meg, azt mondgya az WR az te teremtd, ki tégedet segél. Ne fély én főlgám (12. 22.) eltörlöm az te álnoklagidat, mint az félyeget, es mint az félyhöt az te bűneidet, mert én váltottalac meg tégedet.

*Job. 2. 21.*

Ne fély, hanem őrüly, es vigadgy, mert az WR nagy kezülettel kezült az te segitsegedre.

*Ejai.*

# falain, à Szent Irásból. 119.

*Ejai. 41. 15.*

En vagyoc az te WR A D Istened, kiaz te jó kezedet fogom, es azt mondom tenéked: Ne fély, én megsegitlec tégedet.

*Psal. 92. 12.*

Örűlyetec igazac az WR ban.

*Micha. 7. 8.*

Azért ne örűly az én nyavalyámon, oh én ellenfégem! Mert noha el estem, de felkelec, es mikor az setétségben őlendekis az WR léssen nekem világoslagom. Az WR haragját hordozom, mert vétkeztem ő ellene, mind addig míg nem megláttya az én pörömet, es igaz törvént téssen ennekem. Kiviszen engemet az világoslagra, hogy meglássam az ő igazlagat, es meglátván azt az én ellenfégem, megfégényli magát.

## C Z I T N E K I A N N A

Aßonnac Könyörgése.

WR AM IESUS Christus, édes megváltom, halgasd meg az te főlgáló leányodnac ez orában valo könyörgését, es légyen kedves ál-

H 4 doza-



120. Szent Iirasbeli mondaloc  
dozatul te előtted, eskönyörülly én  
raytam az én nyomorúságomnac  
napján, es az én kilerteremne kő-  
zepőtte, tarts meg engemet, az te  
fogadásod kerint, mutasd meg né-  
kem minden benned bizockal  
eggyütt, az te vdvőzítésed-  
nec örvendetes napját,

A M E N.

*Job. 13. v. 13.*

Mert miczoda az ember, hogy magát tisztá-  
nac alithatná? es az ki az ártományi álatul sú-  
lettetic, hogy magát igaznac mondhatná?

*Job. 14. v. 6.*

Annakokáért fordully el Vram, az ember-  
től, es sünnyc még az nyomorúság, míglen  
az ő napját, mint az béres eltölti.

*Iob. 42. v. 2.*

Mert tudom hogy te mindent czelekedhetel,  
es hogy senki régedet el nem fordithat attol, az  
mit elgondoltal.

*Mich.*

es Könyörgesec.

121.

*Mich. 7. v. 18.*

Mert kiczoda olyan Isten, mint te vagy? ki  
elveszed az mi álnokságinkat, es az te örökse-  
gednec maradékánac gonoságát elhalgatod.

F E L E L E T.

*Esa. 43. v. 25.*

En vagyoc, én vagyoc, ki eltörlöm az te ál-  
nokságodat, én magamért, es az te bűneidről  
meg nem emlekezem.

*Esa. 44. v. 22.*

Eltörlöm az te álnokságodat mint az fellye-  
get, es mint az felyhőt az te bűneidet, térj én  
hozzám, mert én váltottalac meg tégedet.

Vallástétel. *Psal. 119. v. 29.*

Vram ha az te törvényed nem lőtt volna az  
én vigasztalásom, elvesztem volna az én hábo-  
ruságimban.

F E L E L E T.

*Esa. 54. v. 8.*

Egy kis busultomban elröytöttem vala az én

H5

ortzá



122. Az Templom falain való  
ortzámat te tölled, egy fém pillantásig; de az  
én öröcké való irgalmasságimban, könyörül-  
tem te raytad, azt mondgya az te megváltó  
Urad:

K Ö N Y Ö R G E S.

*Psal. 51. 7. 10.*

Engedgyed Vram, hogy halljac  
örömet es vigaságot: hogy örven-  
dezzene az én tetemeim, melye-  
ket megrontottál

F E L E T.

*Eesai. 41. 7. 10.*

Ne fély, mert én te veled vagyoc, megh ne  
retteny mert én vagyoc az te Vrad Istened, ki  
tégedet megerőssitlec, es megsegitlec, es az én  
igasságomnac jób karjával támogatlac tégedet.

*Eesai. 43. 7. 2.*

Ne fély, mert megváltottalac tégedet, az te  
neveden nevezlec tégedet, enyém vagy te.

*Eesai. 1. 7. 19.*

Ha az ti bűneitec olyanoc volnának mint az  
veres

Könyörgés ec es mondás oc. 123.  
veres festec, feje rec lesz nec mint az hó. Es ha  
pirossac lesz nec mint az piros festec, olyanoc  
lesz nec mint az feje gyapjú.

K Ö N Y Ö R G E S.

*Psal. 39. 7. 5. Ec.*

Mutasd meg Vram, ennékem az  
élettem nec végét, es adgyad tut-  
tomra az én napjaimnac bámát.  
Nemde rövid időn nem végeztetikè  
el az én napjaimnac bámoc? mert  
elunta lelkem az én életemet.

F E L E T.

*Eesai. 60. 7. 20.*

Az te napod nem megyen többé alá; es az te  
holdod nem fogyatkozik el: Mert az W R Isten  
te néked öröcké való világosságod, es az te ke-  
serűsége nec napjánac vége szakad.

Vigasztalás. *Job. 19. 7. 25.*

Tudom én, hogy az én megváltóm él, es en-  
gemet az utolsó napon az földből feltámaszt, es  
ugyan



124. Az Templom falain való  
ugyan ezen bõrrel megkörnyékeztetem, es eb-  
ben az testben meglátom az Istent; ugyan en-  
nen magam látom meg, es nem más, ezen én  
femeim láttýác meg õtet.

**AZ KIS ASZSZONYOC**  
Könyörgései, Más táblán az  
Aízszyony Könyörgése  
mellett.

**MONAKI ANNA**  
Könyörgése.

*Psal.* 51. 7. 12. & 13.

**T**eremts én bennem tista szívem  
én Istenem, es az erős lelket  
uyéts meg én bennem. Ne ves el  
engemet az te ortsád elõl, es az te  
bent lelkedet ne vedd el éntõllem.  
Add meg ennékem az te vdvózté-  
fednec örömét es az engedelem-  
nec lelkével erősíts meg  
engemet, Amen.

*Psal.*

Irásbéli mondásoc.

125.

*Psal.* 17. 7. 8.

Örizz meg engemet, mint femed fényét, o-  
talmaz meg engemet az te szárnyaidnac árnyé-  
ka alatt.

**F E L E L E T.**

*Zach.* 9. 7. 9.

Örülly Sionnac leánya, imé eljõtt az te saba-  
ditód!

*Eesai.* 62. 7. 11.

Es imé az õ jutalma õ véle vagyon, es az õ  
czelekedetince ereje õ elõtte vagyon.

*Zach.* 2. 7. 9.

Az ki tégedet bánt az én fémem fényét bán-  
tya.

**MONAKI ERSEBETH**  
Könyörgése.

*Psal.* 86. 7. 3.

**K**önyörülly én raytam Vram,  
mert te hozzád kiáltoc minden  
napon: Mutasd meg Vram enné-  
kem,



126. Az Templom falain való  
kem, az te utaidat, es jároc az te i-  
gassagodban.

Erősíts meg az én lelkemet az te  
nevednec féltelmére, Tisztellec tége-  
det Vram Istén, tellyes bívem be-  
rint, es diczérem az te nevedet mind  
örökkè. Mert az te jóvóltod nagy  
én raytam, es megabadítottad  
az én lelkemet az koporsó-  
ból, AMEN.



### F E L E L E T.

*Esaï. 30. v. 19.*

Ezután nem sírsz, könyörülvén könyörülőc  
raytad, az te kiáltásodnac favára, mi helt hal-  
landom azt, megfelelec néked.

**MONAKI SVSANNA**  
Könyörgése.

**W**RAM IESUS Christus, én vő-  
vőzítőm, ki az kisédekben  
győ-

127. Irasbeli mondásoc.  
gyönyörködől, irgalmaz az én né-  
kem, nevelly es erősíts az igaz  
hitben, AMEN.



*Psal. 8. Matth. 21.*

Lam azt mondottad: Az kicziny es czeccszó-  
pó gyermekeknek bájoc által végezted el az te  
diczérétedet Vram.

### F E L E L E T.

*Psal. 91. v. 15. 16.*

Segítségül hívott engemet, meghalgatom  
őtet. Hosszu napokkal bétöltöm őtet, es meg-  
mutatom ő néki az én vővőzítésemet.

**AZ BOLTOZAT FELŐT**  
ez Vers vagyon írva:

*Qui Christum nescit, nihil est si cetera discit,  
Qui Christum bene scit, satis est si cetera nescit.*

**AZ BOLTOZATON**  
ez vagyon:

*Esaï.*



128. Az falra írott mondasóc,

*E/sai. 52. v. 7.*

O melly fépec az hegyeken az Evangelium,  
hirdető nec lábaj, az ki békefeget hirdet, saba-  
dulaft prædikál, ki azt mondgya az Sionnac;  
uralkodic az te Istened.

AZ ABLAC MELLETT.

*Augustinus.*

Ha kívánb bódog meghaláft,  
Es igaz hitben kimuláft,  
Ne keresd az binymutatáft,  
Bűnődről tarts hiw megbánáft.

AZ PRÆDIKALLO  
Szék felött.

*E/sai. 58. v. 1.*

*Clama ne cesses, quasi tuba exalta  
vocem tuam, & annuntia populo meo  
scelera eorum, & domui Jacob pec-  
cata eorum.*

*2. Timoth.*

Az bekekre írott mondasóc. 129.

*2. Timoth. 4. v. 2.*

*Prædica sermonem, in sa tempestivè,  
in tempestivè argue, objurga, exhortare,  
cum omni lenitate & doctrina.*

*Ezechiel. 33. v. 7.*

*Tu autem fili hominis, speculatorem  
dedit te domui Israel, audies de ore meo  
verbum, & præmonebis eos ex me.*

AZ ENÉKLŐ HELY felött.

*Qui devotè canit bis orat.*

*Non vox sed votum: non Musica chordula  
sed cor:*

*Non clamor, sed amor psallit in aure Dei.*

AZ PRÆDIKATOR SZE-  
KI FELÖTT.

*E/sai. 66. v. 1.*

Ezt mondgya az WR: az menyország enné-  
kem vőlkém, es az föld az én lábammacnyu-  
gotója.



130. Az Templumi Békeken való  
gotója, Hol vagyon az ház mellyet építenítek  
ennékem, es hol vagyon az én nyugalomomnac  
helye.

*Esai. 51. 7. 9.*

Kelly fel, kelly fel, öltözd fel az erőt Vrnae  
karja, serkeny fel mint régi időkben es régen el-  
mult napokban: Avagy nem te vagyé az erő,  
melly elvesztette Egyiptumat, es fájdalommal  
megeméltette az larkant.

Az Cimeréc Kórnyúl az Nap-  
támadatfelől való falon.

AZ WR CIMERE FELŐTT  
ez vagyon.

*1. Timoth. 1. 7. 18.*

*Milita bonam militiam, retinens fi-  
dem & bonam conscientiam.*

Alatta az Cimer nec.

*Psal. 133. 7. 1. 3.*

*Ecce quám bonum & quam iucun-  
dum*

Iraſoc, mondaſoc. 131.

*dum habitare fratres in unum. Sicut ros  
montis Hermon, qui descendit ad mon-  
tes Sionis. Nam illic mandat Jeshova,  
ut sit benedictio in eternum.*

AZ AS<sup>3</sup>S<sup>3</sup>ONY CIMERE-  
nec felötte.

*Gen. 32. 7. 16.*

Megfoglac tégedet Vram, az én igaz hitem-  
mel, es el nem boczátlac, míg meg nem hal-  
gaték, s'áldak engemet.

ALATTA AZON CI-  
MER NEK.

*Eccle. 12. 7. 15. & Apoc. 2. 7. 10.*

Ember, az Istent félyed, es az ő paranczola-  
tit megtartsad: Mert ez az ember nec fő dolga.  
Azért légy hiw mind halálíg es megadatic néked  
az élet nec coronája.

AZ WR S<sup>3</sup>EKINEZEK  
VADNAC.



132. Az Templumi Sékeken való

*Psal.* 125.

Az kic biznac az Vrban, hasonlatosoc lesz nec az Sionnac hegyéhöz, melly meg nem mozdul; es mind öröcke meg maradnac.

*Esa.* 61. ♀. 10.

Az én lelkem vigad az én Istenembe: Mert felöltöztet engemet az megszabadulásnac ruhájában, es megruházott az igazságnac öltöztetivel.

*Psal.* 71.

Mert minekutánna soc es gonos nyomorúságokat kóltattál meg én velem, ismét meg-elevenítél engemet, es az földnec mélységéből felhozál engemet.

*Psal.* 119. ♀. 114.

Nyomorúság es keferőség talált engemet, de az te paranczolatid én gyönyörűségim.

AZ A S S S O N Y S S E K I N  
Ezec vadnac.

Vram Iesus irgalmaz nékem!

*Psal.*

Irasoc, mondasoc.

133.

*Psal.* 124. ♀. 1.

Oervendezec mikor nékem azt mondgyác; Mennyűnc el az Vrnacházába.

*Psal.* 50. ♀. 14.

Aldozzál az Istenec diczéréttel, es add meg az magasságban lakozó Istenec az te fogadáladat.

*Psal.* 51. ♀. 15.

Vram, az én ajakimat nyisd meg, es az én szám hirdeti az te diczéretedet.

*Ibid.* ♀. 1.

Mert az én bűneimet én ismerem, es az én bűnöm süntelen előtted forog ennékem.

*Ibid.* ♀. 4.

Te néked czac tenéked vétkeztem, es gonos-  
ságot czelekedtem az te feneid előtt, hogy i-  
gaznac itiltessél az te beszédidben, es tiszta légy  
mikor itilsz.

*Ibid.* ♀. 14.

Add meg ennékem az te idvőzítésednec örö-  
mét, es az engedelemnec lelkevel erősíts meg  
engemet.

13

*Psal.*



*Psal. 77. v. 2.*

Az én nyomorúságomnac napján az Istent megkeresém, az én kezeimet éjel kiterjesztetem, es el nem fáradott, mikor az én lelkem vizgatalást nem akarna bé venni.

*Psal. 71. v. 9.*

Ne vész el engemet az én vénségem nec idején, mikor el fogy az én erőm ne hagy el engemet.

*Psal. 39.*

Ielents meg Vram az én végemet ennékem, es az én napimnac mértéke mennyi legyen, hogy megtudgyam, hogy czac ideig való vagy oc.

*Ibid. v. 6.*

Imé egy tenyérnyivé tetted az én napimat, es az én időm ugymint semmi te előtted. Bizonyára merő hiába valóság minden ember máglen élis.

*Psal. 37. v. 7.*

Vesztegségben légy az Vrban, es várjad Őret, es ne bosszankodgyál az oc ellen, kik nec jó szerenczes életre vagyon, es kik gonosz tanácsot követ nec.

*Psal.*

*Psal. 34. v. 19.*

Közel vagyon az W az töredelmes szívűek-höz, es meglegiti azokat az kik alázatos lélekkel vadnac.

*Psal. 71. v. 1.*

Te benned bizom Vram, ne fégyenüllyes meg fo ha.

*Exod. 4. v. 13.*

Vram küld el az kit elküldendő vagy?

## AZ TEMPLVM AYTAIA felett kívül.

*Esai. 55. v. 1.*

Mindnyájan kik somjuhozto cjöjjetec az vizekre, tiis kik nec ninczen pénzec, jöjjetec el, vegyetec minden penznélkül es minden jutalom nélkül bort es olajt.





III. PRÆDICA-  
TIO.

Az Isten Anya Szent-  
Egyházának Diczőségéről  
ez Földön.

TEXTVS,

PSALMVS XLV. 7. 14.

Mindenestől fogva di-  
czőséges az Királynac Le-  
ánya belől.

MAGYARAZATTYA.

**E**Lhitem én azt, Keresz-  
tyénec, hogy fokban fogjac  
czudálni, hogy én az Isten  
Anyá

Anyá Szent Egyházának ez földön  
való diczőségéről akaroc beszélleni.  
Mert az igaz Anyá Szent Egyház  
többet szólhat az gyalázatról, mel-  
lyel ő ez földön illettetie, hogynem  
az diczőségről, az mellyel tisztelte-  
tic. Mert noha az WR Isten neha  
támaszt valamelly Istenes Iosué, vag  
Davidot Iosaphatot vagy Ezechiaft,  
az mellynec regnálása s-orbáglása  
alatt az hivec zöldelnec es virágoz-  
nac: de az ugyan nem tart sokáig:  
Hanem ottanhamar ismet az WR  
Christusnac Kereft záblója alá kell  
járulnioc; es ez világ fejedelme el-  
len kell czataznioc es viaskodnioc,  
mignem amaz napon elvégyéc az  
diczőségnecc coronáját. Bizonyára  
Sinte azért akarom én azt megmu-  
tatni miben állyon az Isten Anyá  
Szent Egyházának diczősége ez föld-  
dön. Soc emberec az külső pompas-  
fagra



138. III. Prædikatio az Egyháznac  
ságra bámulnac, es azt alittyác, hóg  
az hól mindenec arannyal ezüsttel  
tündöklenec fénlenec, es midőn ő  
jószágokat bátorfágos békeségben  
birhattyac, élhetic, tehát ott lakic  
az Isten. Es hogy az legyen az igaz  
Anyá sēnt Egyháznac privilegiuma,  
sabadfága, hogy mindenkor egy  
magas hegyen vlyen, es femmiről  
egyébről ne tudgyon sōlni, hanem  
czac örömről es vigaságról. De ha  
mi ez dologról az sēnt Lélek nec ta-  
nitását akarjuc halgatni, sockal kű-  
lőmbet fogunc érteni. Tudniillic  
hogy nem kűlfő ékeffégét kellyen  
nézni az Anyá sēnt Egyháznac, ha-  
nem az belfőt kellyen megfēmlelni,  
es az hol ez találtatic, onnēt kellyen  
azt állatni, hogy Isten népe legyen  
ott. Mert így sōll az sēnt Lélec az  
Isten Anyá sēnt Egyházánac igaz  
diczőségéről :

Minde-

belfő diczőségéről.

139.

**Mindenestől fogva diczőségcs  
az Királynac Leánya belől.**

Miczoda belfő diczőség legyen  
azért az, sűkség azt megmutatni.  
**Belfő diczősége az Isten Anyá sēnt  
Egyházánac ezekben áll :**

I. Hogy abban az Isten nec tíf-  
ta igéje vagyon.

II. Hogy ember egyedül czac  
abban tudgya, mint kellyen igazán  
kőnyörgeni, es mint halgattasséc  
meg :

III. Hogy abban az hivec czu-  
dálatosképpen sabaditatnac meg :

IIII. Hogy abban olly emberec  
élnec, az mellyekben az sēnt Lélec  
hathatoképpen munkálkodic, hitet  
nemz es Isteni felelmet sērez.

V. Hogy egyedül czac abban  
találtatnac bizonyos jővendőléséc,  
es



140. III. Prædikatio az Egyháznac  
es gyanulágnélkül való czudatéc-  
lec.

VI. Hogy czac annac tagainac  
vayon magokban elröytött életec,  
ha binte ez világ őket megholtaknac  
itiliis.

Az Anya szent Egyháznac bel-  
főképpen való első diczősége,  
az Istenec Igèje.

**E**Z azért az Isten Anya szent Egyházának első  
belsőképpen való diczősége, hogy ő az O es  
Vy Testamentumbéli szent Irast, megvesztege-  
tetlenül éppen megtartya, es azt minden cin-  
beri találmánytól megotalmazza. Oh melly  
nagy diczőség ez! En Atyám, *ugymond*  
*Christus Jób: 17.* ez az örök élet, hog  
tégedet egyedül esmérjenec lenni  
igaz Istenec, es az kit te elboczát-  
tal az Iesus Christust. Ez esméret so-  
honnan nem jő egyebünnen, hanem czac az I-  
sten igejéből. Ez igéből tanullyuc mi az Fiú  
megesmerni: Ez igéből esmerjuc mi meg az szent  
Lelket. Ez igéből szarmazic minden vigasztalás,  
az mellyel mi az mi elalélt lelkünket megeny-  
hittyuc,

belső diczőségről.

141.

hittyuc, az szent Davidnac amaz igyenes vallása  
szerint: Vram, ha az te Igéd nem lőtt  
vólna én vigasztalásom, elfogyat-  
koztam vólna az én nyomorúságom-  
ban. Ez igéből vesztjuc mi az mi életünknek re-  
guláját, az mint megvayon irva: Az te I-  
géd bővétneke az én lábaimnac.  
Ez diczőséget Mozes Propheta olly nagyra be-  
czüllí, hogy negyedic részben az ő ötödíc  
könyvénece azt merje mondani; hogy: Ez lé-  
ben az ti bölcseségtec es értelmetec  
minden népec előtt, kic midón hal-  
lyác ez paranczolatokat, ezt kell ő  
nékic mondanioc: Bizonyára bölcz  
ez a nép, értelmes es nag nemzettség!  
Ez diczőséget olly nagynac tartya szent David  
Király, hogy erre nézve ő az Sidokat minden e-  
gyéb nemzetsegeknél sokkal fellyeb valóknac  
esmerje, es mond: Az WR Isten kimuta-  
tá Iacobnac az ő igejét, az ő szerzé-  
sét es itéletit az Izraélnek: Nem cze-  
lekedett illyen módon semmi nem-  
zetseggel, es az ő itéletit egyéb po-  
gá-



142. III. Prædikatio az Egyháznak  
gányoc nem tudgyác! *Psal. 14. &c.*  
Es bizonyára nem ok nélkül mondgya ezeket.  
Mert az holott az Istennek ígéje félen tétetic, es  
az embereknek fűlőket fíveket emberi találma-  
nyokkal töltec, gyönyörködtec, ott az Isten-  
nek igaz esmereti meghomályosítottat es meg-  
fététődic, nem tud ott ember semmit az Lel-  
keknek igaz vigasztalásáról, tevelegnek az népec,  
ide s tova hayladoznak, es nem tudgyác melly  
regula szerint rendellyéc életeket.

Az másodic belső diczősége az  
Anyaszent Egyháznak az kő-  
nyörges, es annak meghal-  
gatása.

**M**ásodszor ezis szép diczőséges ékessége az  
Isten Anyaszent Egyházának, hogy egyedül  
czac abban gyakoroltatit az szép Isteni bölgálat,  
az könyörges es imádság, az Isten ígéje szerint:  
Egyedül czac az igaz Anyaszent Egyházban kő-  
nyöröghet az emberigazan. Mert ott tudgya  
ember kit kellyen segítségül hívni: tudniillic az  
mi Vranc Iesus Christusnak Attyát, az mint  
meg vagy on irva: Mikor imádkoztoc  
ezt mondgyatoc; Mi Atyánc. *Luc. 11.*  
Tudgya itt ember, ki nevében kellyen az Atyát  
segit-

belső diczőségről.

143.

segítségül hívni: tudniillic egyedül egyedül  
czac az Ő Szerelmes Fiának az mi atyánkfiának az  
Emanuelnek nevébe, az mint meg vagy on irva:

Ha mire az Atyát kéretic az én ne-  
vembe, meg czelekebi, &c. Az igaz  
Anyaszent Egyházban halgattatnac meg az kő-  
nyörgőknek fohászkodásoc. Ott halgattya

meg Isten az imádságot: azért me-  
gyen minden test Ő hozzája, *Psal. 65.*

Ott állattatit meg az napnak járása am az vitéz-  
lő drága Iosuének könyörgésére *cap: 10.* Ott áll  
meg az Igaságnak napja, az Christus, az vac  
Bartimæus kuldosnac könyörgésére. *Luc: 18.*  
Ott naponkint bétellyesedic az mit az WR  
Christus *Iob: 1.* eleve megmondott, hogy az Vy  
Testamentomi Anyaszent Egyházban fogna  
meglenni: Ennekutánna megláttatoc

az eget megnyilatkozni, es az Isten-  
nek Angyalit felmenni es leballani  
az embernek fiára. Ezec az Angyaloc  
mind az hivec, ezec mennec az mennyei laytor-  
ján az Christuson alásfel az Ő buzgó könyörgé-  
seknek általa. Keservessen ménecfel az Ő bűneik-  
nek terhével: Vigan állanac le az bűn ellen va-  
ló élő vigasztalásnak terhével. Es ebben nem lehet  
fogyatkozásoc. Mert meg vadnac az ígéretec:

AZ



144. III. Prædikatio az Egyháznak  
Az ki az Vrnac nevét segitsegül hív-  
ja, megtartatic az, Ioel. 2. *Ismet:*  
Gazdag az WR mind azokon, az kik  
ötet segitsegül hívác. *Rom. 10.* Melly i-  
gen sêp diczôsségpedig ez? Moses írja ötödik  
könyvének negyedik részében: Hol vagyon  
olly diczôsséges nép, az mellyhöz az  
Istenec illy kôzzel adnác magokat,  
az mint mihozzanc az mi Vrnac I-  
stenûnc, valamennyiser mi ötet se-  
gitsegül hívuc? Vgyan ezent mondhat-  
tyuc miné ez mai naponis az mi kicziny fere-  
geczkénkrôl, es így diczekedhetûnc: Hûn  
vagyon olly nép, kinec könyörgé-  
fét es foházkodását az WR Isten vgy  
meghalgatná mint az minepûnkne-  
es gyûlékezetûnknecc kérését? Mert az  
melly nép az Balványoknak sôlgál, es sôk-  
sége nec idejen teremtettt állatokhoz folyamodic,  
soha az ollyan nem diczekedhetic ez meghal-  
gattatással: Hât ez mai naponis bizony-  
mondhatni azokrôl, az mit David Király mon-  
dott az ô idejében, az Balványoc sôlgairôl az  
18. Psalmusban: Kiáltanac, de fenki ô-  
ket

belsô diczôsségrôl. 145.  
ket meg nem halgattya: Az Vrhoz-  
is, de nem felel nékic.

Harmadic diczôsege az Isten-  
Anyaszent Egyházának, czu-  
dálatos megszabadításoc az  
hivôeknek.

AZ könyörgéseknek meghalgatására követ-  
kezec az hiveknek az ô inségekbôl sôk-  
ségekbôl való czudálatos megszabadításoc, mel-  
lyekhez hasonlôkat semmi egyéb népeknél  
nem talál. Noé megtartatic az vízözônben,  
Moses az sôtt yos tengerben, Daniel az Orof-  
lanoc vermében, Iónas az Gethalnac gyomrá-  
ban, Szent Pal az hajotôresben, az három ifiac  
az tûzeskementzében. Oka ez, mert jobbo-  
kon vagy az, az ki igaz segitô minden sôk-  
ségben. Az miként az régieknek igen sêp gondo-  
lattyoc volt az negyedik ifurôl, melly az három  
ifiacal láttatott az tûzes kementzének lángja-  
ban: es azt tartottac, hogy Christus ônnôn ma-  
ga volt legyen, az ki még mostanis, az mi nyo-  
morúságinknac tûzeskementzéjében enyhic es  
hivesit bennûnket. Melly sêp ékes diczôsségnecc  
kell azért ennecc lenni, hogy az igaz Anyaszent  
Egyháznak tagai bizonyossoc abban? hohy ha-  
ôc sôinte az tûzön mennec általis, az láng ugyan  
nem



### 146. III. Prædikatio az Egyhaznac

nem perleli meg őket, es ha sînte az vîzen men-  
nec által is, de az haboc ugyan nem meritic el ô-  
ket. Kiki mind tekintse meg az ô életet, es gon-  
dolya meg, melly czudálatosképpen vezérlette  
es igazgatta Isten ôtet gyermekiségétûl fogva.  
Bizonyára meg kell azt néki vallania, hogy  
nem czac egyebec, hanem ônnön magais példá-  
ja volt legyen az Istennek czudálatos megszaba-  
dításánac.

### Az negyedic diczőség, az vilá- gos Hit, es fényes virtusi Ió- ságai az igaz Anya szent Egy- haznac.

**M**ind ezeknek felörte, találtatic még valami  
az igaz Anya szent Egyházban, az mi sohol  
egyébütt nem találtatic, tudniillic az világos  
Hit, es fényes jószágoc. Mert az szent Lélec plan-  
tal az választottakban olly fiui hiedelmet s bi-  
zodalmat, hogy ôc az Iesus Christus nevébe  
az mennyei Atyához folyamodgyanac, annac  
ugymint ôleben essenec, nyakara czüggedgye-  
nec, ôtet apollyác ôlelgesléc, es ezt mondgyác,  
**ABBA, SZERELMES ATTYANC,**  
Te vagy az mi Istenûnc, te benned  
bizunc mi, téged szeretûnc, es té-  
gedettisztelûnc. Az szent Lélec nemz es  
gerjeszt

### belső diczőségéről. 147.

gerjeszt az választottakban mindenféle szép jósa-  
gos czelekedeteket is, az mellyec által ôc, mint  
az világnac világossága, sokaknál egyebeknél  
fellyeb tündöklenc, világossittanac. David  
kedvez annac életénec, az ki ônéki életet ker-  
gette, tudniillic, Saulnac. Ionathan az Iuda es  
Izraél országainac Coronáját maga fejből kive-  
szí, es az ô ellenségénec Davidnac tészí fejébe.  
Szent Istvan midôn az reahagyigált kővec alatt  
fekünnéc, azon kéri az Istent, hogy azoknac é-  
leret adgyon, az kik az ô életet végezic, elveszic.  
Az Thessalonicabéliec annyira nevedetec az a-  
tyafiui szeretetben, hogy szent Pal azt írja felô-  
lôc, hogy nemis meri már ôket arra inteni.  
Melly szép példanc vagyon az békeséges túrés-  
ről, az szent Ióbban. Az ki midôn egy gonosz  
hir után más hozatnéc néki, hogy az tevéc, az  
ôkrôc, oda vesztéc, ám fia leányis megôlettec,  
nem mondott egyebet, hanem czac *Deo gratias*.  
Isten adta, Isten vötté el is, Diczir-  
tefféc az Wrac neve egy aránt min-  
denekben. Nem folocitt most az hitnec es  
reménységnek áthatatosságáról, az nagy insegek-  
ben es kinokban, az melly foc drága martyrok-  
ban megjelentette es kimutatta magát. Melly  
bátorságos fiúel volt az Antiochiabéli nyoltz-  
van esztendős Babylas Püspôc? Az ki midôn  
az ô megvénhütt feleségével halálra vitetnéc,  
magát az 116. Psalmusnac ez szép savaival vigaz-  
alta.



148. III. Prædikatio az Egyháznak  
talta, es ezt mondotta: Térj ismét béke-  
ségre czendességre én lelkem: mert  
az WR jól tótt te veled. Mert te  
megfabadítottad az én lelkemet az  
haláltól, az én bemeimet sirástól,  
az én lábaimat eleséstől. Iároc az  
WRnac ortzája előtt az élőknek föl-  
dökben. Melly Sentséges bátorsággal vôle  
Cranmérus Thamas az Angliai Ersec, ki az ő  
jób kezét mellyel az Misénec alája irt vólt, mind  
addig olly egyenesen tartotta az tűzben, míg-  
nem tellyességgel mint az korom, elfeketülne.  
Am diczekedgyenec az Pogányoc az ő Socrete-  
seckel, kérkedgyenec az ő Aristideseckel, De  
sem Socratesben, sem Aristidesben nem talalta-  
ticaz sents Léleknek ez illyen tűzes lángja. Fige-  
fa levelec talaltatnac azoknál, mellyel az sivnec  
belső nem jóságát akartac nemüneműképpen fe-  
dezgetni.

Oetódic diczôsege az Isten A-  
nya szent Egyházanac áll az  
Profeciákban és czudatete-  
lekben.

Otód-

belső diczôsségről. 149.

Ö Tódszer azt sem kell gondolatunkból ki-  
hadnunc, hogy semmi egyéb Ecclesiáknac  
ninczenec olly bizonyos jóvendômondási, es  
olly gyanóságtalan czuda téteményei, mint az  
Isten igaz Anya sents Egyházanac. Innet mutat  
az mindenható WR Isten az Esaias Profetánál  
az ő igaz jóvendômondásira, es az Pogányoc  
isteneit, mayd mint egy vetekedésre hívja; hog-  
járullyanac elő, es mint ő, jelentsenec meg jó-  
vendô dolgokat: Azzal pedig azt jelenti hogy  
lehetetlen dolog az ő tóllóc. Annakokáért el-  
tévôlyednec es távól esnec az Istenec igaz Anya  
sents Egyházátul mind azoc, az kic az bálvány  
képekhöz ragazkodnac. Esmeretes es bizonyos  
azis, hogy egyedül czac az igaz Anya sents Egy-  
házban talaltatnac gyanóságnélkül való czuda-  
tetelec. Ott támasztatnac az halottac igazan  
fel: ott tétettetnec az meddô aszszonyiállatoc  
gyümölcsözôcské: ott leszen az tiszta szűz leán-  
zo férfiui esmeretnélkülterheslé. Ott állattatic  
meg az napnac folyása az égen. Itt változtatta-  
tic az viz jó borrá. Sőt az melly minden czuda  
teteleket fellyül mül, noha az Satan az igaz A-  
nya sents Egyháznac némelley tagai ellen dulsul  
es dihóskódic, de az Anya sents Egyházat ugyan  
nem nyomhattya el, sem el nem ronhattya;  
melly egyic az Isten gyülekezetinec, nagy di-  
czôsegeiközzül. Ez világnac minden egyéb or-  
szágai, birodalmai megromlanac, rontatnac:  
egyedül czac az Christus országa marad meg-

K3

ron-



150. III. Prædikatio az Egyháznac

rontatlan. Nagy vtközeteket czapásokat fenyegetett jöllehet az Anya Szent Egyház, midőn az Istennek népe az pusztaiban séllyel buydosott; midőn Babyloniában foglágban tartatott, midőn a tiz esztendeig tartó öldözeffel keményen nyomorgattatott; mikor az Papistáságban emberi szerzéfeckel elburitatott volt; De mind ugyan ezac az **WR** Christusnac mondása serinte lőtt; *Matth: 16.* Az pokolnac kapui

sem vesznec azon erőt. Sőt ez mai naponis énekli az kis seregeczke imezt az házhuszonkilentzedic Psalmusból: Gyakorta

nyomorgattac engemet az én ifuságomtól fogva; mindazáltal nem vehettec hatalmat raytam: Es ennekután na sem vesznec. Mert erőssen megállanac imez

mondásoc: *Matth: 28.* Veletec vagyoc,

mind világ végezetiglen. *Psal: 110.*

Oerőcké való Pap vagy te. *Esai: 59.*

Az én lelkem, melly te nálad vagyó,

es az én befédim, mellyeket adtam

az te bádba, el nem távoznac az te

bádtól, es az te magodnac es onokaidnac bájától, mostantól fogva

soha örőcké. Vigasztalás ez, es ugyan

nagy

belső diczösségről.

151.

nagy vigaság mind azoknac, az kicez somoru gondolatban esnec, hogy talám mayd oda kell lenni az Isten Anya Szent Egyházánac. Mert az Isten Anya Szent Egyházánac megtartásnac czudateteményi, esztendőkint mind ujulton meguyjulnac. Es minden időben leszen olly Seregeczke, melly az Vrnac halálát hirdesse, míglen ő eljövend. Es ezzel egyszer s mind azoknac bájokis bédugatic, az kic az Evangelicusoktól még mostis mind untalan czudatételeket kívánnac. Mert hogy arról ne bollyac, hogy az Profétáknac, Christusnac, es az Apostaloknac minden czudatételei, az Evangeliumi Anya Szent Egyháznac tulaydon saját czudateteményei legyenec; Nem elég czudaé ez, hogy Nemet Országban az hatalmas ötödic Caroli Czaizar, az Smalkaldiai hadban, az Evangelicus Fejedelmeket megfogta, de az Evangelium foglág nélkül megmaradott? Nem czudaé, hogy Anglia Országban, holott midőn az Maria Királyné aszszony idejében mindeneket pörföltéc, égettec, valakic az Evangeliumot vallottac, mindazáltal, ugymint azoknac hamuvabólis az Evangeliumnac uyab uyjob megvallói támadtanac régtől fogva, es előnevekedtenec? Nem nagy czudaé ez, hogy holott Francia Országban azt alitanac hogy tellyesleggel kitöröltetett volna az Evangelium ez előtt sz, esztendővel, ottan hamar, nagy roppant seregeckel találtattanac, kic az igaz Tudományu valláson voltanac.

K 4

es az



152. III. Prædikatio az Egyháznac  
 es azt az ō utannoc való maradékaikra plantál-  
 tás, terjesztettéc? Nem czudaé az, hogy mikor  
 mayd mind ez világ azt alitaná, hogy az Occa-  
 nus Tenger mellekén való Nemet Ország részé-  
 ben, Belgiumban, az Anya szent Egyházacim-  
 mar sinte oda vesztet volna, azonoc sinte az  
 öldöklő s védő fegyverek alatt, az negyven esz-  
 tendeig tartó hadakban kezdetec előszeris leg-  
 inkább zöldelleni es virágozni? Nem czudaé az,  
 hogy itt az mi Országunkban, ennekelőtte husz  
 esztendővel, itt Cassan elkezdvén egész Erdelig  
 mind el akartác az Evangeliomot nyommaszta-  
 ni, annac igaz Patronusit, az Magyar Nemzet-  
 segben el akartác törteni, de sokaknac reménse-  
 ge felőtt ottan hamar felszabaditatott az Evan-  
 geliomnac folyása. Es mit mondgyac többet  
 nem elég czudaé, hogy itt ez helyenis igaz E-  
 vangeliomi vallásu Keresztyen Fejedelem biro-  
 dalma alatt lakunc? Sziate ezac ezis czuda,  
 hogy az ki most ezt Magyarólirom, az Isten A-  
 nya szent Egyházának diczőségéről; ennec előtte  
 három esztendővel meszke földön felfiggesz-  
 tetvén kinoztattam pörföltetem az ellenfeg-  
 tül: Hálá ado sivel mondom azért, hogy:  
 Nagy az WR, az mi Istenünc, es  
 megfoghatatlan az ō országlásának  
 módgya!

Hatodic

belső diczőségről.

153

## Hatodic diczősége az Anya szét Egyháznac, az örök életnek örökössege.

**V**Egezetre vagyon még az Anya szent Egy-  
 háznac magában valamelly ékefs diczősége,  
 mellyet ō jól érez, de egyebec nem látnac. Mi-  
 lehet azért az? Az elrőytetett élet az, az melly ō  
 benne vagyon, az mellyről az Apostol ír, az Co-  
 lossébélíkhöz írott levélnek harmadic részében:  
 Az ti életetec elrőytetett az Chri-  
 stussal az Istennél. Erről nem tud semmit  
 bölni, sem Sidó, sem Törőc, sem Bálványozó.  
 Azért olly feletmesec az halálban, mert az el-  
 rőytett életből vagyon fogyatkozásoc, azaz, az  
 ō testek nec feltámadásáról való remenségből, es  
 az következendő diczőség nec remenségeből.  
 Ellenbe pedig legnagyobb öröme az az hívők-  
 nec, midőn betegségben, midőn öldözésben  
 vadnac, midőn meghalnac, hogy ō nékic elrőy-  
 tótt kinczec vagyon az ō sívekben: Tudniillic  
 ez draga remenség ec, hogy nem halnac meg, ha-  
 nem él nec, es az Istennec nagylágos dolgait hir-  
 detic: Immáris által vitettenec az mennyei tar-  
 salkodásra, ebben meg nem czalattatnac. Az  
 Istennec fia ígerte azt meg: Az ki az Fiuba  
 hisen, örök élete vagyon annac,

Ks

Ioan.



*Ioan: 3.* Vgy akarja ezt az Atya: Ez annac akarattya, az ki engemet elboczáttott, hogy én semmit el ne vessek mind azokból, az mellyeket ő ennékem adott. *Ioan: 6.* Az Szent Lélec ezt megpeczételte es megerősítötte. Vgy vagyon azért dolgoc, mint az Szent Ignatiushac, kinec hogy megkellene halni, így sólt: Erzec egy élő forrást én bennem, melly azt luhoghja, Ignati, Ignati, az Atyához, az Atyához! Ez élő forras az Szent Lélec, melly az halálnac közepénis bizonyfagot tészén az mi Lelkünkne hogy mi Isten fiai leányi vagyunc. Annakokáért, mikoron az Christus, az mi életűnc megjelenendic, miis megjelentetűnc ő velle az diczőségben. Am diczekedgyenec egybec azzal, hogy őc ez világ javait birjac: mi azzal diczekedűnc, hog mi az mennyei jokat birandgyuc. Bár diczekedgyenec nemellyec hogy őc az emberektől tiszteltetne ez földön: mi azzal diczekedűnc, hogy mi az Istentől tiszteltetűnc meg mennyekben. Diczekedhetne nemellyec hog őc ez világnac örömében élne: mi azzal diczekedűnc hogy mi ez világon nyomorúságokban élűnc, de mennyei bódog örömet várunc.

Bere-

## Bérekesztés.

**E**S ez lön rövid Magyarázattya ez Mondásoczkánac; hogy: Mindenestől fogva diczőség az Királynac leánya belől. Megértetec; miben állyon belső ékesége diczősége az Isten gyülekezetinac: tudniilic nem aranyban vagy ezüstben, nem az jónapokban; hanem abban, hogy megtartya az Istenec tisztá Igejét: az Istent annac akarattya szerint imádgya s hia segítségül, es ő tölle meghalgattic: hogy tudgyon állani az czudálatos szabadításokról, es hogy diczekedhetic az Szent Lélec által az sívekben plantaltatott jószágokkal: hogy bizonyos profécia jövendő mondásoc, es gyanóságnélkül való czudatetelec vadnac ő nálla: Es végre hogy az halálbanis elröytett élet legyen ő nálla. Nézd meg azért immár, nem az kő Templumnac falait, hogyha tündöklec es ragyognaké, hanem tekints sívöket az halgatóknac, hogyha azoc az Istenec igejével tartjáké, az könyörgéssel, imádsággal, az Istenec megváltott fainac leányinac Karjában, serégébe az Profetac s' Apostaloc sentségében tartoznaké; hogyha az bizonyos jövendőléseket, es az Istenec czudálatos megszabadításit, es végre az elröytett életet az Christusban birjáké, ezeket



156. III. Prædikatio az Egyháznac  
ezeket gondold meg mondoc, hogyha az igaz  
Anya sent Egyházat ez földön meg akarod ta-  
lálni! Es ha megtalálod, add hozzája magadat,  
könyörögi ő velle, túrj senyvedgy együtt vél-  
le: es bizonyos légy abban, hogy noha ez Se-  
regeczke mostan nem olly fényessen tündöklie  
az emberec semei előtt, de világossan fénlic az  
Istennec semei előtt, es még valaha az emberec  
semei előttis fénleni es tündökleni fog, amaz  
bódog napon, mikor az mennyei vőlegeny, az  
Christus, az ő szerelmes menyasszonyát mátká-  
ját, az az, az ő választottit es hiveit az ő Attyá-  
hoz haza viszi, es ezt mondandgya:

Atyam, ihon ezec azoc, az kiket  
te ennékem adtál, az kic én bennem  
hittec, kic engemet szerettenec, kic  
engemet megvallottanac, es az ki-  
fértetekben én velem megmaradta-  
nac. Szentfeges Atyám, azt akarom,  
hogy az hól én vagyoc, őkis ott le-  
gyenec, hogy őkis az én diczősége-  
met, az tiédet es az sent Léleket  
lathassác. Ackoron tündöklenec az igazac  
mint az Nap. Ackor leszen az Királynac leánya  
mind kívül belől diczősleges, az mellynec sem  
nap seny sem hold világ nem fog árthatni,  
mert

belső diczőségről. 157.

mert Christus az ő vő legennye leszen ő nékie  
mind Napja s'holdgya, es mindene mindenek-  
ben.

Ennec legyen diczőség es diczéret mind  
öröcké, Amen.



*Handwritten note:*  
Mindenk  
nek  
hálát  
adunk

K Ö N Y Ö R G E S.

**M**Indenhato, irgalmas Atya W R  
Isten, hálát adunc mi tené-  
ked az te nagy kegyelmességedért,  
hogy az te áldott sent igédet ez  
bélesvilágon soc helyeken es mi kö-  
zöttünkis tisztan es igazán hirdette-  
ted, az mellyből egy tanuság után  
mást, s- külömb külömb jó vigaz-  
talá-



taláfokat, intéseket vehetűnc s-ért-  
hetűnc az te ſent Nevednec diczé-  
retire, es magunknac épűletire. De  
kiváltképpē hálakat adunc te néked  
ezen, hogy te minket meg tanitaſ  
az te Igédben, hól találtaſſéc meg  
az igaz Anya ſent Egyház: tudniil-  
lic czac azon az helyen, az holott  
tenéked az te akaratod es kedved ſe-  
rint ſolgálnac. Nyiſd meg ôh W<sup>r</sup>  
Iſten, ſemeket mind azoknac, az  
kic ez ideiglen külfő tettetes ſin-  
nyel meg vakitattanac; hogy en-  
nekutánna az te leányodnac belső  
diczőſſégére ékeſſégére tartsanac  
gondot, ſereſſéc meg az te ſent i-  
gédet, tégedet igaz hitben hijánac  
ſegitſégűl, es az következendő di-  
czőſſégnek reménſégében, minden  
ez világi nyomoruſágokat örömmel  
megſenyvedheſſenec es elviſelheſ-  
ſenec. Végy kegyelmes gondviſelē-  
ſedben

ſedben es atyai otalmad alá minden  
Kereſtyén Fejedelmeket, kivált-  
képpen az mi Nemzetűnknek igaz  
hitűn valo Fejedelmét, à tőb Iſten  
félő Patronuſinckal egyetemben,  
élteſd ſoc ideig ôket es tarts meg jó  
egéſſégben. Tölts bé ôket bölczé-  
ſégnek es értelemnek lelkével, adgy  
erőt bátorſágot nékiec az te igaz  
Anya ſent Egyháznac ôrizetire  
es otalmazására: Az Igáſſágnac ir-  
galmaſſágnac es tiſtaſágnac józan-  
ſágnac ſeretetit plantallyad az ô ſi-  
veikbe. Vigaztally mindeneket, az  
kic ez veſedelmes időben, ſoc fel-  
haborodott Orſágokban inſegét,  
nyomoruſágot ſenyvednec. Erős-  
ſíts az erőtleneket, gyógyíts meg az  
betegeket, enyhíts meg az kiſértet-  
ben eſteket. Végezetre mikor ez vi-  
lágból kikellyen múltunc, örven-  
dezteſsmeg előſer minket, az mi  
ben-



bennűnc elröytett életnek képen  
meggondolásával, az mellynec az  
után ottan hamar az Christussal meg  
kellyen jelentetni: Hogy még ha-  
lálunkbanis tudgyunc élni, letét-  
feggé lenni, de ugyan mégis világos-  
kodni, Szomorúsággá, de mind az-  
által merő örömmé lenni, es az  
elhagyot földhelyett az bódog  
menyországot birni,

A M E N.

Mi Atyánc, ki vagy, &c.



*el voge*

SSENT



S Z E N T I R A S  
szerint valo rövid Ta-  
nitas az Bálvány Képekről, mel-  
lyet Németül Scultetus Abra-  
ham boczátott ki, mostan pe-  
dig az Bekeczì Templom-  
nac commendálására Ma-  
gyarrá fordított Szenci

M O L N A R A L B E R T.



E L K E Z D E S.



Aláltattanac olly embe-  
rec, es nem kétlem hog  
ez utánis találtaffanac,  
kic látván hog ez Tem-  
plumban Bálvány ké-  
pec es óltároc ninczenec, azt kár-

L

nac



nac es dístelen dolognac mondtác  
 es mondandgyác lenni. Mert foka  
 azt gondolgyác, hogy : hiszem az ké-  
 pec által istíthetnéc az Istent, lám  
 az képec Bibliaja az kőz ébernec, es  
 az képeckel megrakott tetézett ol-  
 tároc ékeffégére vadnac az téplum-  
 nac, mellyeknélkül mayd ugyan  
 pusztánac láttatic. Ez illyen gondo-  
 latoknac azért megelőzésére, rövi-  
 deden, de világos értelemmel meg-  
 mutatom, es kimagyarázom, mi le-  
 gyen az mindenható Isten nec aka-  
 rattya es értelme az illyen képec es  
 oltároc felől. Melly bñt akarattya  
 az WR Isten nec, holott világos nap-  
 fény eleibe hazatandic, ez Tem-  
 plomnac tística vóltán senki meg nem  
 botránkozic: Hanem inkább minden  
 hiw Keresztyénec, kic ezt láttyác  
 vagy hallandgyác, lelki örökre in-  
 dulnac, es előbñ Isten nec adnac  
 halát

halát rayta, es Isten után az Nemze-  
 tes es vitezlő Monaki MIKLOS  
 Vrnac, es ő kegyelme kegyes há-  
 zastársánac, az Nemes es Tísteletes  
 Czetneki ANNA Aßonnac, öröm-  
 mel es hálá adó fiwvel kőbñnic ez  
 Templumnac tística éppitését. Hogy  
 azért mindenec jó végbe vitesse nec,  
 könyörögjűnc az WR Isten nec, hog  
 az ő bñt Fiánac az WR Iesus Chri-  
 stusnac érdeméért, halgasson meg  
 minket kegyelmessen, es bűneinket  
 meg boczatvan, adgya minékűnc  
 az ő megvilágosító bñt Lelkénec  
 ajandékat, hogy ez mostani Tanítá-  
 sunc, Tanulásunc legyen minde-  
 nek nec előtte az ő nagy nevénec di-  
 czéretire, diczőségére, es az mi  
 Lelkeink nec öröc idvőffégére.

Mi Atyánc, ki vagy, &c.



## T E X T V S.

Igy szól az erős bosz-  
szuállo Istē az tűz láng-  
bol az Izraël népénec.

## E X O D I, XX. Cap.

**N**E csinálly te magad-  
nac farogott képet, es  
semī hasonlatosságot  
azoknac formájára\_,  
mellyec oda fel az Egben vad-  
nac, se azoknac formájára, mel-  
lyec az földön itt alatt vadnac,  
se azoknac mellyec az vizben\_,  
az föld alatt vadnac. Ne hajolly  
meg azoc előtt, es ne tisztellyed  
azokat

azokat, mert én vagyoc az te\_.  
**W R A D** Istened, erős bosz-  
szu álló, ki megbüntetem az\_  
atyáknac vétkeket az fiakban\_,  
harmad es negyed iziglen azok-  
ban, az kic gyűlölne cengemet.  
Es irgalmasságot czelekeszen\_,  
ezeriglen azockal az kic enge-  
met szeretnec es megtartyác az  
en paranczolatimat\_.

## MAGYARAZATTYA.

**E**Ogyha finte Moses es A-  
aron állanának ittenis, de még azok-  
is soha eléggé ki nem mondhatnac,  
melly nagy tűzes buzgósággal, es rőttenetes  
büntetésnec fenyegetésével tiltotta legyen meg  
az **W R** Isten, az Bálványoknac csinálását es  
tisztelit. Mert mihelt az **W R** az Tízparanczo-  
latot adta, semmi paranczolatnac megfogójét  
nem fenyegette keményeb büntetéssel meg, es  
ezac egy paranczolat megtartójainac sem ígért  
olly



olly nagy jutalmat, mint azoknac kicez képek-  
ről való paranczolatnac engednének. Holott a-  
zokat az kicez paranczolatot általhágják, mind  
negyed izig, unokakig, meg akarja büntetni:  
Azokat pedig az kicez paranczolatnac enged-  
nec, kegyelemmel es irgalmaslággal gazdagon  
es bővseggel megajándékozza es jutalmaztat-  
tya. Nemishoz az W R Isten semmi paranczola-  
tot olly nagy gyakorta ismeg elő, mint ezt az  
Képekellen való paranczolatot. Mert huszadic  
részében Moses ötödíc Könyvének, mikor az  
Tizparanczolatot először kiadta volna, arra osz-  
tan mindgyarást nem hozz semmi egyéb pa-  
ranczolatot másodsor elő, hanem czac ezt, es  
mond: Ti láttátoc, hogy az menyből  
bóltam ti néktec: Ne csinállyatoc  
azért én mellém semmit: ezűt vagy  
arany isteneket ne csinállyatoc.  
Es midőn Moses meghálna, semmi tiltást ugy  
nem nyom es olly keményen nem beszél az nép-  
nek síveibe, mint ezt az Képeknek megtiltását.  
Mert az Moses ötödíc Könyvének negyedic ré-  
szében ilyen képpen szól az Népnec: Oltal-  
mazzátoc annakokáért borgealma-  
tossan az ti lelkeiteket, mert semmi  
hasonlatosságot nem láttátoc azon  
az napon, mellyen tinektec bollott  
az W R

az W R az tűzből az Horebnec he-  
gyén: hogy meg ne főrtetztesselec  
magatokat, czinálván magatoknac  
valami faragot képet, avagy valami  
Bálvánnac ábrázattyát, azaz, ferfi-  
unac vagy asbonyi állatnac képét,  
avagy akarminemű földi lelkes, es  
az égen repőő madárnac képét: A-  
vagy akarminemű földön czuő-  
másó állatnac, es az föld alatt az  
vizben lakozo hálnac hasonlatossá-  
gát. Es ismetlen ugyan azon megemlített  
Caputban: Megláttátoc annakokáért,  
hogy az ti W Ratoknac Istenteknec  
bővettségétől, az mellyet tett tivele-  
tec, valamiképpen el ne feletkezzec-  
tec, czinálván magatoknac faragott  
képet, vagy akarminemű állatnac  
ábrázattyát, az miképpen megpa-  
ranczolta tenéked az te W Rad Iste-  
ned. Mert az te W Rad Istened meg-  
emeőő tűz, es erős boőő álló Isten.



Szertelen gonoszul czelekedtec azért, az kic az Papistalágban az Istenec ez ő valófágosakarattyat az köz néptől eltítkoltác, es az képekellen való paranczolatott az Tizparanczolatból kimustráltác kihadtác.

Honnét olly nagy vakfág fármazott, hogy mindez mai naponis, fokban még az Evangelicusoc közzülis ilyen vélekedesben akadozzanac, Hogy ugyan szép dolgoc legyenec az Bálványoc: az Istent tisztelhetni azoc által; azoc őket soc szép historiáról megemlekeztetic, es azockal az Templomis ékesítetic.

Melly sockal különbözö értelme legyen pedig erről az WR Istennek, az elolvasott Textusból megérthetni, ugymint az melly nyilvánfággal bizonyíttya:

I. Hogy az Isten nem akarja, nem kell, nemis lehet hogy az ő képe kiábráztafféc.

II. Hogy az Isten nem akar valamelly hasonlatosság vagy ké páltal imádtatni es tiszteltetni.

III. Innét harmadsor könyű azt kihoz-

kihozni s- megértetni, mit kellyen az Kerebtyén Fejedelemségne, tisztíberint czelekedni, midőn ő az Templumban, az mellyben Istenibolgalatot akar gyakoroltatni, képeket találand: tudniillic hogy azokat lehányáffa es eltöröllye.

Hogy ez legyen az Mindenható Istenec értelme s- akarattyá, azt mi az ő igejéből megmutattyuc es meg bizonyíttyc.

## AZ ELSŐRŐL.

**E**Lsőben annakokáért az Istenec minden Kèpei kiábrázolási az szent Irásban megvettetnec es karhoztatnac, Mert,

Az Isten nem akarja hog kiabraztafféc,

L5

Az



Az Istent lehetetlen kiabrázni,  
Az Istent nem kell kiabrázni.

**A**Z Isten nem akar kiabráztatni. Azért mondgya olly nyilván es világossan: Ne csinálly magadnac semmi faragott Képet. *Ismét*: Ne csinálly semminemű képet, melly hasonlatos legyen valamelly férfiuhoz: *Deuteronomij, Cap: 4. Ismét*: Ocrizzétec magatokat hogy képet neczinállyatoc valamelly hasonlatosságra.

Az Istent lehetetlen dolog kiabrázni: Mert semmi hasonlatosságot nem láttatoc azon az napon, mellyen tinektec bollott az *WR* az tűzből az Horebnec Hegyén, *ugymond Moses az népnek Deuteron. 4.* Mihöz hasonlittyatoc hát az Istent, es miczoda hasonlatosságot hasonlítottoc ő hozzája kérdi *Esaias 40. részében.*

Vgy vagyon, azt mondgyác némellyec, hogy az Istent az ő állattya s valósága szerint ki nem abráz-

abrázhatni; de kiirhatni az szerint az forma szerint, az mellyben egynihány híveknek az *O Testamentumban* megjelent. *Felelet*, Az Isten akarminemű formában jelent legyen meg az kinec mint akarta: De mi hozzánk ugyan czac az illic, hogy az ő paranczolattyát kövessük: Ne csinálly semmi faragott Képet. *Item*, Neczinállyatoc semminemű hasonlatosságot. Annakfelőtte, azoc az ábrázatokis, az mellyekben az *WR* Isten az senteknek megjelent, semmiképpen nem vóltac Istennek Képei. Mert az Isten czac ideiglen vótt magára afféle ábrázatot, es legottan letőtte. Es néha egyben, s néha más ábrázatban jelentőtte meg magát, ugyhogy embernek kételkedni kellene benne, mellyic forma lenne az Istennek igaz képe. Annakokaért az *Esaias* Prophéta, nem nézven azt hogy ő az *Vrat* vlnilátta egy magas es felemelkedett séken, az kinec ruhájánac peremje bétöltőtte az egész Templomat, ugyan, mind mégis megfeddi, valakic az Istent ki akarjác abrázolni, es azt kérdi, hogy: *de kibez akarjác őtet abrázni?* Mellyet ő nem czelekedhetett volna, ha olly értelemben lótt volna, hogy az Istent kiirhatnác ollyan formán, az mellyben ő magát valaha kijelentőtte.

Továbba az Istent nem kell kiabrázni. Mert az ollyan képírás ártalmas az embernek, es kiséb-



sebségére vagyon az Istenec. Artalmára vagyon az ember nec: Mert magát az által hamar megvesztheti, ferteztetheti es az Istent megharagithatta: az mint meg vagyon írva, *Deuter: 4. cap:* Kissebségére vagyon az *WR* Istenec; úgy mint kinec diczőségese es Majestatlága látható ábrázatban soha semmiképpen ki nem formáltathatic. Innét vagyon hogy *sent* Pal ezt írja az *Romabéliekhöz* írott *Levelénec* 1. részében: Az *Pogányoc* balgatagocká löttec es megbolondultac belé, hogy ők az halhatatlan es elmulhatatlan Istennec diczőségét elváltoztattac, hálando ember nec, madaraknac, négy-lábu állatoknac es czuó máso oktatlan fergek nec kifaragott ábrázatyára.

*B* Ez mi Tudományunc, az Isten képei ellen való paranczolatról, olly világos es igen nyilván való, hogy még az *Papista* hitón való fő *Theologusokis* igaznac es az Isten akarattya szerint való nac esmertéc lenni. Mert egy *Gabriel Vasquetz* nevű, egy áltailyába megvallyá (*lib: 2. de adoratione disput. 4. cap: 2.*) hogy az Másodice paranczolatban az Istennec minden kiábrázolása megtiltatott legyen. Es az leg főb *Sorbonista Doctoroc* *Parisban*, *Claudius Espenceus*, *Salignac* *cus*,

*cus*, *Picherellus*, az mint *Monlucius* *Pispökis* azokkal együtt, régen ezt bizonyítottac: Es ezért kívántac (*Hist: Ecclesiar. reformat. Gall. lib. 4.*) hogy minden képei az *sent* Háromságnac az *Templumokból* es minden egyéb házakból kitétetné nec, mivelhogy azoc, az *sent* *Iras* által, az *Synodusoc* által, es *soc* jambor tudos es hires neves emberek által megtiltattanac.

De itten azt kérdic: Mivelhogy az Istennec fia emberré lött, nem irattathatiké azért ki az ő képe embersege szerint? *Felelet.* Christus nem azért jött ez világra, hogy őtet kiirjác, hanem hogy ő benne hidgyenec, es ő hozzá megtérjenec az ember ec. Ninczen azért afféle kiirátása felől semmi paranczolatunc, ninczenis arra semmi példanc az egész uy Testamentumban. Az mint hogy nemis irattathatic immár le az ő embersege szerint, mert czac egy ember sem él most ez világon az ki őtet látta volna. Innen vagyon hogy némelly ő nékie lárga szakállat, némelly barna színöt, harmad gesztenye színöt, némelly fekete szakállat ir es fest. Es így azt kell az Christus képe felől tartanunc, az mit az képiró az ő tettzése szerint leg jobbnac itilt, vagy az melly festékre es formára ő bert tehetett. Elhalgatom azt, hogy holott Christus igaz Isten es igaz ember azon egy személyben, hogy azoc az ki az ő képével complárokodnac ez arant czac fel Christusoc vagyon.

Az mi



Az mi illeti az Apostoloc képeit, Mariaét, Ersebethét, es egyéb szentekét, ha ember nyilvánlással tulaydonlágképpen tudná minemű formájuc vóltanac, megtarthatná házánál azoknac képeket: De azokon az helyeken, az hól közönséges Isteni szolgálattott gyakorólnac semmiképpen nem kell felemeltetniec, sem imádásra, sem pedig ékeslegre. Imádásra nem. Mert megvagyon írva: Az te Wradat Istenedet imádgjad, es czac őtet főlgályad. Ékeslegre sem. Mert megvagyon írva: Mindentől az mi gonosb sánt mutat őrizkedgyetec, es azt eltávoztassátoc. 1. *Thess.* 5. Ithon pedig az sánt helyeken felemelt képec olly sánt mutatnac, mintha azokat imádni kellene, mert sokan azt alittyác, hogy arra emeltetec oda fel. Es ha sánte illy sánt nem mutatnánakis: de ugyan mégis felő volna, hogy azokat az babonas emberec ne imádnájác, az mint hogy ez ideig egynihány helyeken gyakran láttyác, noha még azokis égyenlic az kic az képeket otalmazzac. Ez illyen veszedelmes dolgot meg kell előzni az mennyibe lehet. Mert megvagyon írva: Ne vefs botránkozást az vaknac elejébe: hanem félyed az te Wradat Istenedet. Moses őtődik Köny.

Házulharna, megtilt. Nem is mégyen senki az Attyához. Hanem csak az Fő által. az mint megvagyon írva, *Johann:* 1. által. az mint megvagyon írva, *Joh:* 14. Hát nem az képek által, sem az néma bálványok által. Annak felette nem mentegettethetik azzal még az Bálványozás, hogy ha ember azt fordittya elő; Hogy az kép által ők az Izlvezitőt imádgják. Mert az Izraéliták sem akartak ollyanok lenni látatni, hogy ők az aranyból öntött borjut imádgják, hanem az Ur Istent az borju által. Az mint ő magok mondgyák, hogy: Nem az borjunak, hanem Az Urnak lézen hólnap innepe, Moses második könyvének, 32. részében: De ugyan mégis azt mondgya az Isten Mosesnek; hogy: az borjut imádták, es annak aldoztak: es az népet el akája haragjában vesztetni. Sőt olly igen távolv vagy on attul, hogy Isten az képek által aliarva tiszteltetni, hogy még csak az sem akája, hogy ő neki az képek ELŐTT főlgályanak. Mert ezek az ő tulaydon fiaiai, Moses harmadik könyvének, 26. részében. Ne csinállyatok magatoknak bálványokat, es es faragott képet, avagy valami oázlopot ne emellyetec, sem pedig faragott Köves

*Mich. Sályi. a. 1787.*



követ ne helyheztesetek az ti földetekben, hogy az előtt meg hajolnátok, és imátkoznátok. Nem kell hát az bálvány előtt, sem imátkozni, sem kereszteni, sem az Ur vacsoráját osztogatni. Mert akar-vonnya ember füveget szemre, s'akar ne, vagy néz az bálványra, avagy nem, de ugyan az gon-akarattya ellen való dolog, hogy ha ember az bálványok előtt imátkozik.

Ha azért az Ur Christum nem kell bálványok előtt imádni, sokkal inkább nem kell az meg holt Genteket, úgy mint Máriát, Pétert, szent Antalt, Imre királyt és egyebeket az önnön magok képek által tisztelni, és imádni.

Mert az szent embereket annélkül sem kell imádni, sem önnön magokért: mert meg vagyunk írvaz:

Az te Uradat Istenedet imádgád és csak őtet szolgállyad. Matth: 4. Cap. Sem úgy mint körben járókat, vagy másért könyör-

göket; Mert meg vagyunk írvaz: hogy: Egy az Isten, és egy az körben járó is az Isten között és az emberek között, tudni illik az ember Iesus Chri-

stus, 1. Timoth: 2 cap. Annak okáért ha valaki vetkezéndék, vagy szószóló az Atyánál, mely az igaz Iesus Chri-

stus

stus 1. Johan: 2. Az esderzik erettunté Rom. 8. Mert önnön maga be ment mennyékben, hogy meg jelenyék az Istennek színe előtt mi éretünk, Hebr: 9. Lól meg lássák azért az olyanok mint menthetik én előtt magokat, az kik az bálvány képeket olly igen szeretik, hogy azokat, térdhajrással, füveg emelgetéssel és egyéb Ceremoniákkal tiszteljük. Mert ökis azoknak számok közé valók, a melyekről Esaiás Profeta ír könyvének második részében: Be tölt az ő földök bálványokkal, az ő kezek csinálmányát imádgják, melyet az ő kezeknek ujjai csináltak, és mind az szegény ember, mind az fő ember meg alázza magát az bálvány előtt. Ezt nem engedett te el ő nekiel.

## AZ HARMADIKROL

**I**NNEN immár könnyű ki hozni, és megérteni, mit kelljen az Keresztyén Fejedelemségnek esetkedni, ha midőn Isteni szolgálattá vala-

U. 2.

mely.



mely templomot el foglal, az mely bálvány  
képekkel leend rakva. Az Ur Jn maga  
mondgya ki az válopt. Exodi 34. y. 13. Az ő  
oltárokat el ronsátok, az ő bálva-  
nyokat el törjétek, es berkeket ki  
vágjátok. Deuter: 7. y. 8. Így csele-  
kedgyetek vélec: az ő oltárokat le  
ronsátok, es az képeket el törjé-  
tek, az ő berkeket le vágjátok, es az  
bálványokat tüzzel megégeszitek.  
Deuteronomij 12. y. 3. az ő oltárokat  
le ronsátok, es öfve törjétek az ő  
faragott képeket, es amakfelette az  
bálványoknak szentelt berkeket tüz-  
zel egyszitek meg, es azoknak fara-  
gott képeit el vagdallyátok, es el-  
vepszitek azoknak neveket arról  
az helyről. Jsmét, 1. Samuel 7. y. 3.  
Monda Samuel az egész Izraél há-  
za népének: Ha cellyes szívűből akar-  
tok meg térni az Urhoz, gyomlallyá-  
tok ki körülteket az idegen Istene-  
ket, es az Aszharot Bálványt; es ké-  
szítetek

szítsétek az ti szívetekeket az Urnak:  
es ő neki egyedül szolgallyátok,  
s- így meg szabadit titeket az Philis-  
teusoknak kezekiből. Hojes. 2. y. 2.  
Töröllyetek az ti anyátokkal es  
mondgyátok ki reája az sentenciát:  
mert nem én feleségem ő, en sem  
vagyok férje ő neki; vesse el az ért  
az ő kurváságát, az ő orozájáról, es  
az ő paráznaságát az ő mellyéről.  
1 Johan: 5. y. 21. Fiaskáim, öriz-  
zétek magatokat az Bálványozók-  
tól. 2. Cor: 6. y. 14. Ne szerke-  
teszitek az hitetlenekkel felemás-  
igában. Mert micsoda társasága va-  
gyon az igazságnak az hamissággal?  
es micsoda egygyesége vagyon az  
világosságnak az setétséggel? Es mi-  
csoda egygyesége vagyon -  
Christusnak az Betállal!  
avagy micsoda közi va-  
gyon az keresztiennek az hitet-  
lenhez? vagy micsoda egygyesé-  
ge



ge vagyon az Isten Templomának  
 az, bálványokkal.  
 Io állapotott és szép aldaftis ígér mindazok  
 nak, az kik ez ő parancsolattyaiban el jár-  
 nak. Az mint meg vagyon írva a meg olvasott  
 textusban: Irgalmasságot cselekezem ezer  
 iziglen azokkal, az kik engemet szeret-  
 nek, és meg tartják az en parancso-  
 latimat. És az Chorinthusbeliekhez  
 írott második Levelének 6. Cap. Ti az  
 élő Istennel Templomi vattok, mint  
 az Isten mondja: Lakozom ő benne,  
 és bémek járok, és léftek ő Istennel,  
 és ők léfnek en nepeim. Annako-  
 ként mennyetek ki ő közzülök, és  
 szakaszátok el magatokat azoktól,  
 azt mondja az Úr, és tisztátalan-  
 ne illessetek, és en riteket hozzám  
 fogadlak, és léftek néktek atyátok,  
 és ti léftek ennekem fiaim, és leányim,  
 azt mondja az mindenható Isten.  
 Mient gyűlölye pedig és ellenre az Úr in  
 ally igen az bálvány képeket, annak okait sem  
 halgatta.

halgatta el; Mert egyszer azt mondja, hogy  
 VTALATOSSAGOK azok ő előtt. Deut.  
 27. y. 15. Onnön magát pedig a meg olvasott  
 Textusban nevezzi ERŐS BOSZSÚ ALLÓ  
 ISTENNEK: Az nagy indulatos Sido-  
 ige kannah, Görögül, Zelotesnek mondatik,  
 az Deákok Emulátornak is fordították, ma-  
 gyarul egy koval: ki nem mondhatni; melly oly  
 nagy tüzes bürgó indulatott téfzen mellyel az  
 szeretők között egyik sem szenvedt az, hogy má-  
 sé legyen az kit ő szeret. Az miképpen azért hogy  
 az tisztességes házas férfiú nem szenvedheti azt,  
 hogy az ő felesége, az ő fieme láttára, vagy je-  
 lenlétében másval szerelmeskedgyék: azonkép-  
 pen az bürgóságot indulatuk erős boszú álló  
 Isten sem akarja, hogy az ő felesége, az kerep-  
 tyen Anya fiert Egy ház, az ő fiemei előtt,  
 az bálvány képekkel szerelmeskedgyék, azo-  
 kat szeretse, csokolgassa, apolgassa. Másutt meg  
 azt mondja az Úr Isten, hogy az Bálvány-  
 képek hásonatalanok, semmirre kellők, hanem  
 csak hogy el hiteték csallják, és el veszik az  
 embereket, Deut: 4. y. 16. 28. és Deut: 7. y. 5.

Noha azért az Istennel parancsolattya  
 erős és kemény, és noha az okajis hatalmasság  
 és felötte erőfiek az mellyek által az parancsolás  
 va inditatott, de ugyan meg is találhatnak imitt  
 amott féltlyel oly emberek, az mellyek az "örök"  
 mindenható Isten ellen akarják disputálni; Es  
 midőn



midőn az Isten azt mondgya: hogy: Az bálvány kepeket es az oltárokat le kell lyen rontani, Akkor ők azt mondgyák, hogy: Az bálvány kepeket es oltárokat helyeken kell hadni, es megs kell tartani. Melly romlékony fundamentumokat hozzanak pedig elő az Istennek világos, es nyilvánfajos igéje ellen, hiűkség itt megs mutatunk, es az olyan hitvány fundamentumokra, az egyiggyűlé kedvéért megs kell felelnünk.

**Első alított fundamentumok nekik ez.**

Az Isten az Tízparancsolatban; az poganyoknak, es hitetlen nepeknek bálvány képeiről szól: Annak okáért az á képek ellen s- bálványokról való parancsolat mi veánk nem néz az Uj Testamentumban.

**Felelet.** Hogy az Isten csak az ő Testamentumbéli poganyoknak bálványiról szól, az merő hamiság. Mert a Tízparancsolat, örökke el változhatatlan alkotója az frönek, es ki-

es ki terjed, minden emberre, es külföld mindenekre, mind az egész világon, es ereje vagyon, mind ő es Uj Testamentumban minden idejében. Az mint azért az lopó es parázna az Uj Testamentumban szinte úgy vitkezik az Tízparancsolat ellen, mint az ő Testamentumbéli lopó es parázna vitkezik. Azonképpen, az ki az bálvány kepeket hírteli az Uj Testamentumban, az olyan szinte úgy vitkezik az Tízparancsolat ellen, mint szinte az ki az ő Testamentumban hírtelte az bálvány kepeket.

**Az másik velt fundamentum ez.**

Lám az Istennek egynehány féle képei voltak az Salomon Templumban.

**Felelet.** Váltak bizonyval: De nem az meg halt szentek képei, ugymint Abrahámé Isaké, es Iákobé; semmi históriára emlékeztető képek nem voltak, az mi nemükért itt vagyon az frö.

**Az harmadik alított fundamentum.**

M. n.

Mind



Mindazáltal az köz ember ugyan sok szép dolgokról meg emlékezhetik, az képek által, Keválképpen az fejsület előtt, észébe jut az mi Urunk IESUS Christushnak szenvedése es halála.

**Felelet.** Nem áll az, az emberen, hogy ő magának az Isten jó téteményeinek köszönje, ges helyen való emlékezeti fundállya rendelje, hanem csak egyedül az Istenen áll. Az mint meg vagyoni inva az száz tizeneggyedik Psalmusban: Emlékezetet szerzet az ő Csudálatos dolgainak az kegyelmes es irgalmas Ur. Es szinte arra rendelte az Ur Isten az Evangeliumnak prædicállását, hogy az által az Ur Christushnak jó téteményei az embereknek ugymint szeméit eleiben irattatnának, es alvartatnának: Az mint szemlél. Apostol maga felől bizonyítja, hogy: ő az Galatiabelieknek az Christus Iesus szemek eleiben kiintalégyen, nem valami fejsület által, hanem az mint ő maga megváltja, az kitől való prædicállás által, Galat: 3. y. 1. et 6. Szinte azénis rendelte az Ur Iesus az pent Városát, hogy mi ott meg tartsuk az ő emlé

ő emlékezetire. Mert az a kenyér a melyet meg szegünk, nem elég jeles es drága emlékeztetése annak, hogy az Ur Iesus Christus szántalansok kínokat, es végre hálált szenvedett mi értünk, midőn a test es az lélek egy másfú az keresztfán elszakítottanak. Az háládásnae pohára nem elégéges emlékeztetie, hogy az Christus vére az ő testéből bővőségessen kifolyt, es ki ontatott az mi bűneinkért! Ez emlékezetet fundálta, rendelte az Ur Christus. Az Bálványképi emlékezetet az Antichristus vagy Christussal ellenkező Papa fundálta, szerette. Az mellynek előtt az Isten Anyaszent. Egyházában, semmi bálvány képet senki sem mit nem tudott. De azt jól tudták, hogy az képek merő családságok. Jerem: 10. y. 14. Es hogy az ok haragságot tanítanak. Habacuc: 3. y. 18.

**Az negyedik alított erősség.**  
Az véle való gonoszul élését nem kel az jó dolgot meg vetni, az mint hogy az jó bört meg nem vetik, noha azzal némellyec vézességre gonoszul elnec: Azonképpen az képek



ketis meg tarthatni az templomokban, csak hogy ember azt imadgya.

**F**elelet. Ez regulának, hogy. Valamelly dolgot nem kell azért meg vetni, hogy velle némellyec gonoszul élnek, semmi helye és értéke nincsen az olyan dolgokban, az mellyek nem szűk sűgesek, hanem inkább veszedelmesekek. Itthon meg vallyák azt minden Evangelicusok, hogy az bálvány képei. Hogy pedig veszedelmesekek legyenek sok helyeken mi magunc lattuk, és mostis gyakran látjuk. Annakokáért az meg emleket regnival az bálvány kepeket semmikeppen nem mentegéshetmi.

**Az ötödik általított funda-**  
**L**ám abból az prædicállókéből prædicállak, az mellyből sok babonás dolgokat prædicállottak; Abban az templomban szolgáltatód. Kizár szent vacsorát, az mellyben az Papisták az Misét mondothák. Mi-  
 ent

ért nem rontyák hát az prædicállókéket, es az templomotis le?

**F**elelet. Nem canitunk mi arra, hogy mindeneket el kellyen rontani, az mellyekkel az emberek bálványozásra gonoszul élhetnek. Mert ilyen módon mind mennek földnek es minden teremtet dolgok el kellene rontatnioc. Hanem azt tanítottuk mi, hogy ember olyan dolgokat, amellyeknél ember könnyen el lehet, es az mellyek veszedelmesekek, es némelyeknek az bálványozásra alkalmatosságot adhatnának, azokat kellyen el hantani es feltenni, az Istennek imez világos szavai szerint. Egyebeknek bűnökben részes nélegy. 1. Timoth: 2. y. 22. Ismet, Ne kísérted az te Uradat Istenedet. Ez regula szerint reformálták tisztították meg az Icler vitéz Iudás Maccabæus Papiai az Ierusalemi templomot, mellyet az istentelen Antiochus király utálatoson megförtöztetött volt. Ez Maccabæus istenes Papiai nem rontották le az templomot, az melyben szörnyű bálványozás gyakoroltatott, hanem meg tisztították az szentséges helyet, es az utálatosságot, az meg fentetett köveket hordották, el szentségtelen helyre,  
 az mint.



az mint az hystoria bizonyítja. 1. Macc. 4 :  
 43. Ez regula szerint reformálta tisztította  
 meg az ur Christus az Jeruzsalmi zarárvát;  
 Nem rontotta le az templomat, sem az Ékrisz-  
 tók prædicállo székét le nem törte, az mellyből  
 azok merő emberi gondolatokat, költeménye-  
 ket prædikáltaknak, tanítottanak. De az  
 pénzvártoknak az talokat forgatta  
 fel, es az galamb ársóknak széke-  
 ket taszigálta el, mellyek által az imá-  
 dások háza látvoknak barlangjává tétémek,  
 az mint világossan meg vagyón iná. Matth.  
 23. 12. 13.

Az hatodik álitott erősegek  
 az bálvány őltalmazoknak ez.  
 Hogyha mindent el kellene törteni  
 az mit valaha imádtanak: tehát  
 Napot, holdot es az csillagokat is  
 el kellene törteni, ugy mint az mel-  
 lyeket régenten imádtanak, es az  
 mellyek még mostan is  
 Indiában nemelylektil i-  
 mádtatnak felelet

Felelet. Sem miképpen nem követke-  
 zik: Mert az nap, az hold, az csillagok a-  
 zoknak az Isténnek teremtet dolgának, há-  
 ma közre foglaltatnak, az mellyekről meg va-  
 gyón iná az Thimorheus hoz írott első level  
 nek 4. cap: 4. Az Isténnek minden terem-  
 tet állati jóc, es nem megvetendőc. Az bál-  
 vány képec pedig nem Istené, hanem emberek  
 teremteje es csinálmányai, az mellyekről meg  
 vagyón iná: Az oltárokat le rontásatok  
 es az bálvány képeket tűzzel egeszték  
 meg. Deuteronomi: 7. 5. r. Exodi,  
 34. 4. 13.

Az hetedik álitott funda-  
 mentum.

De lám ugyan ékesítik az bálvány  
 képec az templomat, es minden puz-  
 tanak láttik, az hol az ké-  
 pek ott nincsenek.

Felelet. Az bálvány képec nem ékeség  
 hanem gyalarator ruháj az keresztények  
 templomában es Egyházaiban. Borvankorá-  
 sok az Törököknök, Sidoknak es az pogá-  
 nyokk. Es valamennyi képec még az mi Templu-  
 minket



minkben vadnak, szinte annyi bizonyoságoc állá-  
 nac elleni, hogy mi az Isten parancsolatainak  
 nem engedünk, és hogy az O Testamentumbeli  
 Istenes királyokának példajokat nem kö-  
 vetjük, mellyec mihelt az regnálóhoz kezde-  
 tek, mingyart el hanyattá, rölette az képe-  
 ket. Holott emlékeztetvél, hogy az Istenes  
 Ezechiás, amaz gréz királyhoz, amelly noha  
 elsőben nem arra csináltatott volt, hogy azt imá-  
 dni kellene, le rölette, mivel hogy venné esziben,  
 hogy nimeltyec azzal bálványozásra akarna-  
 nak gonoszul élni. Ha pedig ember ugyan  
 az templomnak elkessege, az akar föl, tehát  
 az a templomnak leg nagyobb elkessege: Midőn  
 az Prædicátor az prædicállo székben állanak,  
 kik az ő halgatóinak az elemek urai az Prófe-  
 ták, és Apostolokból meg mutatják, az Sa-  
 cramentumokat az Christyának rendelése  
 szerint szolgáltatják ki, és az keresztýene-  
 ket az Evangeliumhoz való engedelemre  
 fogadva, miki, onróllyák, és midőn az  
 az halgatók az Istennek egészét örömet hal-  
 lyák, és veszik azt elis követik, és az Isten-  
 nek nevet poenitencia tartó szívóul hi-  
 seget segül: Ez ilyen elkessege diuertetik az  
 Templomban, és az Ierusalémi Sinagógákban  
 Esmeretes az Isten az ő Palotáiban úgy mond szent  
 David az 46 Psalmusban, és az 76 Psalmusban.  
 Az Isten ismeretes Iudában, és az Izraélben  
 diuőség:

az Bálvány képec ellen 193.  
 diczősleges az ő neve. Ismeglen, az  
 147. Soltarban: Iacobnak megmutat-  
 tya az ő igéjet, és az Izraélnek  
 megjelenti az ő törvényét és rende-  
 lését.

### Az nyoltzadic alított erősség.

Ebbesbec akartokè ti lenni az  
 véneknél! foc ház estendöckel ez  
 előtt az mi eleinc az bálvány képe-  
 ket az templomokban, berettec, es  
 beczületben tartottac.

Felelet. Hogyha ezaránt mi vagyunké esze-  
 tebbec, hogynem az régi vénec, arra én az szent  
 David Királt hagyom megfelelni, az szantizen-  
 kilentzedic Psalmusból, holott azt mondgya:  
 En az véneknél ebbesbec es bölczeb  
 vagyoc: mert megtartom az te pa-  
 ranczolatodat. Ha pedig ember az bál-  
 vány képeknek az Keresztýenségekben, régiségek-  
 ről akar kérdést tenni, feltalálni azt, hogy ti-  
 zenket száz estendö előtt, tizenharom száz, ti-  
 zennégy száz, tizenöt száz, és tizenhat száz es-  
 tendö előtt semmi képe az Atya Istennek, az  
 N Fiunac



Fiunac az ſent Leleknek, ſemmi képe valamelly megholt ſenteknek, az Kereſztyénec Imádfágoſházaikban ſohol nem taláztatott. Sőt valamennyi képec, valamennyi oltároc, valamennyi kelhec, miſeöltözetec, kereſztelő nagy kövec, es egyéb alitott ékeſlegéc taláztatnac nálunc, annyi ellenűnc valo tanubizonſáginc vadnac, hogy mi az régi Apaſtali egyigyűtiſztatágtól eltávoztunc, elvetemedtunc: Vgymint az holott ſemmi bálvány képekről, ſemmi oltárokról, kelhekről, miſeöltözetekről, kereſztelő kövekről es egyéb effélékről ſohol ſemmit nem tudtanac. Az mint ezt Iuſtinus Martyrból, (*Apologia ſecunda*,) Irenæusból, Tertullianusból, Origenesből, Cyprianusból, es egyéb régi nevezetes Atyaknac Irásiból ſényes napi világoflagint megbizonyithatni.

### Az kilentzedic fundamen- tum.

Ha ugyan elkellyen az képeket törteniis, tehát az ſívekből kell előb kitenni, s- az után az ſemekből.

*Felelet.* Az emberec mondgyac azt ez földön.  
De az Iſten mennyekben ſokkal külömbet mód:  
Ronts

Ronts le, tórd el, égeſd meg. Az az, tedd ki az ſemekből, vedd el az ſemec elől, Es nem ok nélkül pedig. Mert az miképpen hogy nem téſzi ember látatlanná, vagy nem engedi azt meg hogy az lopo lopjon, s' az parázna paráznalkodgyéc, ha azt vetne előis, hog ő vélece előſzer ſükleg vólna, hogy az Iſten igéből az lopáſt es az paráznalágot meggyűlöltetnéc, es megutálatnác: Azonképpen az kereſztyen Fejedelemség nem teheti azt látatlanná, es nemis illic megſzenvedni, hogy ember az Iſtennec tiſzteſségét meglopja, es az bálványokkal ſerelmeskedgyec paráznalkodgyéc: Mivel hogy az paranczolat: Ne czinály magadnac faragott képet, ſe ne imádgjad azokat, hiſzem lám ſinte olly világosértelmű, mint az a paranczolat, hogy: Ne lopj; Ne paráznalkodgyal.

### Tizedic alitott fundamen- ton.

Megbotránkoznac az emberec az képeknec eltörleſen.

*Felelet.* Megbotránkoztanac az W. Christus prædikálláſanis, Iobannis 6. cap. Nem kellett vol-  
N a nae



naétehát az Christusnac prædikallani? Az kia az Istennek akarattyaat téstí, nem kell néki azon félni, hogy ez arant valamelly botránkozásbarmazzéc. Ha pedig az Isten paranczolattyanac bétöltésen valaki megbotránkozik, az olyan, az Isten ellen es az ő felebarattya ellen vétkezik.

De aztis mondgyác némellyec hogy: egy Fejedelem midőn az bálványokat el rontatta volna, ottan hamar kikergettettett országából, es egy Vr mikor tulaydon kezével segitene egy feűletet lerontani, ugy esett az kep rea, hogy soc ideig kentéc be leje.

*Felelet.* Christus Vrunkis minekutánna az Penzváltóknac Galamb árofoknac asztalokat, székeket felforgatta volna, es magokat az imádságnac hazából kiverte volna, ottan hamar elárultatott, meg kínoztatott, es meg öletett. Nem jól czelekedett volté tehát? Lehetseges azis hogy valaki prædikatoria menvén utában elesléc, magát megfertse, vagy otthon addiglan kárt vallyon. Nem kellé azért senkinec prædikatoria menni? O vakfág, vakfág.

Mind ezekből ki ki mind megértheti, melly nagy értékes okai legycnec az keresztýén Fejedel.

delmeknec s'Vraknac, hogy az Imádságnacháziban képeket oltárokat ne emellyenec, hanem hahol ollyakat találnac birtokok alatt, azokat eltöröllyéc kirontsác az erős bolcszu álló Istennek kemény paranczolattýára. Az kinec akarattýát mi legycn, immar megértettétéc, tudni illic:

*Hogy* nem akar ő kiábráztatni, az mint hogy nem kel, nemis lehet őtet kiábrázni kiirni.

Nem akar ő képec által, es képec előtt tiszteltetni.

Azt akarja ő hogy minden bálványképec es oltároc lerontassanac, es az emberec tellyes fiúvel czac ő hozza rágakodgyanac.

Az ki mind ezeket Isteni felelem szerint meg gondollya, az olyan, az bálvány képecnek elhagyásan, elhárításán meg nem botránkozik: Sőt hálát ad az W. Istennek, hogy az közönséges helyen való utálatosságg es botránkoztatás elhárítatott el töröltett.

Hogy ha valakinec még valami scrupulussa, kételkedese volna, olvassa avagy olvastassa meg az Bibliat az sent Irást, es annac régi es mostani



Tiszta es Igaz Magyarázoit, es bizvástjóyjőnec  
hosszánkis, minden alázatoslággal es értelem-  
mel késze vagyunc megfelelni, es az Isten igéjé-  
ből elégedendő tanitást velle közleni. Mert  
hiszem nyilvánfággal ez egy bándekunc, s' azon  
munkálkodunc, hogy loc embereket arra vi-  
hessűnc, hogy az Istennek akarattyát igazan  
meg értséc, ismerjéc, es osztán ez ő megértett  
akarattyá szerint ő néki hiven es buzgoságossan  
fogállyanac. Erre engedgye minékűnc es tinék-  
tekis az ő sent lelkét az á nagy W R, az ki meg-  
ígérte hogy azt minékűnc megadgya, hogyha  
mi azért ő nékie könyörgűnc, es tölle kérjűnc,

az Iesus Christus, kinec az Atyával es az  
Szent Lélekel legyen diczőség,  
mind öröckön öröcké,

A M E N.

### Könyörges ez Prédikatio után.



Indenhato irgalmas  
es kegyelmes Atya  
W R Isten, halákat a-  
dunc mi tenéked  
mindennemű jótéte-  
ményidért, az mel-  
lyeket

Ilyeket mi bűntelen véűnc az te  
bőűfeges jóvóltodból, hogy te min-  
ket egész életűnkne minden idejé-  
ben illy kegyelmessen vezérellettel,  
igazgattal, megőriztel, ótalmaztal  
es mind eddiglen megtartottal. Fő-  
képpen pedig ezen adunc hálát te  
Szent Felségednec, hogy te mine-  
kűnc ez időt adtad érnűnc, mellyen  
loc Tartományokban es országok-  
ban es itt ez mi édes hazánkbanis  
loc bánctalan rémplomoc, minden-  
féle balvány képektől megtiűtitatta-  
nac, es minden afféle undokságnél-  
kül uyonnanis éppitettenec. Kérűnc  
tégedet öröc élő Vrunc, Istenűnc,  
világosíts megűsemeket azoknac, az  
kic még az Papistasságnac setétséggé-  
ben vűnec, hogy látthassác, melly  
igen nem akarod te, nem kell, nem is  
lehet, hogy te kirattassál es kiábraz-  
tassál, Melly igen nem akarod te,

N 4

hogy



hogy téged képec által vagy azoc el-  
lött tisztellyenec : es végezetre ,  
melly valóságos paranczolatod le-  
gyen az te néked , hogy minden bal-  
ványi dolgoc , az Istenec közönse-  
ges házaiból kironassanac , kitérefe-  
nenec es kitőretteffenec. Minékűnc  
pedig , kic az te akaratodat , az te i-  
gédnec fenyes világosságából lát-  
tyuc es esmerjűc , engedgyed ezt  
fent kegyelmedből , hogy meggon-  
dollyuc , nem elégnecc lenni azt ,  
hogy ember ne főlgállyon az fa es  
kő képeknec , hanem azoknac az  
balványoknak főlgalattyoktulis  
bóczut kellyen venni , az mellyec  
fősvénsegnec kevélysegnec , buya-  
ságnac , tisztatalanságnac , résege-  
segnec iregységnec , gyűlösegnec ne-  
veztetnec , es többeknec egyebek-  
nec effele néven valóknac ellene  
kellyen mondanunc , hogy te néked  
miben-

mibennűnc ugymint templumidbā  
lakozásra kedved legyen , es te ma-  
gadat minékűnc napról napra , mind  
nyilvánfágosban es világossfágban  
Irgalmaassfágoddal es fent kegyel-  
messfággeddel kijelentsed , es mutas-  
fad.

Tartsd meg otalmazd meg es áld  
meg minden Országokban Nemzet-  
segekben az Kerebtyén Fejedelme-  
ket , es az mieinketis , minden mi  
Kerebtyén Patronusfinckal es Patro-  
nainkal egyetemben. Adgy jó be-  
renczét es győződelmet mind a-  
zoknak , az kic az te fent igédért es  
hazánkért hadakoznac. Kiváltkép-  
pen tekints kegyelmes fémme az-  
zokra , az kic külömb külömb he-  
lyeken fellyel az Evangeliumnac  
vallásáért nyomorúságot fenyved-  
nec. Vigasztallyad őket az vigasztalo  
fent Léleknek általa , es tartsd meg  
N 5 őket



őket az igaz hitben, es álhatatos reménységben, mind az ő bodogfágos végekiglen. Végezetre erősíts meg minden erőtlenekeket, gyógyítsd meg az nyavalyás betegeket, örvendeztesd meg az bánatosokat, ennyhítsd meg az kétségben kevergőeket, es küld el s-boczásd el nekünk es ő nekiekis az te ideig es öröcké való békeségedet, az te bent Fiadnac az mi WRUNC I E S U S Christusnac általa; ki minékünk meghatta, hogy tégedet az ő nevében ilyenképpen hijunc segítségül:

Mi Atyánc, ki vagy menyekben, &c.



## V. PRÆDIKATIO

Az Könyörgesről Öldözésnec es nyomorúságnac idején.

## TEXTVS.

Psal. 50. 7. 15.

Hij segítségül engemet az te nyomorúságodnac idején, es én megszabadítlac tégedet, es te diczõits engemet.

## Magyarázat.



Inden mi reménsegünk, Keresztyénec, az mi nyomorúsággal tellyes életünkben, ez hog valaha még az WR Istennel leszünk, 1. Tbes: 4. 7. 17. es az ő jelen voltával élünk:



lunc: es hogy ez életünk czac egy sem pillantásig való, az mellyre az örökké valóság következik. Midőn azért mi azt az örvendetes napot várjuk, nem hadgya az **WR** Isten az mi biveinket vigasztaláznélkül es az ő véle való közösülésünknek es eggyesülésünknek eszközenélkül. Ez vigasztalas pedig es az Istennel való eggyesülésünk kétképpen közöltetik mi velünk. Tudni illic az ő Igéje által, es az könyörgés által, melly az ő nevének segítségül való hívála. Mert az ő igejében szól ő mi nekünk, es az könyörgésben mi szólunk ő néki. Az Hoseas Propheta által ő azt mondgya: En népem vagy te: es az Könyörgésben mi mondgyuk, hogy: Te vagdén Istenem. Bizonyára ez földön semmi nincz örvendetesb ez beszélgetésnél; nincz idvőségeseb ez eggyesülésnél. Mert az igenélkül, minden isteni esmerettől megfosztatnánk, es mélyseges letétségben merülnénk: Es az könyörgésnélkül nem volna semmi reménységünk, es vigasztalásból lenne fogyatkozásunk.

Az szent Irás, hogy azt megmutassa minékünk, melly nagy es kíváltképpen való része legyen az Isteni szolgálatnak az könyörgés es az imádság, nagy gyakorta az Istennek segítségül való hívásának neve alatt béíroglatlya az egész Isteni tiszteltetett, az mellyel mi az Istennel tartozunk: Az ki az **WR** nac nevét segítségül

gúl hivandgya megtartatic es idvözül az. **Mat.** 2. Es az mi Idvözítő Christusunk szent Maténac 21 cap: az Templomot Imádságnacházanac nevezi, mint ha az Templum czac könyörgésre rendeltetett volna. Nagynac szükségnek es fontos dolognak kell azért az könyörgésnek lenni, mivelhogy önnön maga az Istennel Fia olly foglalatos volt abban, hogy néha egész estzaka egyedül önnön maga az helyen megmaradott az könyörgésben. **Matth.** 14. 23. Miért hogy azért az **WR** Christus, kiben minden esmeretnek tellyesége lakozott, az ő mennyei szent Attyát, olly nagy buzgósággal es szorgalmatossággal hirta segítségül, nekünk kelleneje szorgalmatlanoknak es hidegeknek lennünk az Istenhöz való könyörgésben, az kik illy szegényec vagyunk, es semmink ninczen egyebünk, hanem az mit Istennek kegyelméből az Christusban vélünk! Sőt bizonyára drága nagy értékűnek kell az könyörgésnek lenni, holott kineckinek azon kellyen életét végezni, es az Istennel segítségül való hivalában kellyen lelkünket kiboczátanunc, mondván: Te kezedbe ajánlom az én lelkemet, mert te váltottál meg engemet, **Psal.** 31.

Az könyörgés az a kéz, mellyel az Istenhöz felnyuytunk az ő jóteteményének elvételére; Az a kulcz az, mellyel az ő kinczeit minékünk felnyittya. Ez mutattya es adgya az mi feleinket



az Istennek eleibe: ki önti ő előtte az mi főhá-  
kodásinkat, beszéli az Istennel szentséges szabad-  
sággal, azt miveli hogy az ő ostora veszfje ke-  
zéből kiessék, büntetését elfordítsa, és felindul  
az ő atyai engedelme es kegyelmessége. Az jól  
rendelt cselédes háznál az könyörgés az min-  
dennapi áldozat, melyet reggel es este az **WR**  
Isten eleiben kellyen vinni. Az mint az 141. Psal-  
musban vagyon megírva: Legyen kedves előt-  
ted az én imádfágom mint az jó illatu füstölési  
áldozat, es az én kezeimnek felemelése estveli  
áldozatint legyen. Es soha semmi Tyrannusoc  
kegyetlenec nem találta, gondolhatta annyi  
sörnyű kegyetlenséget, hogy az könyörgést  
megakadékozhatta volna. Az szent Martýroc,  
midőn az ő hájokat bédugtá, nyelveket kimet-  
zették, annál inkább imadkozták, es annyival  
többet sólt az ő sivec az Istennel, es az ő foglá-  
goknál mély vermében tömlőztében, az Isten-  
nek segítségül hívása által vigasztalást nyertene,  
es érzettene. Mert noha vas békokban, lan-  
tzokban voltanac, de az ő hitőc soha nem volt  
megkötőzve.

Ha midőn az esic, hogy valamelly város, az  
mellyben az híveknek gyülekezete vagyon, az  
igasságnak ellenségeitől úgy megállatja, hogy  
annac minden uta környéskörnyűl mind elfo-  
gatic, es mindenűnnen ellenség fekszik, ott nem  
mulic az el, hogy különb különb féle tanács-  
kozáloc ne lennēne, mint s' hogy menekedhes-  
senec

senec meg, es az megállást mint szelleszthessé-  
el; Elő hozza az okosság az ő okait: Semmi  
mód nincz az elfaladásra, mert az ellenségtől  
minden felől megrekesztettenec. Ninczenis so-  
honnac semmi segedelem felől reménység, mi-  
vel hogy az utakat az ellenség mind elfoglalta  
megülte. Mint kell hát olyankor czelekedni?  
Hol kell olyat keresni, az ki arra vetné fejét,  
hogy hirt vinne oda ki, es segedelmet kérne. Ez  
ilyen inségben elől járul az hit, es így tanácsol:  
Vagyon nekem, ugymond, egy követem, vagy  
postám, ennac neve Könyörges, es ez minden  
akadály nélkül elől mehet, kitudakozhatat-  
lanis az ellenségnél, es felemelkedhetic mind  
az mennyeknek kapujáiglan, az hova az ut soha  
nincz elzárva, elrekesztve. Ez posta az mennyei  
udvarnál igen esmeretes, es bátran mér az men-  
nyi Királynac Camarajánis kolompozni, zör-  
getni, térdre essic annac előtte, kirántya kezé-  
ből az mennyűtőkövet, es bizonyos abban,  
hogy ő Felségétől segedelmet nyer.

Az **WR** Iesus Christusis ott vagyon az ő  
Attyánac jobján, ezis segít könyörgeni, es ez  
postánac audienciát szerzeni. Ihon pedig, szerel-  
mes halgatoim, az mi állapotunc mostan illy  
nagy veszedelemben sorog, ugyhogy ha volt  
valaha szükségűncez postára, bizonyára mostan  
felőttebis vagyon, ez sörnyen felháborodott  
időben, midőn az Istennek Anya szent Egyháza  
illy szertelen s' keménycs nyomorgattatic, es  
ostro-



oitromoltatic soc országokban, es tartományokban.

Ennekokaért vöttűc magyarazatra fel az Psalmusnac ez mondását, az mellyben David noha röviden, de bőv értelemmel előnkben adgya, az könyörgésnec hasznos voltát es gyűmölcsét, midőn mond: **Hij segítségül engemet az te nyomorúságodnac idejen, megabadítlac tégedet, es te diczõits engemet. Ebben minékűnc három részeket kell meggondolnunc.**

I. Az Isten paranczolatnyát, mellyel azt hadgya hogy őtet segítségül hijuc.

II. Az ő igéretit, hogy megakarjon halgatni.

III. Az innét bármazo hasznos es gyűmölcsöt, tudniilic hogy ez által az Isten diczõiteffec.

### AZ ELSŐRŐL.

**E**lsőben az mi illeti az paranczolatot, hogy az Istenec kellyen könyörögnűnc, arról nem egy hanem töb paranczolatinc vadnac az  
 Isten

**Szent Irásban. 1. Theff: 5. Szüntelen imátkozzatoc: Matts: 26. Vigyazzatoc es imátkozzatoc, hogy kísértetbe ne essetec.**

Méltan czudálkozhatunc az Istenec nagy jóvoltán, hogy minket arra méltóztat, hogy az ő igeje által bollyon mi velűnc: Azonképpen bizonyára kíváltképpen való nagy kegyelme ez ő fellegetenec, hogy azt akarja, hogy miis az mi könyörgésűnkben beszéllűnc ő velle, es hogy az mi szükségűnkben ő hozzá folyamódgyunc, es ugmint egy czatepatéval az mi könyörgésűnkel mindenkoron az ő feleiben dörömbözzűnc. Az miképpé hog az jó Isten nem elégedett azzal meg, hogy azt paranczolná; Hij segítségül engemet: hanem az könyörgéstis megírja, es előnkben adgya mint kellyen könyörögnűnc es imátkoznunc: Szinte azon az ki az mi könyörgésűnket meghalgattya, adta előnkbe az könyörgésnec formáját, es őnnön maga adgya az Szent Lelketis minékűnc, az melly kegyelemnec es könyörgésnec lelke, Mellyről Zachar. 12. vagyon emlekezet: es Szent Palis mondgya az Romabéliekhöz írott levélnek nyoltzadic részében: Az Szent Lélec segiti fel az mi erőtlenségűnket, mert az mit kellyen kérnűnc, az mint kellene nem  
 O tud-



tudgyuc, de az lélec csedezic mi é-  
rettűnc hatalmassan, megmondha-  
tatlan foházkodasockal. Ez paranczolat,  
hogy az Istent segítségül hívuc igen szükségos vala-  
minékűnc, mert mivelhogy az Istentől elszá-  
kadtunc volt, es az bűn miatt kárhozatban vol-  
nanc, az kemény bíró előtt nem mertűnc volna  
ingyen czacsolniis, hogy ha őnnön maga olly  
engedelmesen es kegyelmesen hozzája nem  
hívott volna. Midőn azért ilyenképpen az W<sup>R</sup>  
Istentől hozzája hivattattunkis, ugyan még  
sem tudtuc volna, miczoda fockal kellyen él-  
nűnc, hogyha minket arra előb meg nem tani-  
tott volna. Es noha immár tudgyuc es tölle meg-  
tanitattunc, mit kellyen kérnűnc, de ugyan  
még sem alkolmasztathattyc magunkat igazán  
arra, sem az beczület nec es bizodalmas hiéde-  
lem nec, az melly hozzá kívántatic ferit nem  
tehettyűc, hogyha az W<sup>R</sup> Isten az ő bēnt lelke  
által az mi siveinket el nem késziti.

## AZ MASODIKROL.

**K**övetkezie az másodic rész, tudniilic az mi-  
meghalgattatálunkról való ígérlet. Nem  
ezuda annakokaért hogy az könyörgés nec az  
Istennél olly értéke vagyon, mivelhogy ő maga  
megígérte, hogy azt meghalgattya. En meg  
szabaditlac ugymond ez Psalmusban, es e-  
gyé-

gyébűtt, kérjetec, es elvešitec: es bēnt  
Ianosnac 14. részében; Valamit kerende-  
tec az én nevemben mind megcze-  
lekešem.

De ez aránt aztis meg kell gondolnunc, hogy  
ha bēnt ennyi soc šép ígérteinc nem volnának-  
is, de mindazáltal ez paranczolatbanis Hij se-  
gitsegűl engemet, ugyan benne vagyon  
az ígérlet. Mert nem olly Isten az mi Istennűnc,  
hogy minket hozzá hiná, es osztán tölle vreslen  
boczátna, avagy hogy az segítségűl hívást es  
kezűnc nyuytálát paranczolná, hogy ha miné-  
kűnc valami jót nem akarna adni es ajandé-  
kozni.

Holott azért ennyi šép példáinc vadnac az  
könyörgés nec erejéről es hathato voltáról.  
Mennyiszer állotta meg Mozes az rést, az W<sup>R</sup>  
nac busult haragjánac megczendesztésére? Nem  
tartoztattaé meg Iosue az napnac folyálát az ő  
könyörgésével? Az Ionas Prophetának könyör-  
gése az tenger nec mélységéből, az Cethalnac  
gyomrából, mind az egig felhatott. Az bēnt 11.  
lyestről írja Iakab Apostol cap: 5. Hogy azis  
ember volt mint bēnt mi, es kő-  
nyörgött hogy effő ne leane, es nem  
lőtt effő az földre, három ebrendeig



es hat hónapig: es visontag könyörgött, es az ég esőt adott es az föld gyümölcsöt hozott. Daniel Prophetá az könyörgéssel az eh oroszlánoknak bájokat bédugta. Az Egyházi régi historiákban olvastatic, hogy egy Keresztyén hadi sereg, az mellyet mennyűtő kő módon dördülő seregnec hittanac, mivelhogy ez az könyörgés által az Aurelius Czaár el bággyatt népének ssep esőt nyert az ellenségre pedig sörnyű zápor esőt es mennyűtő kőveket.

Az örök mindenható Isten önnön maga nyilván kimondgya, hogy ő meggyőztetie az ő szerelmes fiának könyörgése által. Az mint az Salomon Enekec enekének, cap: 6. mondgya, hogy az vő legény ilyenképpen szól az menyaszszonnac: Fordits el az te ssemeidet én rólam, mert buzgoságra gerjesztenec engemet. Es az Moses 4. Könyvének 16. részében, így szól az Isten Mosesnec es Ááronnac: Allyatoc el ez gyülekezet melől, hogy őket hirtelenséggel elvekessem: Es sinte azért tiltja meg hogy Samuel ne könyörögjön az Saulért, es erőtte ne gyászollyon. Ieremiafnac tizeneggyedic részében: Azt akarja az Isten, hogy Ieremias ne könyörögjön többé az népért, mert mivelhogy az I-

Isten

Isten elvégezte volna, hogy megbüntesse az népet, nem akarta hogy az ő szolgájának könyörgése hiaban lenne. Es mintha ugyan szerelmére s'fájdalmára volna ő nékie, hogy ha őket meg nem halgatnája. Az mi még nagyobb, meghalgattya az WR az őveinec könyörgéseket minckelőtte azt elkezdénec. Mert így vagyon az Esaiás Prophetánál; Mikor még könyörgéseket el nem mondottac, én meghalgatom, őket, es midőn még állanac, immár megértettem imádságokat. Akar melly hívő Keresztyén, az ki ez sentsigyekezetben örömeit gyakorollya magát, es az ő Istennével beszél, az Istennec kegyelmes jelen voltát es tellyes vigasztalását, elhaladás nélkül megérzi es megtapasztallja. Mert hogyha az WR Isten az oktan barmokat, kik őtet segítségül hívjac, meghalgattya, az mint az 147. Psalm. vagyon; hogy ne halgatná sockal inkább megazokat, az kiknec meghatta; hogy őtet Segítségül hívjac? Es az kik őtet hitből es az ő ígértiben való bizodalommal hívjac segítségül? Amaz hamis bíró Luc: 18. végre megszabadította az őzvegy aszszont, mivelhogy őtet eluntatta es sűntelenül rayta volt: Sockal inkább megszabadittya az Isten az ő választottit, az kik eyjel nappal ő hozzá kiáltanac. De itt valaki ezt fordithatná elő; hogy: En az én könyörgésemben

O 3

semmi







bizonyos bizodalomával &c. Es hogy az reménységnek bizodalmat es diczekedést mind végiglen erőssen megtartsuc cap. 3. Hebr.

Mellyel meghamissítatnac azoc, az mellyec hamis fundamentomu alázatossággal, es semtelen semérmetességgel azt taníttya, hogy embernek idvősege felől kételkedni kellyen, es az ő hitetlenségeknec illy hint akarnának adni. mintha őc drága sépen mondanác az Istenec: Vram nem vagyoc én méltó, hogy én az teigédhöz bizzam: Es így az Evangeliumnac tudományát, olly tudományra fordíttya melly minden hitnélkül es bizodalomnélkül vagyon. Mindazáltal mivelhogy őc az ő jó czelekedeteken es érdemeiken éppitici idvősegeket, illendőnc alitom hogy minden bizadalomnélkül legyenec, es hogy legyen okoc, az ő idvősegec felől való kételkedésre. Mi pedig bizunc az Istenec ígérteiben, az melly erősebb hogy nem az ég es az föld, midőn az ígéri Ioh. 6. Az ki az Iesus Christusban hiszen, annac öröc élete leszen.

Ez ellenbe hogyha azoc az dolgoc, az mellyeket könyörgésekben kértéc, czac ez időszekint való életre tartoznac, arról ninczen az Istentől semmi olly ígértűnc, hogy mindent valamit kérendűnc, megnyerjűnc. Czakhogy ő nekűnc gondunkat viseli, es nem hágy árvájúl

júl bennűket: es hogy az mic szolgálmac az mi idvőségűnkre, meg akarja adni; annakokaért ez kerészeknek illy ok alatt kell lenniec, az mint az Poklos mondott az Christusnac: Vram, ha akarod, megfűstithaték engemet. Ezaránt pedig mi gyakorta meczallýuc magunkat, azt alitván hogy az Isten nem halgat meg bennűket, holott tulaydonlágképpen minket meghalगतott legyen. Mert mi az Istentec mindenkor határt es módot szabunc, es azt kérjűc hogy minket ez vagy amaz eszköz által szabadítson meg. Ő pedig más eszközzel akar élni. Mi azt kívánnóc, hogy az anya sent Egyház nagy hadi nyereséggel, es győződelemmel, es emberi erő es segedelem által tartatnéc meg. Mészze földről várunc azért es idegen országból reménlűnc otalmat es szabadítást. De az Istentecinkáb tettze, hogy más módon tartson meg minket. Az Isten az ellenséget megvakíthatya, megkeményitheti, avagy őnnön magoc között egyenetlennecké teheti, es az ő Tanácsokat elfordíthatya. Megczelekedheti, hogy valamelly erőten helyeczke, nagy erő megkésellyen, tartoztasson; az melly czac valamelly kis dologbanis megűtközhetic, az mint néha valamelly félenc ló czac egy salma salon vagy árnyékánnis megrőtten. Avagy pedig, Az W R Isten az mi öldöztetélűnketis johirrel névvel es diczérettel áldhatya meg, es az Evan-



geliumnac s'inte az öldöztetésnek közepiben is  
tellyes folyásat engedheti. Hirtelen meg esic,  
hogy leverettettec, de legottan ismet felemel-  
tettec. Az Isten egy samár állával, es egy ökör  
ösztonnelis megveretheti az ellenséget: ezen-  
közben azt czelekeszi hogy ti megállotoc, nem  
az ti erődc által jöllehet, hanem az ő kegyel-  
mében: Hogy azt egyedül ő nékie köszönnýe-  
tec, hogy megtartattatoc es megtartattoc. Ac-  
kor kezditec osztán mondani: Azt tudom vala,  
hogy az Isten nem halgatott meg engemet. De  
im most külömbet veszec eszembe: es látom  
hogy igaz ez ő ígéréte: Hij segítségül en-  
gemet az te nyomorúságodban, es  
én megabaditlac tégedet.

Néha aztis alittyuc, hogy nem halgatott  
minket meg az Isten, mivelhogy türetlenkedőc  
vagyunc, es az megabadításnac idejét nem-  
tudgyuc elvárni. De meg kell azt gondolnotoc,  
hogy az Isten próbálni akar titeket, látván azt  
hogy még nem aláztátoc eléggé meg magatokat:  
es hogy még nem vagyunc elégge leveretettvén  
arra, hogy az ő czudatetele által minket ismét  
felmagasztallyon: hogy az ellenségis az ő erejét  
es hatalmasságot az mi megabadításunkban  
való nag' dolgain s'emeivel láthatna es nezhethné.  
Az olly első az melly lassan lassan czöpdögögél  
az földre, sockal jobban meglágyittya az földet,  
hogynem az hirtelen való zápor első:

Azon-

Azonképpen midőn az Istennek ajándéki  
lassan lassan sármaznac alá, sockal jobban meg-  
érezzúc, es az mi hitűnc inkább éppül es erősső-  
dic. Annakutánna pedig, mikor az segedelem-  
nec napja megjelenic, akkor oktátoc osztán  
mondani, Bezzég türetlenkedő es gyengélkedő  
voltam, es melly igen hirtelenkedtem, noha im  
látom hogy az Isten engemet meghalगतott, es  
hogy bizonynal igaz volt ez az ígérlet: Hij se-  
gitsegül engemet az te nyomorúsá-  
godban, megabaditlac tégedet, es  
teis diczóits engemet.

Továbba azzalis gyötörjúc magunkat, es azt  
alittyuc hogy nem halgat meg az Isten minket,  
mert az raytunc való nyomorúságot nem veszi  
mindgyárt el röllunc. De ezellenben megkellene  
gondolnotoc, hogy mindazáltal ugyan ad erős  
annac megviselhetésére es meggyőzésére. Sőt  
őregbiti hitőteket, es neveli bátorlágtokat,  
hogy az mit elviselhetetlenec alitottatoc, az  
békeségesben való tűrésre még segítségis titeket,  
hogy az Christus Keresztivel ugyan diczeked-  
gyetec, es hogy az táborból örömet ő hozzá  
kimennyetec, es az ő gyalázattyát hordozzá-  
toc. *Hebr. 13.*

Es ezeket czelekeszi es s'erzi az buzgo kö-  
nyörgés az W R Istennél. Mi magunknál pedig  
es mi bennünkis vadnac czudalatos erei es mun-  
kalo-



kalodási. Mert először ha meggondollyuc, hogy mi az Isten eleibe állunc, es hogy az mi könyörgésünkkel az Istennek szólunc, minden beczülettel es félelemmel elkellene azért telnunc, es nem vólnais czuda hogyha ugy elremülhenc es megrötmenc, midőn magunkban salván meggondollyuc, hogy az teremtet dolog áll az Teremtő előtt, Sőt pores hamu az legfelleghésb Istennek sine előtt, az ki az hozzámehetetlen világosságban lakozic, es hogy egy segény kárhozasos bűnös, az kemény es igazságos ítéletnek eleibe állapic. Mert az miképpen hogy azoc az kiegyakorta Királyokkal vagy Fejedelmekkel szólac, annyival sepb estisztá ruhába öltözenc, es beszédekét jól meggondollyac: Azonképpen illendő dolog az, hogy ha ki az Istennel gyakran akar beszélleni, tiszta es jámbor életben éllyen, es nem czac az ő maga beszédere, hanem maga viselkedése es életireis forgalmatos gondgya legyen.

Az jó könyörgés megtanít az képmutatásnac elhagyására, mivel hogy ti az síveket általlató Isten előtt állótoc, az ki az ti síveteknek belső gondolatit, az ti könyörgesteket, minelölte kimondanátoc, jól lattyac, tudgya, esmeri. Az kit külső tettetéssel meg nem czalhatni, es az ki nec semei még az leg homályosab képmutatástis általláthattyac.

Továbba az könyörgés arrais viszen titeket, hogy senkin erőszakot es bosszút ne tegyetec, es

es kezeiteket más ember javaitul megoyjátoc, hogy semmi ragadozást, usurát, es nyomorgatást ne vzzetec, tegyetec, czelekedgyetec. Mert halljátok sxa mint szól az Isten Esai. 1. cap. Mikoron az ti kezeiteket kiterjesztenditec, az én semeimet elröytöm ti előttetec, es mikor ugya sóc sóval imádkoztokis meg nem halgatlac, mert az ti kezeitec rakvác vérrel. Nemis követhetnőc így az Pal Apostol mondását 1. Tim. 2. ki nekűnc ez tanácsot adgya, hogy Tisza kezeinket emellyűc fel az Istenhöz: David példáját sem követhetnőc, ki az 26. Soltarban azt mondgya, hogy: Megmossa az ő kezeit ártatlanágban, az Isten Oltárához való járuláfra.

Ísmet az igaz Könyörgés okot es alkolmatofágot ad az alamisnálkodásra, es az segényekhez való atyafiai szeretetnek megmutatására: Midőn titkon az ti sívetekben ezt mondgyátoc: En az én könyörgésemben alamisnát kérec az Istentől: Nyilván nem adgya ő azt meg enném, hogy ha azont az én felebaratomtól megtagadom. Nemis hallya meg az én sómat, hogy ha én az segény előtt az én főleimet bédugom. Mert



Mert azt olvassuc az Salomon Példabeszédinek 21. részében: Az ki az ő füleit bé dugja az ſegénec kiáltása előtt, kiáltani fog őis, de nem halgattatic meg. *Es ſzent Mathe. 5. cap.* Bódogoc az irgalmaſſac, mert őc irgalmaſſágot nyer nec. Ezokaért kérjúc az negyedic kéréſben, hogy az Iſten adgya meg mi nekűnc az mi mindennapi kenyerűnket, es nem mondgyuc, hogy az én mindennapi kenyeremet, azt jelentvén hogy külön ſokakért könyörgűnc, es nem czac mimagunkért. Az főſvény ſobrác pedig magának tartya, es ſegény atyafiával ſemmit nem akar közleni. Annakfelőtte eztis tanulgyuc az könyörgéſnec meggondolattyából, hog az Iſtennec igéjet figyelmeteſſen kellyen halgatanunc: Az minthogy az hívő ember magában így elmelkedic es ez gondolatra jut: Mint halgattya meg az Iſten az én könyörgéſemet, hogy ha én figyelmeteſſen nem halgatom az ő igéjét? Mint reménlhetem én hogy megadgya az én kívánſágomat, hogyha én nem engedec az ő paranczolattyának, es az ſerint nem élec?

De az könyörgésben továbba eztis meg kell gondolni, hogy az minket az mi ſelebaratunkai való békeſégre es eggyeſſégreis haytſon es unzollyon, midőn az könyörgés közben ilyen vagy haſonlo gondolat eſic elménkben: Kér-

hete-

heteké én békeſéget az Iſtentől, holott az én ſelebaratommal viſzſzalkodom es egyenetlenſégben élec? Az Iſten igéje paranczolja *1. Tim. 2.* hogy könyörögjűnc ſelemelvén ſent kezeinket, haragnélkül es villongásnélkül. *Es Mathe. 5. meg vagy on irva:* Minec előtte áldoznál, mennyel es bekéllyel meg az te ſelebaratoddal. Az minthogy bizonyos dolog az, hogy midőn az házaſoc között villongás teddődés regnol, abból az jó ki, hogy őc ritkán, avagy ſoha az Iſten előtt nem könyörögnec, térdre nem eſnec, mert azzal eltavoztathatnác az ő verőngéſeket. Es ha Iſtennel békeſégeſſec volnának, magokban könnyebben megeggyezhetné nec. Az miképpen láttgyuc az külfő emberi tárfaſágban, hogy az kic egymással gyűlöſſégeſſec es ellenſégeſſec, nem ſoktanac az olyanoc mind ketten az Fejedelemſég nec egy ſupplicatiot, vagy könyörgő levelet beádni.

Ez nagy haſzonis találtatic az könyörgésben, hogy mayd czac nem minden ſzó ugymint egy leſtior vagy paranczolatot ad előnkbe. Mert hiſzem nem kérhettyűc azt, avagy kívánhatgyuc az Iſtentől, hogy az ő neve megſzentelteſſec, meglegyen az ő akarattya, hanemha egyſzerſmind megemlekezűnc arra, melly igen tartozzunc azon igyekezni, munkalkodni, hogy

meg-



megszenteltessék az ő neve, es meglegyen az ő akarattya: Azonképpen midőn az mi minden-napi kenyérünket kérjük, azt tanulmány, hogy az más ember kenyerét vagy az mi felebarátunkét el ne kívánnýuc. Ismet mikor azt kerjük, Boczáld meg minékünk az mi vétkeinket, tehát arra kötelezzünk magunkat, hogy azoknac megboczátnak az kic mi ellenünk vétkeztenek: Azonképpen; Mikor azt kerjük: hogy kísértetben ne vitéssünk: Tanulmány az gonosz ellenességnek kísértetét eltávolztatni es tőle őrizkedni. Ihon Kerelztyén halgatóc, ezt kell minékünk megtartanunk, hogy midőn mi az Istennel beszéllünk, egyszerűmind mi magunkal is szollyunk; es hogy mindenik kérés intés es indítás legyen az szercetere es az Istenhöz való engedelemre.

Az Könyörgés pedig nem csak foc megemlekeztetéseket foglal bé az Isteneslegre, hanem nagy vigasztalókat is ad minékünk az mi szükségünkben es szomorúságinkban. Innen mondgya az WR Isten ez jelen való Soltárban: **Hij segítségül engemet az nyomorúságban, &c.** Az miképpen hogy nagy könnyebbségére vagyon embernek, midőn valaki az ő jó barátjának panaszkodhat az ő nyavalyájáról, es annac úgy mint bebelében őntheti, ha szinte az arról semmit nem tehetis: Azonképpen mi is nagy tapasztalható könnyeb-

seget

seget érzendünk, midőn az mi gondunkat es bánatunkat az WR Istenre vettyük, mivelhogy ő egyedül az az ki azt mi rollunc elveheti. Innen mondgya David *Psal: 109.*

En az Istennek bűntelen

Imádkoztam az inségben.

Es az Philippibéliekhöz írott levélnek 4. részében azt olvassuk, hogy: Semmiről ne legyenec forgalmatosfoc, hanem minden könyörgésekben es imádságokban hálaadással az ti kéreستec megjelenyenec Isten előtt, &c. Melly azt jelenti, hogy az mi elménc az könyörgés által minden inségtől es rőttegetől megmenekedic. Es szinte ezen dolog találtatic az Davidnac *Psalmusbanis*, az mellyekben gyakran láttya ember hogy az kezdeti tellyes szomorúsággal es merő busulás, kesergés, de az végén szép rekesztés következie az Isten irgalmaságában való tellyes bizodalommal; ugyhogy embernek mayd azt kellyen gondolni, hogy az ő úgye szinte csak az imádkozasközben változott meg es megjobbult, avagy valamelly jó híreket hoztanac legyen néki. Mert midőn David inségiről panaszkodic, es az ő fűksegét, nyavalyáját mayd ugyan véle közli az Istennel, mindgyárt szabadulást érzett es talált, hogy az

P

őhiti-



ő hitiben megerősített, és az ő elméje megvidamíthatott.

Ez mellet az Kőnyörgésben békeféles türe-  
reis indítatunc. mivelhogy arra viszen minket,  
hogy az Istenre nézzünc és magunkat az embe-  
rektől, az kic minket nyomorgatnac, az W R  
Istenhöz fordítsuc, az ki azokat reánc inditot-  
ta; hogy ugy ne czelekedgyünc mint az ebec,  
az mellyec mikor az bottal megüttetnec, az bo-  
tot mardoslác, avagy az reajoc hagitott követ  
harapdállyac, &c.

Az mi még nagyobb, aztis eszünkbe kell ven-  
nünce, hogyha szinte az Istentől az kívánt sege-  
delmet el nem nyerjükis, de ugyan mégis felötte  
gyönyörűféles dolog az W R Istennel az kőnyör-  
gés által beszélgeteshöz fogni, es ezzel mulásluc  
időnkét az mi egyedül voltunkban, es etzakai  
vigyázásunkban. Es mivelhogy az embereckel  
való beszélgetés többire mindenkor gonosz,  
megtiltott avagy unalmas dolgokrol vagyon,  
annyival örömesben igazítsuc az mi beszélge-  
tesünket kőnyörgésünket az W R Istenhöz.

Es noha az W R Isten megparanczolta, hogy  
ötet nyomorúságunkban segítségül hívuc, de u-  
gyan nem következik azért, hogy jó állapotunk-  
ban ne kellene azont czelekednünce, mert u-  
gyan sem vagyunc soha félelem és forgalmas-  
kodásnélkül: hanem naponkint, sőt orankint,  
az gonosz ellenfégnec, az ördög nec czalárdsa-  
ganc inczelkedesénec, ez világi kívánságok nac  
alája

alája vagyunc vettetvén, az mi erőtlenségünce,  
es belső lérelmenc mindenkoron szüntelenül  
kőnyölünce s' bennünce vadnac, annakokaért  
mindenkor tanulhatunc es vagynac szüntelenül  
arra okainc, hogy kegyelmet kérjünce, es sege-  
delemért kőnyörögjünce. Annakfelötte inkább  
illic hozzánc, az jó napokban kőnyörgenünce,  
hogy nem mint az fűklégben es nyomorulá-  
ban, mert az jó állapotban szinte czac az fiui be-  
retetből bármazic, es nem ugymint valamelly  
fájdalomtul saytoltatott volna ki, es mint egy  
kényszeritesből való dolog volna az mi imadsá-  
gunc, es nemis czuda hogy ember ollyankor az  
Istenhöz kiált mikor töle ostoroztatit es sa-  
nyargattatit.

Mivelhogy pedig az jó állapotban es békefé-  
ben restec es kesedelmezőc vagyunc az kőnyör-  
gésre, azért boczát az Isten nyomorulágot es  
öldözést reanc, es ez buzgoságot ellenkező esz-  
közzel gerjeszti mi bennünce, az mint midőn vi-  
zet öntenec az óltatlan mészre, annac meggyul-  
lasztására. Valamig örvendetes jó napjainc vad-  
nac ritkán emelkednec az mi kőnyörgésenc es  
fohászkodásenc fel az felhőkig: mert az sívec az  
jó állapot által olly igen lenyomattatnac, hogy  
az kőnyörgésben felötte igen sunyátác es ál-  
moskodóc legyenec, es czac szokásból éllyenec  
az kőnyörgéssel. Innét vagyon hogy végre az  
nyomorúságoknak es fájdalmoknak kellyen  
minket valoban az Scholába vinniec es ollyan  
fohász-



fohaskodásra tanítanioc, az mellyec kedveses az Istennél, es ő tőle meghalgattatnac. Az nyavalya nyavalya tanit könyörgeni, es igaz buzgosággal könyörgeni, az mint az példa beszédis mutattya: Hogy, Az ember az tengeren hevenyebben könyörög, hogy nem az földön, mert az vizen sokkal nagyobb az veszedelem, es mindenkoron az veszedelmet ember úgy láttya szemei előtt, hog alig legyen három uy temerdeksegni köz, az halál között es közöttűnc.

Erre immár nem kételkedem azon, hogy sokan legyenek köztetek, kiknek igaz Isteni félelem legyen szívükben, es annakokaért magokban is illy gondolatra jutnac: Ioltudom es bizonyos vagyoc abban, az mint az sent Iacob Apostol mondgya; hogy nagy ereje vagy on az igaz ember valólagos könyörgésének az Isten előtt; De igen érzem bennem az én erőtlenségemet, es ez az én panaszom, hogy gyakorta az én imádságomban, az én gondolatim megtévelyodnac es akadékoztatnac, figyelmetes áhítoatlágom elmúlic, es teljesléggel más dolgoc vtköznec elmémbe, az mellyec az könyörgésben megtévelyit nec es másuvá vezet nec. Gyakorta uyobban kezdem el imádságomat, de ugyan még sem maradhatoc az áhítoatos reá figyelmezeiben, hanem is meg az előbbeni tévelygásra tanitorodom, es olly keserves ez az én szívemnek, hog

hogy midőn valamelly emberrel beszéllec, tehát sámot tarthatoc az én savaimra, de mihele könyörgeni kezdec, nem maradhatoc meg az buzgo áhítoatlágban.

Vgy vagy on szerelmes halgatoim, Szánando dolog, de felettebis igaz, hogy nagyobb részént az emberek igen forgalmatlanoc es hideg elméjűec az könyörgésben: es inkább czac sokásból könyörögnec, hogy nem mint siwbéli buzgoságból es áhítoatlágból. Ne czudállyuc azért, hogy az Isten meg nem halgat, mivelhogy mi magunc sem halgattyuc s nem vesszűc eszűnkbe mi magunkat. Iavalhatnáe valamelly Fejedelem, avagy alsob renden való semelly, hogy midőn ember ő velle söl, gondolatival idestova czavargana, es semmi gondot maga savára nem tartana? Ez illyen meg gondolatlan könyörgés, mikor az mi bűneinknek megboczanattyaért könyörgűnc, olly bűnök ké fordítatnac minékűnc, az mellyeknek boczanattyát kérjűc, es job volna hogy ez illyen forgalmatlan es nyughatatlan könyörgőknek ezt mondanájac: Fogjátoc be az sátoakat, es hadgyatoc béket az imátságnac, hogy az Istent meg ne haragítsátoc! Bizonyára nagy kegyelmessen térszen az W & I. Isten velűnc, midőn ez illyen könyörgésűnket eltűri, es ez illy kellő dolgot nekűnc nem tulajdonittya.

De lássuc meg immár Kereszt yének, ez illyen meggondolatlanágnac es elveztet áhítoatlág-



nac okait az könyörgésben: es osztán az eszkö-  
 zöket mutassuc meg, mellyekkel vehessuc annac  
 eleit. Ennec kiváltképpen négy okát találatnac.  
 1. Az természeti könnyen megfelelőség es elmé-  
 nehabozása az melly velunc sületett, ugyhog  
 az mi elmeinc nehezen maradnac sokáig azon  
 egy szándékban, avagy egyenlő állapotban. 2.  
 Mivelhogy az lelki es Isteni dolog az mi elme-  
 inktől es érzékenységinktől igen távol vadnac,  
 meg választatván, az érzékenység által kell pedig  
 az áhitatoslág nac megerősíteni. Nem halgat-  
 hattya az ember az prädikatiót figyelmetesen,  
 hogyha azt nem láttya az ki prädikal. Az mi  
 szemeinc mindenkor be akarnac töltetni: Innét  
 mondottác az Izraélitakis az Aaronnac: **Czi-  
 nally minékunc Isteneket kic mi e-  
 löttunc mennyenec.** 3. Harmadic oka az  
 mi elhidegült elfagyott könyörgésünk nec áll az  
 mi gonosz kívánságinkban, es veszett gyönyö-  
 rúginkban, mert mivelhogy gyakorta, az ki  
 könyörög az ő szívében, vagy gyűlöléssel s  
 kedvetlenséggel vagyon az ő felebaráttá hoz,  
 avagy pedig, fősvenység es kevélység, tisztesség  
 kívánság vagyon benne, nem czuda azért hogy  
 ez illy mélyen belenc gyökerezett kívánságoc,  
 megtébolyittyác s zavarjác az mi gondolatin-  
 kat, es az mi könyörgésünk nec áhitatos figyel-  
 mezését elvészic. 4. Az negyedic oc az Satantól,  
 az gonosz ellenségtől bármazic, az melly midőn  
 veszi

veszi eszébe, hogy ti fabulákról, es világi dol-  
 gokról beszélletec, nem kíván titeket megboly-  
 gatni, mert az olyan ninczen ellene az ő orszá-  
 gának, es ő néki semmi kárt nem szerez. De  
 mikor azt láttya, hogy valamelly hívő ember  
 le akar térdepelni, es az Istenec akar imádkoz-  
 ni, így szól magában: Ez ember az Istent akarja  
 segítségül hívni, es nyilván azt kezdi kérni, hog  
 jöjjon el az Istenec országa, az melly osztán  
 én ellenem es az én országom ellen lenne. Aztis  
 fogja kérni, hogy Isten őtet megszabadítsa az  
 gonosztól, es azis ellenem vagyon es az én or-  
 szágom ellen. Annakokaért hozzá látoc, es  
 azon leszec, hogy valami gonosz gondolatot  
 eythessec szívébe, mellyen az ő áhitatoslága el-  
 fordítaléc, es hogy szinte azon ő könyörgéseis,  
 bűnné változzéc, hogy illyen módon az go-  
 nosznac hatalmában esléc. Valamennyen va-  
 gyunc azért, az kic tudgyuc, mint legyen dol-  
 ga az emberi erőtlenség nec, tudgyuc aztis hog  
 attul senki nem szabados, sőt még szinte az leg-  
 jamborbonis rayta vagyon; annakokaért bo-  
 londlág nac es czufságnac kell tartani, hogy foc  
 emberek Pusztákba s erdőkbe buykálnac, rőy-  
 tőznec, es remete életet kezdnec, azt vetvén  
 elő, hogy őc mindenkor czac az imádságban es  
 az Isteni gondolatokban foglalatoskodnac.  
 Ezt mondom hogy merő azon czalárdlág. Bi-  
 zony dolog az, hogyha meg olly elbúyt, hon-  
 vlt életben élnekis, de megtapasztalhattyác azt,  
 hog



hogy finte az ő remete barlangjokbanis, sőt  
külömb külömb fele kísértetec és ostromlásoc  
találtatnac. Igen felfuvalkodnac jollehet és az-  
zal kevéldedne, hogy őc szentebbec és jobbac  
egyéb embereknel, mivelhogy senkivel egyeb-  
bel nem, hanem czac magockal vetic hasonlit-  
tyá c ő szve magokat, az melly fines képmutatás  
alatt, az őrdőgnec jó játszodozása vagy az ő  
dolgainac előb mozdítására. Az minthogy ab-  
banis igen megczalliac magokat, hogy ez kísér-  
teteket, azzal gondollyac megelőzni, hogy az  
ő áhitatosságokat az őtvenszer avagy többszer  
elő hozott imádsághoz akarjác kötni: és nem  
értett nyelven némelly sőkat berbitelnec, és  
valamelly gömbölyű magvaczkakat tekerget-  
nec sodorgatnac, és azokat alá s'fel vonyogat-  
tyác, és az mellete meg más áhitatosságokis va-  
gyon bizonyos imádságokban, az mellyeket  
Felnnyittatoknac, magassan felszőköllő imádsá-  
goknac nevezne: és soha nem hallott idegen  
lelkifégeket költne és gondolnac, midőn őc az  
ő imádságokban az Angyaloknac bizonyos Ti-  
tulusokat és neveket tulaydonitnac, az mint-  
hogy az Mihály Angyalt fő Lovászmesterré te-  
szic Paradiczomban, az szűz Mariát, az Men-  
nyeknec Királyné aszszonyává emelic, és az  
négy Evangelistákat, négy titkos Secretariusok-  
nac avagy Főtanácsosokac meric nevezni, nag-  
bolondul és babonásan.

Mi

Mi pedig azt lássuc immar meg, mint kellyen  
ez gonoszt megelőzni, az eszközt módot gon-  
dollyuc meg, mint kőnyörghe slunc igaz áhita-  
tossággal, hogy az mikőnyörgésinc meg ne bān-  
taslanac és áhitatosságunc másuvá el ne fordí-  
talléc.

Ez eszközőc között némellyec czac kisded-  
kéc, mellyec inkább segédne vagy jó tanácznac  
mondathatnac, hogy nem tulaydonáságképpen,  
eredet serint való lstenes áhitatosságnac tarttat-  
nánac: de még sem megvetendőc, az többi pe-  
dig hathatőbbac és szűkfezesbec:

Az mi illeti az első külded segítő eszközt,  
Megtapa sztalhatni azt, hogy az áhitatosságnac  
bontakozásnélkül szüntelen megtartására, nem  
haszontalan, hogy ha ember egész testét, kezeit,  
szemeit beczületes tiszteletességre felemeli, tér-  
det meg haytya, és hallatos szóval imádkozic:  
mert az pulzta gondolatoc könnyen el oszol-  
nac: Ió azis, hogy ember nec semmi olly ne le-  
gyen szemei előtt, az mi az ő elmelkedését és  
gondolatit meghaboritaná, tébolyitaná; es ha  
valaki azon fél, hogy az ő gondolatit együtt  
meg ne tarchassa, és az ő áhitatossága röviden  
nyult, tehát jobban czeleke szic, hogy ha rövi-  
deden imádkozic, és annyival gyakrabban kő-  
nyörgését ismét uyobbán elő hozza, előb moz-  
dittyá. De mivelhogy ez apró segédeczkékel az  
dolog véghőz nem vitetic, az következőkre tartsunc számot.

P 5

Elő-



Először mivelhogy az mi áhítatoságunkat semmi olly igen el nem rontya, mint az gonosz buzgo kívánságoc, mellyec megindulván es felgerjedvén, az gondolatokat meghomályosíttyác fetitetic, es az fölhökön által menni nem hadgyác: az illic azért mi hozzánk, hogy Isten segedelméből azon munkálkodgyunc, hogy affele kívánságokat le czendesítsünc, haragot, irégységet, gyűlölséget elhadgyunc, az fölvészéget gyűlölyűc, es tisztatalanságtól bujafágtul buczut vegyűnc, mert valamig minket ez veszett gonosz indulatoc nyughatatlanítac, soha addig nem lehet áhítatos az mi könyörgésűnc, hanem az mi jó es sent gondolatinc mindenkor megzavarodnac es meg akadekoztatnac. Ez az igaz es kiváltképpen való elzköz, es az leg job tanács, az akadályoknac elhárítására.

Mert akar meddiglen éllyenis az ember amaz egyéb segédeczkeckelis, az ugyan czac hinte annyi, mint midőn valamelly beteg embernek külső köz orvosságot adnac: ez orvosság pedig tudniillic midőn megtanullya az ő gonosz kívánságát az Isteni félelemnac alája vetni, szinte ollyan mint az érnec megvágása, megnyitása, es megtisztítása az egész *Patiens* nec avagy beteg ember nec: melly által belől megtisztitatic, világositatic, es az belső hűwség es izzóság megtimporaltatic es meghivesítetic.

Erre

Erre immár ez jó es idvősleges tanács követekezic, hogy tudniillic, jólleszen, ha midőn ember imádkozni akar, először egy kevellé gondollya meg magát, ne térdepellyéc mindgyáre le, hanem előb álllyon az őn sívében, es gondollya meg azt, ki legyen az á nagy hatalmas *WR*, az kinec imádkozol, mely igen belátnac annac szemei az te szivednec bellő részeiben, melly igen elvifelhetetlen itilletet gyakorollyon ő; melly segény nyavályas teremtet állatoc legyűnc mi, es melly nagyoknac es utalatosoknac kellyen az mi bűneinket tartanunc, ugy es elannyira, hogy minek előtte ő néki könyörgenétac, az ti síveitekben neminemű sent es reszketű félelmet es beczűletet érezzetec.

Szent David, az mint az 73. Psalmusnac kezdetiben láttzic, így sokott könyörgeni. Mert mikor ő ez igen kezdi el: **Az Izrael nec ugyan vigasztalása azért az Isten:** érténűnc adgya azt, hogy ő először mély gondolatban maradozott es elmélkedésben völt foglalatos. Annakokaért mivelhogy többire mindenkor magunkat az imádkozásra nem készittyűc igazán el, es czac imigy amugy kezdgyűc, nem czuda hogy az mi gondolatinc megtébolyodnac, es semmi áhítatoság meg nem marad nállunc. Ezen esmerhetni pedig meg, hogyha valaki ez meggondolast estanulágot hasznal halgattac meg vagy nem: Hogyha az ő imád-



236. V. PRÆDIKATIO

imádságának véghez vitele utánis, ez Istenes es fent gondolatoc egy ideig mégis ugyan szemci előtt forognac, es nem olly hamar kezdhet mindgyárt valami más munkához vagy szerződéshez.

Annakelőtte akar melly nagy gondviseléssel es valósággal tartsatokis fiamot ez dologra, de mégis ugyan mindenkor járul valami fogyatkozás melleje. Az örök életben osztán es nem előb lehetűnc olly tellyes tökéletességűec, hog az WR Istennek minden megakadékozatlan alhatatos áhitatossággal imádkozhatunc, Mert ott osztán minden mi igyekezetűnc es értelműnc egyedül czac az Istenre igazitatic, melly által minden mi kívánságunc megeligitetic, es bizonyosoc legyűnc abban, hogy az Isten legyen mindenekben minden.

A Z H A R M A D I C

részről: Hogy az Istent kellyen diczöiteni.

V Ege mind ez egész tudománnac, es végű hafzna az mi Kőnyörgésűnk nec ez, hog az Isten diczöitesléc: Mert ez mondatic az textusban: En megfabaditlac tégedet, es te diczöits engemet. Az Istennek hívő fia

Az Kőnyörgésről.

237.

fiai, leanyi, midőn ő hozzája ő mennyei attyokhoz folyamodnac, megelimeric azt hogy ő legyen eredeti es oka minden jóknac, hogy igaz mondo legyen az ő ígértiben, es kegyelemmel tellyes az minket szeretésre, Mindenható az megeligitésre. Ezt kíválcképpen láttyc az Anya fent Egyháznac közönséggel való kőnyörgésében, holott eggyező szóval diczöitetic az Isten, es az hól soc embereknek favaí őszvezengezenec, es egyűve hangiczálnac az Isten diczéretin nec es czuda tétel nec hirdetésre. Es ezen kívül ninczenis semmi ez egész földön, az mi valami részént azzal az diczéret mondással, mellyet az Angyaloc es az választott lelkek, az Istennek mennyekben fűntelenűl énekel nec, inkább őszve hasonlittathatnéc. Megparanczollya pedig az fent Iras, hogy az mi kőnyörgésűnkis, mint finte minden egyéb mi dolgainc es czelekedetinc, czac az Istennek diczéretire es diczőségére legyenec s igazitassanac. 1. Cor: 10: 31. Akar

eštec s- akar ístoc, akarmit czelekeštec, mindeneket az Isten diczőségére mivellyetec. Mindenec az WR nac diczéretire es diczőségére teremtettenec, Ez világot, az embereket, az angyalokat, mind az végre teremttötte, hogy ő magát az ő teremtet állatiban kiabrázná, es az ő diczőségénec gazdaglágát kimutatná. Azonképpen az ő egyetlen

egy



egy Fiatis szinte azért boczáta ez világra, hog az ő Isteni szentséges neve diczértetnéc es magasztaltatnéc. Mert az azáltal mutatta meg az ő Szerelmét az emberekhez, az ő igaz mondó voltát az ő ígértetnéc megtelleyesítésében, es az bűnőknek gyűlölését, utálatosságát az ő fíemei előtt, midőn hogynem ő azokat büntetetlen hatta volna, inkább akarta az ő egyyetlen egy Szerelmes fiára vetni az büntetést. Az ő gazdaglágos bölcseségétis abban akarta kijelenteni, hog az ő véghetetlen igasságának ugy tenne igazat, hogy mindazáltal az ő megmérhetetlen irgalmaslágából semmi elne szakasztatnéc, es megmutattya továbbá az ő Mindenható hatalmaslágát, hog egy erőten ember által az Őrdőgnec hatalmát es országot el rontotta. Az világnac vegezetnec idejébenis diczértetie es magasztaltatie, mikoron azt az ő egyyetlen egy fiat előjelenlenti s álllyattya, az eleveneknek es holtaknac megítélésére, hogy köszönségessen mind ez egész világnac fíemei előtt, az ő igasságát; az ő választott fiaihoz leányihoz való Szerelmét, es azt az ő hatalmát, mellyet adott az ő fíának mindeneken, megmutalla es megbizonyítsa. Mert meg vagyon írva: Eelec én azt mondgya az WR, nékem hajollyon meg minden térd, es minden nyelw Istennek tegyen vallást. *Rom: 14. v. 11.*

Továbbá

Továbbá azis szolgál az Istennek diczértetire es diczőségére, hogya az ő Isteni hatalmával az királyokat az ő Székekből leveti, es az ő busult haragjában azoknac birodalmakat es országot megrontya, az mint Pharaónac mondgya az Isten, *Rom. 9.* Szinte è végre támasztottalac, téged, hogy megmutassam te benned az én hatalmammat, es hog az én nevem hirdetteflec mind az egész földön.

Az ő nevének magasztalására diczértetire tartozic azis, hogya az ő népének es szolgálainac hamisslágokat meglátogattya megbünteri; az miképpen kimondgy *Num: 14.* Hogy senki azoc közzül, az kic az ő paranczolati ellen támadtának volt, bé nem menne az ígértetnec földere: Eelec én, *ugy mond továbbá*, es meg kell telni ez egész világnac az WR-nac diczőségével. Es az Moses harmadic Könyvenec tizedic részében, Minekutánna Nadabot es Abihut az tűzzel megöleti, azt részi hozzája: Megbenteltetem én azokon, az kic én hozzam közelitnec, es mindé népec előtt megdiczőitetem, es mivelhogy buzgoságos az ő diczőségéért, azt akarja hog az emberek egyedül csak őtet szolgálják,



lyac, az mint ōn maga mondgya. En az én diczőségemet másnac nem adom, es az én tífteflegemet az bálványoknak. *Eſai. 42.*

Ezt mindazáltal nem ugy kell térni, mintha az Iſten ſükös volna az mi diczõitèsünk nélkül, avagy mintha ō nékie igen jóleſnéc, avagy nag halznára lenne midõn mi õtet diczèrnõc. Mert az WR Iſtennec még az világ kezdeti elõtt, es minekelõtte mi teremtetõnc volna annélkülis véghetetlen diczõſége es tífteflege volt. Es hogha ſükös volna diczèrtetés nélkül, tehát vannac ō nékie ſent Angéli es mennyei Seregei, az kic ō nékie ſockal különb diczèreteket tudnának énekelni, hogy nem mint mi. Mert valóſágosan rolla ſólván az mi diczèret mondásunc olly ſorgalmatlanul vitetic véghez, hogy gyakorta nagyob kiſleblegére fordul az Iſtennec, hogy nem mint magasztalására. Midõn mi az Iſtennec hálá adáſt éneklõnc, az gondollyuc, mint vehetlõnc uyob jótétement tõlle. Czac azért ſerettyuc mi az Iſtent, mivelhogy haſznõt veſzõnc tõlle, es ez ilyen ſeretet az mi magunc ſeretetin éppitetett, azt pedig az tífteflegget, az mellyet ō mi tõllõnc kíván, azért kellene ō nékie adnunc, mert illetlen dolog volna, hogy holott mi mindenkoron ſocjõt veſzõnc ō tõlle, ha viſzontag miis ō nékie tífteflegget es ſzolgálatot

tot nem tennenc. Sõt azértis félõnc kell õtet es tíftefelnõnc, mivelhogy az által uyob jótémenyeket veſzõnc, midõn mimagunkat háládóknac mutattyuc, es nem engedgyuc azt, hog az elõb elvõtt jótémenyec feledékenység es háláadatlanſág által eltemetteſſenec es elenyiſſzenec.

Ennekokaért akarja az WR Iſten, hogy az ō tíftefleges nevénc káromlásán, es megutálásán az mi ſivõnc valóban megindullyon, es hogy az ō Anya ſent Egyházának õldõztetésében, nem az mi javainknac elvesztéſet, házunkból való kikergettetésünket, ſem az mi életünknek veſzedelmét, hanem czac az Iſtennec diczõſegenec gyalázattyát es bõcztelenitét, ſent nevénc káromlását ſiralluc, es az veſzedelem ſiai orſzágnac fellállatásan keſeregjunc. Minekokaért Moſeſis Num. 14. midõn az népnek hamisſágának megbocznattyáért kõnyõrõg, nem fundallya kõnyõrgét az népnek nyomorúságan, ſem a ſoc népnek veſzedelmére néz, hanem egyedül czac az Iſtennec diczõſlegére mutatt, es mond: De tegyed nagyſágosſa WR Iſten az te erõs hatalmadat! Az pogányoc azt kezdic mondani: *W* WR ſemmiképpen nem vihette bé az népet arra az földre, az mellyről né-



kic megeskütt, azért ölte meg őket az püstabán. Ehez hasonlo példanc vagyon *Ieremia 36. cap*: Holott az Isten megizeni Iechonias Királynac, hogy az ő háza eltöröltetic, az ő teste az mezőn vettetic el, miért hogy az Ieremiastól meghallott prædikatio után, megengedte azt hogy az Iro Deac, az Iehudi, az könyvet kesselelmetelne, es az tűzbe vetné, es hogy azon Iechonias meg nem rettent, sem az ő ruháját, ez iszonyu dolgon meg nem faggatta.

Az természettről tudakozó bölczec azt tanítja, hogy minden teremtettt dolgot természetből haylandóc elsőben magoknac, s'ostán ez Világnakis megtartására: Azonképpen az hivek nec ez kettőre legyen figyelmetes haylandóságoc, először az Isten nec tisztességére, s'annakutánna az őnnön magoc megtartására is forgalmatos gondot viselleyenec. De ha ennec egyic az másikat meg akadekozná, tehát az mimagunc megtartását félen kellenetennűnc, es egyedül czac arra kellene vigyáznunc, hogy az Isten nec tisztességeje es diczőségéje lenne az elsőség.

Itt ez kérdés fordul elő: hogyha szabadé vagy lehetségese, hogy ember azt kívánnya, hogy az Isten kegyelmetül őrdöcké eltaszítassék, csakhog az Isten nec tisztessége es diczősége helyén maradgyon, es egyéb embereknec idvőségec előb mozdutathassék. Erre az kérdésre, noha az Irás-

nac

nac ez ilyen mondási külömbkülömbképpen magyaráztatnac, de én így felelec meg, hogy az ilyen kérdés nem szabad, nem is lehetséges: mert igen nagy tudatlanfág volna, hog ha valaki olly értelemben lenne, hogy az ő kárhozattya által egybec megtartatnánac; avagy idvözülhetnénc. Es felőtte illetlenis volna azt kívánni, hog az olly ember az ki az Istent féli es szereti, valamelly más gonosz emberért büntetessék meg, es ugymint azt kéréje, hogy az Isten valami nem igazt czelekedgyéc. Az mi még nagyobb hogyha valaki az Isten szerelme által annyira vitetné, hogy kívánna őrdöcké elkarhozatni, csakhog az Isten diczötethessék, tehát ugy ő s'inte azáltal az Isten nec ellenségeve akarna lenni, es az Istent őrdöcké kívánná gyűlölni. Ezec pediglen tellyességgel egymással ellenkező dolgot, az mellyec egyút nem lehet nec; hogy valaki az Isten nec szerelmétül inditassék az Isten nec gyűlölésére: es hogy ember őtet olly igen szeresse, hogy kívánnyon ő nékie ellenségeve lenni: Az minthogy minden elkarhoztac az *WR* Istent felőtte igen szörnyen gyűlölic, es ő nékie őrdöckön őrdöcké ellenségei.

Annakokaért midőn Mozes másodic könyvénc 32. részében így szól az Isten nec: **Nó**

boczaśd meg mostan az ő bűnöket; Ha hol nem: tehát törőly ki engem

Q 2

aztc



az te könyvedből az mellyet meg-  
irtal: Itten ő nem szól az életnek könyvéről,  
sem az kegyelemből való örök elválástól,  
mivelhogy jól tudta, hogy abból senki kinem-  
töröltethetic; Hanem az élőknec könyvéből ki-  
vánt kitöröltetni, es örömesben meghalni, hog-  
nem az népnec veszedelmét es eltöröltetését lát-  
nája. Erről az életnek könyvéről vagy on emle-  
kezet az 59. Psalmusban; Töröld ki őket az é-  
lőknec könyvéből, hogy ők az igazackal fel ne  
irassanak: Szinte mintha azt akarná mondani:  
Hadd halljanac meg, es töröld el őket ez föld-  
nec sinéről, hogy az Isten Anya sent Egyházá-  
ban semmi helyec ne legyen: es ne irassanak fel  
az hívőknec sámkok közzé. Mert hogy az fen  
megemlített Moses masodic könyvének 32. ré-  
szében, ilyen könyvről vagy on az fő, az melly-  
ből az neveket kitörölhetni, megtettzic innét,  
hogy az Isten mindgyárt azt mondgya utánna  
v. 33. Azt töröldm ki az én könyvemből, az ki én  
ellenem vétkezik. Azért mondgyuc aztis hogy  
az Romabéliekhez írott levélnek 9. részében,  
az Pál Apostol kívánhatta azt hogy az Christu-  
sól elszakasztott kiátkozott legyen, az mi az  
Anyá sent Egyházból való kirekesztetést illeti.  
Nem pedig, hogy azt kellett volna kívánni, vag-  
azt kívánhatta volna, hogy öröcké elkárhozzék.  
Attul örizzen az Isten! hogy valakinec közzé-  
lűnc olly mód nélkül való kába buzgoságale-  
gyen

gyen arra, hogy elkárhozzék, hogy azzal az ő  
kárhozzatásával az Isten diczõitethessék. Mert  
hiszem egyedül czac abban vagy on az hiveknec  
minden ő reménsegec es öröme, hogy tudgyac  
ők azt, hogy az W R Isten szinte abban akar tisz-  
teltetni es diczõitetni, hogy ő mi velűnc jól te-  
szzen es jókat ad.

Rekesztő foglalásint es summá serint Kereft-  
yénec, megtudgyátoc azt hogy arra hivattatoc,  
hogy az Istent diczérjete es magasztallyátoc,  
ez a letzke es a tiszta melly ez világon az hiveknec  
eleikbe adatott es paranczoltatott.

Ez illyen diczérés s magasztalas pedig elősz-  
leszen főval, hogy az Istentől nagy beczülettel  
tisztetéssel szóllyátoc, es mindenképmutatás es  
hazugság távul legyen tölletec, mert az mint  
*Iosue cap. 7.* mondott az Achannac. Ha ember  
igazat szól az Istennec ad diczõséget; es abbanis  
magasztaltatic az Isten tölletec, hogy ha az ő i-  
géretit hiszitec. Mert ez annyit teszzen, mint meg-  
eszmerni azt es bizonyossá lenni abban, hogy az  
Isten igazmondo, az mikenpen sent Pál tanit  
az Romabéliekhöz írott levélnek 4. cap. v. 20.  
Az Abraham nem kételkedett az I-  
stennec ígértiben hitetlenség nec  
általa, hanem erős vólt az hitben,  
es az Istennec adta az diczõséget. Es  
*sent Janosnac 3. cap. meg vagy on írva:*



Az ki bévefi az Isten Fiának bizony-  
ság tételit, az olyan meg peczelte  
azt, hogy az Isten igaz mondó le-  
gyen.

Továbba diczõitetic es tisztelitic tõletec az  
Isten, jó czelekedetec által, Az mint Christus  
Vrunc tanit *Matth: 5.* Fényléc az ti vilá-  
gosságtoc az emberek előtt, hogy  
lássác az ti jó czelekedeteket, es  
diczõitséc az ti mennyei atyátokat.

Magasztalnotoc kell az Istenec tisztelégét az  
ti alázatosságtocakalis, mert semmi nincz olly  
igen ellene az Isten tisztelégének, mint az em-  
bernec diczõsége. Azért mondgya Christus az  
Pharisæusoknak; *Iohan: 5. v. 44.* Mi modon  
hihettec ti, holott eggyic az mástok-  
tól vár diczõséget, es az diczõséget  
melly az Istentől fármazic nem ke-  
resítec? Es ennekokaért gyalazza le az Isten  
az földre az kevélyeket, mivelhogy ō magokat  
tisztelevén es magasztalván az Istenec nem ad-  
nac diczõséget s tisztelégét.

Végezetre illendõ azis, hogy az WR Istent  
abbanis diczérjetec diczõitsétéc, hogy az ō v-  
gyét dolgait otalmazzátoc, mentsétéc, es az ō  
tiszt-

tisztelégéhöz való buzgóságtokat mutassátoc,  
az helyett az illetlen es artalmas buzgóság es  
boszszuállási kívánság helyett, az mellyre gerje-  
dũnc, mihelt valami boszszu ér bennũket, vag  
valamelly ellenũnc való sõ hallatott, legottan  
megindulunc es boszszonkodunc, &c. Minden  
kétségnélkül sokkal jobban volna az dolog, hog  
ha sokan volnának köztũnc ollyanoc, mint az  
igaz Loth, az kinecigaz lelke az Sodomabéliek-  
nec istentelensegec miatt gyõttretetett es ki-  
noztatott: avagy ha olly sível volnanc mint az  
sönt Pálról vagy on megírva *Act. 17. v. 16.* hogy  
ō megkefereedett es fel háborodott az ō lelké-  
ben, midõn látta hogy az Athenas Városa olly  
igen babonas volna es az bálványokhoz ragaz-  
kodott volna. Ez ellen mi köztũnc méltó pa-  
naszkodni azon, hogyha midõn valaki pa-  
ráznaságban talaltatott, vagy egyéb bűnt cze-  
lekedett, ugyan nevetnecrayta, es ha sinter az  
Isten nevének káromlását hallýákis, czac elfüle-  
licsõlhalgattyác, mintha az Isten vgyehõz dol-  
gához semmi köztũnc nem volna, es semmi ab-  
ba mi reánc nem nézne.

Maga bizonyos dolog az, hogy mi nem czac  
azokért az bűnökért, az mellyeket mi magunc  
czelekekszũnc, hanem azokértis az mellyeket  
tettzészũnkel javallunc, kedvellũnc, bűntetésre  
méltócs vétkesec vagyunc. Immar azért holott  
minden dolgoknak az Isten diczõitésre kellyen



szolgálnioc, es az Isten mindeneket az  
 önnön diczőségére berez, még az  
 Istentelentis az gonos napra, *Prov.*  
 16. 4. Annack kell azért lenni hogy az emberek  
 az Istent vagy imigy vagy amugy, vagy egykép-  
 pen vagy más módon, de ugyan czac tisztellyec,  
 diczõitséc, es az ki azt jó kedvel nem czelekeksi,  
 végre kényszeritesbõlis meg kell czelekedni. Ha  
 nem akarjátoc tudni, érteni, hogy az Istent  
 kellyen diczõitenetec, õ ugyan diczõitetec ti  
 bennetec, es hánem akarjátoc az õ diczőségét  
 hirdetni, tehát az õ igallágánac példaira fogtóc  
 vonyattatni.

De mi ennel jobbat akarunc felõletec remén-  
 leni. Mert az Istennek hivatalát es Szõvettségét  
 nem hiába yõttetec, hanem azért hogy idvõzül-  
 lyetec. Azon igyekezzetec annakokaért, hogy  
 mind beszédeteckel, czelekedetiteckel, élete-  
 tekben es halálotokban, mindenkoron az I-  
 stent diczérjetec, diczõitsétec. Es ha ti az õ di-  
 czőségét az ti életetekben hirdetitec, tehát õis-  
 titeket az halálból felemel az örõc diczőségbe.  
 Sõt még ez életbenis arra segit, hogy ez ígér-  
 nec: En megszabaditlac tégedet,  
 hatható es erõs voltát megérezzétec es megta-  
 palztallyátoc. Megmutattya az õ diczőségét az  
 õ Anya sents Egyházánac megszabadításában,  
 es titeket idvõsleges vigasztalással es megenyhi-  
 réssel

téssel bódogit meg. Az õ irgalmaslága es jóvólta  
 megmarad mind örõckè. Nem hadgya el az WR  
 az õ örökségét, es az õ népét nem veti el. Mert  
 hogy ez egész világ czac az Anya sents Egyház-  
 ért teremtetett, bizon dolog ez, hogy: az mi-  
 képpen hogy az Satan ez világot el nem ront-  
 hattya, olly igen nem törõlheti el az Anya sents  
 Egyházatis. Az örõckè való WR Isten, ki min-  
 ket az Sátannac torkából, az fétetsegnec es po-  
 kolnac hatalmából megszabadított, azoknac  
 az mi ellenségeknek kezekbõlis megszabadit,  
 az kic az õ Anya sents Egyháza ellen õszve es-  
 küttetec: Es minekutánna õ ez földön az õ se-  
 gedelmét látnunc adta, végre osztán mennyek-  
 benis, az õ jóvóltánac gazdaglágos Kinczeitis  
 megmutattya es megláttattya, es fel veszen min-  
 ket magához az õ sents Országában. Ennec  
 az örõckè való Királynac, ez elmulhatatlan,  
 láthatatlan, es egyedül bölcz Istenec, le-  
 gyen tisztesség es diczőség. Mind õ-  
 rõckè AMEN. 1. Tim : 1.

17.

Mi Atyánc, ki vagy Men-  
 nyegben, &c.





## AZ CVII. SOLTAR.

*Imillyen Notara:*

Szent David Propheta éneklő  
Könyvének huszonharmad részé-  
ben, &c.

*Avagy:*

Néktec emlekezném ha meg-  
halgatnátoc, Ió Hunyadi  
Jánosról, &c.



Zántalan ez földön em-  
beri nemzetnek az ő nyomor-  
sága, Mellyben mindnyájunk-  
nak része léven Isten csak magát  
czudáltattya, Hogy az segít-  
ségben es meghaladásban, ne-  
vét magasztaltassa, Mellyet látván David száz  
heted soltárban az hiveknek ezt mondgya.

2. Meg ne fogyatkozzék köztetek az **W**rnac  
öröcké diczereti, Mert lám igen jó es minden-  
höz irgalmas, valaki őtet féli, Soc hozzá kiál-  
tóc es megszabadultac tőletec azt érdemli, **Hog**  
hálá

hálá adással mindenkor szatokban zöngienec  
éneklési.

3. Felszélről es Délről, Napkelet s Nyugat-  
ról kicutotokban jartoc, Soc sár, homoc, pusztá-  
s, erdős hegyes földön nagy budosásban vad-  
toc, Gyakorta az ősvet mikor elvesztitec vá-  
rosra ha nem juttoc, Lelketec rettegye éhség  
vagy somjuság által ha meg aléltoc:

4. Tudgyátoc az menyben hogy csak az I-  
stenhöz kelletic foházkodni, Tőle igaz utat es  
megszabadulást siralmas soval kérni, Ő láthat  
bennetec ő tud utra vinni, városra igazgatni,  
Fárat testeteket holott megnyugotván fogtóc  
örömmel lakni.

5. Ott jut eszetekbe melly nagy keferőség  
éhség vala raytatoc, Es hogy az Istennek nagy  
gondviselését ugyan által láttátoc, Czuda hog-  
ha őtet ezekért diczérni, szeretni nem tudnátoc?  
Ti is szegény foglyoc halálnac fiaí mind illyete-  
nek vadtoc.

6. Erős kalodában es vasakban lévén avagy  
setét tömlőtben, De főképpen az ti soc gonof-  
ságtokért való büntetésekben, Ha megkefe-  
redtec es hozzá folyamtotc alázasos lelekben,  
Hol ugyan senki nem könyörül raytatoc sem-  
otalomban ninczen:

7. Ti kiáltástokat lám az nagy **W**R Isten csak  
egyedül halgattya, Noha ő ellene vétkeztetec  
mégis nyavalyátokat sánnya, Az somoruság-  
ból elkihoz bennetec, segítségét mutattya, Fog-  
ságnac.



ságnac, halálnac keserves árnyékat mikor jóra fordította.

8. Czuda hogyha akkor nem jutna észtekben kihöz foházkodtatoc, Es kinec immaron kegyelmes kezében es hatalmában jártoc, Nyilván megérdemli hogy nékie minden tiszteletet adgyatoc, Mert czac ő miatta bomla el tinektec vas kaputoc, závártoc.

9. Soc gonoszlágtokért noha nem ok nélkül valátoc értz békoban, Holotteledelnec izét sem tudtátoc nagy nyomorúságtokban, Lelketec czac vala borsalmatos sörnyű halálnac várásában, Az szabadulásnac édessege azért tartson hálá adásban.

10. Kór betegágyakban kic soc kinban vattoc es czac halállal vitoc, Noha mindeneknec uta az koporfo fejénként jól tudgyatoc, De az nagy W<sup>R</sup> Istent hiw könyörgéseckel otalomra híjátoc, Az meghalando knac es betegeseknec ő egyedül orvosoc.

11. Czac azért paranczol sent Igéje által meggyogytván bennetec, Hogy az ő hatalmát es kegyelmességet inkább emlegetsetec, Czuda volna azért az ő nagy jóvóltat ha meg nem beczülnetec, Szép diczereckel lelki ajándéckal ha őtet nem érnétec.

12. Hojókon, gallyákon, kic utakat téstőc es tengerön fáradtoc, Lelketeket imé vas hegec es deszkác otalmára biztátoc, Nagy sörnyű mélységén pusztá felőllegen mikor által tartotoc,

toc, Melly hatalmas dolgát az nagy W<sup>R</sup> Istennec ti ackoron láttátoc!

13. Az mit kíván látni semeteknec fénye fivetec azt rettegi, Szelec viadallyát soc haboc hányását mert nehéz általjárni, Szörnyű tatykokban vitorla s kormány nac módot es törvent szabni, Sebes ságuldásban kötél czikorgásban tatarázni, mulatni.

14. Ő paranczolattyán hidgyetec mind akkor az vizeknec járása, Az feltámadott fél az ő intésével vl az haboc hátára, Mint egy erős bástyát sörnyű czapásockal mikor az hajot rontya, Hogy az nag veszélnek czac sirás ohaytas legyen ő orvossága.

15. Nevekedic az hab, emeli az gallyát mintha ég felé menne, Nem sokára ismeg alá igazodic mint egy pokol völgyére, Tápognac az benne valóc mintha bortól volnának elszédülve, Mert az kormányossal mind egygyiglen el költ fivőknec reménsege.

16. Mit tehet az erő, mit tehet az sokság, mi haszna ott az észnek? Czac azoc erősséc, kic buzgo hitőkből az W<sup>R</sup> Istenhöz esnec, Vgy adatic nékie tulaydon czac menyből hogy földet érhesse nec, Mellynec czaclátása még soc mélföldönis könnyebség ő lelkeknek.

17. Ki ecképen jártál diczérd az W<sup>R</sup> Istent, hogy ennyi dolgát láttad, Így sölly néki: Vram czac te vagy egyedül ki ezeket alkottad, Szellekben, habokban az miéletünket te magadnac



254. Az CVII. Psalmus.

tartottad, Hogy nagy jóvóltodat hatalmaslágod-  
dat öröckè czudáltassad.

18. Ez ki hason nyilván nagy örömed által min-  
den gyülekezetben, Valahol az Isten czuda té-  
teliért magasztaltatic hitben, Hogy az partra  
eytött álgvad ō felségét immár egészégedben,  
Légy jó példa adó diczõitására öregbidnekis  
ebben.

19. Ti mezei népec kic az földnec hasznát vagy  
vizeknec vesztetec, Aldgyátoc az Istent mert ō  
az ki hasznót paranczolhat tinéktec, Ő általa le-  
szzen sikereis nedveslé somjuhozó földetec, Si-  
rostelekeknec ha mondgya lennikell medõcké  
elõttetec.

20. Az aszály es pusztá földön ha akarja, fo-  
lyovizeket támaszt, Hova jó alkolmaséletnec  
okaért hord falukat es várost, Es soc alélt em-  
ber uton járásában hol talallyon olly állást.  
Mellyben megmaradgyon avagy öröcképpen  
megszerezse az lakást.

21. Ott leszen uy sántás vetés es kapálás bü-  
seges aratásra, Szép gyümölcsözõ fák sölõ ter-  
mõ pástác fedélre takarásra, Czac hamar is-  
meglen ha Isten akarja, mind ezeket elfogja,  
Mikor haszontalan kapáltattya, es jó földeket  
váltottattya.

22. Kõvetkõzic akkor megfogyatkozása az  
legelõ baromnac, Mellyec semlátomást Isten  
áldásából hízta c saporodtanac, Az idõ ugy hoz-  
ván immár veszélyõkre jutottac, fogyatkoznac,

Ha

Az CVII. Psalmus.

255.

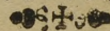
Ha mind meghalnakis vagy meddõckè lesz nec  
kõszõnet az nagy Vrnac.

23. Bölczesége néki miképpen mutattya min-  
deneket ugy forgat, Hatalmas Vrakat fékekbõl  
helyekbõl kivonszon elváltottat, Es soc gazda-  
gokat, nemes dõlfõfõket budosásra juttathat,  
Mert lám czac ō velle Történet, Szerencze soha  
sembe nem álhat.

24. Meg ezképpen az ō segényét megszánván  
uráságra emeli, Es házát ō néki nyáynac mod-  
gya szerint magzatoctal bétölti, Mellyel mind  
az jókat nagy hálá adásra tiszteletire inti, Ellen-  
ben viszontag az saytalanokat szégyeniti, rõt-  
tenti.

25. Ezeket szent David ō Soltar Kõnyvénc  
száz es heted részében, Ajánlá minékunc hogy  
az nagy WR Istent félyúc igaz lélekben, Az ō  
jóvóltára hatalmára bizzuc magunkat éle-  
tünkben. Erre ha tartozol bõdog lesz

Keresztyén, hidgyed minden  
idõben. AMEN.



Ter.



Tertullianus lib. Ad Mar-  
tyres.

**V**Ocati sumus ad militiam Dei vivi, jam  
tunc cum ad sacramenti verba respondimus:  
Nemo miles ad bellum cum delitiis venit, nec  
de cubiculo ad aciem procedit, sed de papilionibus  
expeditus & substrictus, ubi omnis duri-  
tia & inbonitas & insuavitas consistit. Etiam  
in pace labore est. Et in commodis bellum pati  
jam ediscunt, in armis deambulando, campum  
decurrendo, fossam moliendo, testudinem de-  
siccando. Sudore omnia constant, ne corpora,  
atq. animi expavescant. De umbra ad Solem,  
de sole ad gelu, de tunica ad lorica, de silen-  
tio ad clamorem, de quiete ad tumultum.  
Proinde vos benedicti, quantumcunq. hoc du-  
rum est, ad exercitationem virtutum animi  
& corporis deputate. Bonum agonem subi-  
turi estis, in quo Agonothetes Deus vivus est:  
Xystarches Spiritus sanctus: Corona aternitatis;  
Brabeum Angelica substantia. Politia in  
calis gloria in secula seculorum. Itaq. Epista-  
tes vester Christus Jesus, qui vos Spiritu un-  
xit, & ad summa produxit, voluit vos ante  
diem agonis ad duriolem tractationem, à libe-  
riore conditione seponere, ut vires corro-  
borarentur in vobis, &c.





(175-76 old. *huanpa*)

177-192: *regi*

*Kurvanat palatua*)

100 - (Szabo: T. 546)

(6)

(2)